

**EKONOMI
HÖGSKOLAN**
Lunds universitet

Magisteruppsats
FEK 591
Juni 2007

Revisionspliktens avskaffande för små aktiebolag

Förekomsten av frivillig revision

Författare:

Per Nilsson
Bashkim Rogova

Handledare:

Gunnar Wahlström

Sammanfattning

- Uppsatsens titel:** Revisionsplikts avskaffande för små aktiebolag- förekomsten av frivillig revision
- Seminariedatum:** 2007-06-07
- Ämne/kurs:** FEK 591 Magisteruppsats, Företagsekonomi: redovisning, 10 poäng
- Författare:** Per Nilsson, Bashkim Rogova
- Handledare:** Gunnar Wahlström
- Fem nyckelord:** revisionsplikt, frivillig revision, små aktiebolag, intressenter, förtroende
- Syfte:** Syftet med denna utredning är att förutsäga hur revisionen kommer att förändras som ett resultat av avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. Vi vill speciellt studera hur den frivilliga revisionen kommer att skilja sig från den lagstadgade.
- Metod:** För att utreda detta outforskade område användes kvalitativ metod med betoning på grundad teori. Vår empiriska undersökning genomfördes i två steg. I första hand studerades debatten på området, vilket genererade intressanta intervjufrågor till våra semistrukturerade intervjuer med berörda intressenter.
- Teoretiskt perspektiv:** För att förstå utvecklingen på revisionsområdet samt uttala oss om en framtid utan revisionsplikt för små aktiebolag har vi använt oss av Streeck och Schmitters ramverk. En genomgång av problematiken kring informationsasymmetrier har gjorts, vilket leder oss in på vilka intressenter som påverkas av avskaffandet. Vårt teoretiska ramverk byggs sedan ut med tankar om förväntningar och förtroende i samband med revisorns arbete. Även revisorernas tankemönster utreds.
- Empiri:** Basen för våra intervjuer är en genomgång av debatten på området. Vi har sedan intervjuat intressenter som påverkas av avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. Representanter för kreditgivare, det allmänna, små aktiebolag samt revisorer har intervjuats.
- Slutsats:** Den framtida revisionen kommer att skilja sig från dagens revision för de små aktiebolagen. Det framstår klart att den frivilliga revisionen kommer att vara marknadsstyrd. Genom att den uppfyller specifika behov kommer den att upplevas som mera värdefull istället för som en börda. Risken finns att det kommer att uppstå fler omedvetna fel och brister i de små aktiebolagens räkenskaper.

Abstract

- Title:** The removal of the mandatory audit in small limited companies- the occurrence of voluntary audit
- Seminar date:** 2007-06-07
- Course:** FEK 591 Master thesis in Business Administration, accounting, 10 Swedish credits (15 ECTS)
- Authors:** Per Nilsson, Bashkim Rogova
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Five key words:** mandatory audit, voluntary audit, small limited companies, stakeholders, trust
- Purpose:** The purpose of this essay is to predict how the audit will change as a result of the removal of the mandatory audit for small limited companies. We especially want to investigate how the voluntary audit will be different from the mandatory audit.
- Methodology:** To investigate this uncharted territory, a qualitative research method was used with emphasis on grounded theory. Our empirical investigation was carried out in two steps. First, the debate concerning the subject was studied, which generated interesting questions for our interviews with affected stakeholders.
- Theoretical perspectives:** In order to understand what was happening with the audit and thus be able to draw conclusions about a future without a mandatory audit in small limited companies, we used the framework developed by Streeck and Schmitter. A review of the problems concerning information asymmetries was made, which leads us to the question which stakeholders are affected. Our theoretical framework was then expanded with theories regarding expectations and trust in relation to the audit. The thought patterns of auditors were also reviewed.
- Empirical foundation:** The interviews are based on an investigation of the debate on the subject. We have then interviewed stakeholders affected by the removal of the mandatory audit in small companies. Representatives from creditors, the public sector, small limited companies and auditors were interviewed.
- Conclusions:** The future of the audit will be different from the current audit in the small limited companies. It is apparent that the voluntary audit will be controlled by market forces. By meeting specific needs it will be seen as more valuable and less of a burden. There is a risk that there will be more inadvertent mistakes in the financial information of small limited companies.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Abstract	2
Innehållsförteckning	3
1 Inledning.....	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Problemdiskussion	8
1.3 Problembestämmning	10
1.4 Forskningsfråga.....	12
1.5 Syfte	12
1.6 Disposition	12
2 Litteraturgenomgång	14
2.1 Redovisningens och revisionens utveckling i Sverige	14
2.1.1 De styrande krafterna bakom reglering	14
2.1.2 Regleringen i Sverige	18
2.2 Informationsasymmetri	21
2.3 Revisionens intressenter	23
2.4 Revisionens förutsättningar och betydelsen av förtroende	26
2.4.1 Revisionens förutsättningar.....	26
2.4.2 Betydelsen av förtroende.....	28
2.5 Förväntningar på revisorns arbete	31
2.6 Svenska revisorers tankesätt.....	34
2.7 Revisionspliktens avskaffande i Storbritannien	37
2.8 Sammanfattning av litteraturgenomgången	40
3 Metod	41
3.1 Angreppssätt.....	41
3.2 Grundad teori.....	42
3.2.1 Att skapa frågor i egenskap av forskare	44
3.3 Intervjuer	46
3.3.1 Intervjuareffekt.....	47
3.3.2 Besöksintervjuer.....	48
3.3.3 Telefonintervjuer	48
3.4 Reliabilitet och validitet i en kvalitativ undersökning	48
3.5 Primär och sekundär data	49
3.6 Urval.....	50
3.7 Analysmetod.....	51
3.8 Presentation av intervjupersoner	52
3.9 Sammanfattning av metodkapitlet.....	54
4 Debatt	56
4.1 Negativt kring avskaffandet	56
4.2 Positivt kring avskaffandet.....	58
4.3 Erfarenheter från andra länder.....	60
4.4 Sammanfattning av debatten	61
5 Resultatredovisning	63
5.1 Inställningar till revisionsplikten.....	64
5.1.1 Externa intressenter	64
5.1.1.1 Kreditgivare.....	64
5.1.1.2 Det allmänna	68

5.1.2 Företagen	71
5.1.2.1 Revisionsplikten är en börda	71
5.1.2.2 Skulden ligger på revisorerna	72
5.1.3 Revisorer	73
5.1.3.1 Oro inför avskaffandet av revisionsplikten	73
5.1.3.2 Orsaker och konsekvenser bakom avskaffandet	74
5.2 Revisionsplikten- en börda för företagen?	75
5.2.1 Externa intressenter	75
5.2.1.1 Kreditgivare	75
5.2.1.2 Det allmänna	77
5.2.2 Företagen	78
5.2.2.1 Den omfattande regelmassan är en börda	78
5.2.2.2 Därför avskaffas revisionsplikten	79
5.2.3 Revisorer	80
5.2.3.1 Revisionsplikten är inte en börda	80
5.3 Utan plikt- risk för ekonomisk brottslighet samt fler fel och brister?	81
5.3.1 Externa intressenter	81
5.3.1.1 Kreditgivare	81
5.3.1.2 Det allmänna	82
5.3.2 Företagen	84
5.3.2.1 Marknadskrafterna tillåter inte en ökning av risken	84
5.3.3 Revisorer	85
5.3.3.1 Europeiskt perspektiv	85
5.3.3.2 Revisorsrollen i Sverige	86
5.4 Framtidens revision- frivillighet?	88
5.4.1 Externa intressenter	88
5.4.1.1 Kreditgivare	88
5.4.1.2 Det allmänna	92
5.4.2 Företagen	97
5.4.2.1 Framtida konsekvenser av avskaffandet	97
5.4.2.2 Krav från externa intressenter på företagen	99
5.4.3 Revisorer	100
5.4.3.1 Konsekvenser av avskaffandet ur revisorernas perspektiv	100
5.4.3.2 Konsekvenser för bankerna ur revisorernas perspektiv	102
5.4.3.3 Framtiden	104
5.5 Sammanfattning av resultatredovisningen	108
6 Slutdiskussion	109
6.1 Forskningsfrågan besvaras	109
6.1.1 Inställningar till revisionsplikten	109
6.1.2 Revisionsplikten- en börda för företagen?	110
6.1.3 Utan plikt- risk för mer ekonomisk brottslighet	111
6.1.4 Framtidens revision- frivillighet?	111
6.1.5 Slutsats	113
6.2 Studiens teoretiska bidrag	113
6.3 Reflexioner över studiens slutsatser	115
6.4 Förslag till fortsatta studier	116
Litteraturlista	117
Skriftliga källor	117
Elektroniska källor	120
Muntliga källor	121

1 Inledning

Först ges en historisk bakgrund av revisionens och revisionspliktens uppkomst, från 1800-talet och fram till idag. Några viktiga milstolpar är industrialiseringen, Krüger-kraschen 1932 och aktiebolagslagarna från 1895 fram till 2005. Vidare redogörs det i problemdiskussionen för de olika företeelserna och krafterna som styr utvecklingen av revisionen. Detta görs i syfte att problembestämmningen och forskningsfrågan ska förstås. Kapitlet avslutas med en disposition av uppsatsens uppbyggnad.

1.1 Bakgrund

Industrialiseringen på 1800-talet kan sägas vara den största drivkraften till revisionens uppkomst. Järnvägsnätets utbyggnad och den tunga industrins tillväxt orsakade stora kapitalbehov och således blev det allt vanligare att företagen drevs i aktiebolagsform (Jönsson, 1985). För företagen uppstod ett behov av att anskaffa riskkapital, vilket tillhandahölls av personer som inte deltog i företagets verksamhet, så kallade passiva delägare (Diamant, 2004). Under den här tiden kunde ett stort centraliserat företag äga andelar i många andra bolag över vilka storföretaget hade lite eller ingen administrativ kontroll. Samgåenden, uppköp och karteller blev ett vanligt förekommande sätt att växa och expandera (Chandler, 1980).

1848 års ABL möjliggjorde för passiva delägare att undkomma personligt betalningsansvar genom att bedriva verksamhet i bolagsform. Samtidigt skapades en situation där de passiva delägarna avskiljdes från att ha direkt insyn i bolaget (Diamant, 2004). Detta genom att företagsledarna blev mer specialiserade och professionella i sitt yrke; dessa anställda företagsledare blev med tiden mera oberoende av företagets ägare (Chandler, 1980). Därigenom uppstod ett behov av att viss information från bolaget offentliggjordes och att denna information skulle granskas. Diamant (2004, s 35) klargör att tanken bakom detta var att "ägarna och borgenärerna skulle vara beredda att tillskjuta riskkapital till en för bolaget billigare kostnad om de kunde garanteras möjligheten att bevaka sina

investeringar genom att bolaget ålades en informationsplikt gentemot dem”. I 1895 års ABL fastslogs således krav på revision. Syftet med redovisning och revision blev att ägarna gavs möjligheten att kontrollera sina investeringar genom informationsgivning och granskning.

Under 1900-talets början fanns diskussioner om att tillsynen inte täckte intressenternas skyddsbehov och att det fanns ett behov av ökad tillsyn av framför allt styrelsens förvaltning. Revision sågs som ett viktigt instrument för att åstadkomma detta (Diamant, 2004). Den ökande handeln med värdepapper under 1900-talets början var också en faktor som drev fram tillhandahållandet av information; kravet var att alla som uppträder på aktiemarknaden skulle ha tillräckligt mycket information. Kravet på öppen redovisning kom således inte endast från lagstiftaren utan också från professionella grupper (Jönsson, 1985)

Sedan dess har önskan att få större insyn ökat med tiden från intressenternas sida. 1910 års ABL innehåller för första gången lagstiftat krav på revisorns oberoende. Anmärkningsvärt är dock att lagstiftarna främst tycktes vilja skydda minoritetsägarna och att hänsynen till externa intressenter fortfarande var begränsad (Diamant, 2004).

Krüger-kraschen 1932 skapade nya drivkrafter inom regleringen av redovisning och revision. Krüger hade monopol på tändsticksmarknaden och hans rörelse var så pass framgångsrik att aktien var den mest omsatta på New York-börsen. Den externa redovisningen var inte högprioriterad i Krügers verksamhet och hans policy var att upprätthålla en konstant utdelningsnivå på 20 % av det nominella aktiepriset. Kraschen skapades genom att Krüger gav ut värdepapper på basis av värdestegringar i hans monopolrättigheter. På så sätt kunde utdelningsmålen uppnås. Denna ohållbara utveckling i redovisningen ledde till Krüger-kraschen 1932, vilken fick stora ekonomiska och politiska verkningar (Jönsson, 1991). Diamant (2004) lyfter fram Krüger-kraschen som en incident som drev fram åtgärder för att förhindra bolagsbildning i bedrägligt syfte. Det blev nu aktuellt att inte enbart skydda ägare och borgenärer utan även samhället i stort.

1944 års ABL krävde auktoriserad revisor i börsnoterade företag med ett aktiekapital som översteg två miljoner (Precht, 2005). ABL från 1975 utökade skyddet ytterligare för bolagets intressenter, vilka definierades som ägarna, borgenärerna, de anställda, staten samt allmänheten (Diamant, 2004).

Det var först 1983 som revisionsplikt i alla svenska aktiebolag introducerades genom lagen om revisionsplikt. En starkt bidragande orsak till varför en sådan allmän revisionsplikt inte fanns med i 1975 års ABL var bristen på kvalificerade revisorer i Sverige. Det viktigaste argumentet för införandet av revisionsplikten var på den tiden att ekonomisk brottslighet skulle motverkas. Denna brottslighet var vanligt förekommande i småföretagen som alltså inte omfattades av revisionsplikten tidigare. Det förekom särskilt ofta att små aktiebolag bildades för att undkomma personligt betalningsansvar och för att fungera som en skylt utåt (Thorell och Norberg, 2005). I slutbetänkandet (SOU 1983:36) till lagen om revisionsplikt kan utläsas att kommissionen anser att det är *”ställt utom all tvivel... att en effektiv och sakkunnig revisor har stor betydelse när det gäller att förhindra och motverka ekonomiska oegentligheter som kan förekomma i samband med näringsverksamhet”*(Precht, 2005). I förarbetena saknades diskussion om de kostnader som småföretagen skulle drabbas av samt vilken eventuell nytta de skulle få av en generell kvalificerad revisionsplikt (Thorell och Norberg, 2005).

Under tiden 1983-2003 diskuterades periodvis den generella revisionspliktens existens. Framför allt aktualiserades frågan av EG:s fjärde bolagsdirektiv som gav medlemsstaterna rätt till undantag för småbolag från revision. Aktiebolagskommittén var dock tveksam till de två huvudargumenten: kostnaderna och att behovet av kontroll är mindre när ägaren är verksam i bolaget (Svenskt Näringsliv, 2005). 2003 aktualiserades frågan indirekt genom reglerna om byråjäv. Byråjäv betyder i det här sammanhanget att bokföringsarbetet och den externa revisionen måste utföras av två separata företag. Eftersom detta innebär en stor börda för små aktiebolag gav det upphov till ett ifrågasättande av revisionsplikten hos dessa bolag (Svenskt Näringsliv, 2005).

EU:s nya åttonde direktiv från september 2006 banade väg för diskussioner på regeringsplan om ett avskaffande av revisionsplikten. I regeringens kommittédirektiv 2006:96 och tilläggsdirektivet 2006:128 har diskussionen nått så långt som att det inte längre är en fråga *om* revisionsplikten ska avskaffas utan snarare *hur* den ska avskaffas.

Sverige kan uppfattas som en bakåtsträvare i ett europeiskt perspektiv vad gäller avskaffandet av revisionsplikten. Idag är det enbart Sverige och Malta som inte har utnyttjat den möjlighet till undantag från revisionsplikten som EG-rätten ger. Danmark och Finland var länge de medlemsstater som jämte Sverige höll fast vid plikten (Kommittédirektiv 2006:96). Den 21 mars 2006 föreskrevs det i Danmark att de minsta företagen inte längre är skyldiga att utföra revision (Pontoppidan, 2007). Även i Finland föreslog regeringen nyligen att småbolagen ska undantas från den obligatoriska revisionsplikten. Dessa nya regler föreslås träda i kraft 1 januari 2007 (Kommittédirektiv 2006:128).

1.2 Problemdiskussion

Den svenska situationen vad gäller revision måste idag oundvikligen ses mot bakgrund av den internationella utvecklingen. IFAC (International Federation of Accountants) är organisationen som har fått förtroendet att skapa internationella standarder på revisionsområdet. Dess mål är att skapa högkvalitativa standarder och främja global konvergering kring dessa (Loft et al, 2005). Standarderna kallas ISA (International Standards on Auditing) och EU-kommissionen har uttalat en vilja att acceptera dem som gällande på revisionsområdet så länge som de tagits fram på ett ansvarsfullt sätt och att de främjar Europas allmänna intresse (Loft et al, 2005). Våren 2006 antog medlemsstaterna i EU ett nytt EG-direktiv om revision som kallas för det åttonde bolagsrättsliga direktivet som tar hänsyn till ISA. Detta trädde i kraft den 29 juni 2006 och ska vara fullt implementerat senast den 29 juni 2008. Målet med det åttonde direktivet är att stärka investerarnas förtroende på aktiemarknaden samt att skapa en harmonisering av revisionen inom EU (Kommittédirektiv 2006:96). Harmonisering med internationella regler som ISA är dock inte problemfritt.

Peter Wong (2004) har skrivit en rapport om framgångar och svårigheter att uppnå internationell konvergering. Wong (2004) fann att internationella standarder blir längre, mer komplexa samt mer regelbaserade och att detta kan försvåra såväl antagandet som implementeringen av dessa. Framställningen av internationella standarder tar inte hänsyn till nationella lagar och anpassas inte för att direkt upptas i nationell lagstiftning. Wong (2004) ifrågasätter också om de många förändringar som sker på det internationella planet är motiverade ur cost-benefit hänseende. En huvudsaklig orsak till detta anges vara en upplevd fokusering på stora företag samt en brist på representation av små- och mellanstora företag i administreringsarbetet. De internationella revisionsstandarder som Sverige måste anpassa sig efter är nästan enbart avsedda att gälla för större bolag. Det bör också påpekas att i övriga Europa är detta inget problem eftersom de små bolagen undantas från revision (Thorell och Norberg, 2005).

Tillämpningen av internationella standarder i små aktiebolag leder till alltför omfattande och kostsamma revisioner (Thorell och Norberg, 2005). Thorell och Norberg berättar vidare i sin undersökning beställd av Svenskt Näringsliv (2005) att det i Sverige för närvarande finns cirka 250 000 aktiebolag, varav endast 7000 av dessa kan klassas som större företag enligt EU-regler. Dessutom är cirka 200 000 av de svenska bolagen så kallade mikrobolag med en omsättning på högst tre miljoner SEK. Thorell och Norberg (2005) drar alltså slutsatsen att Sverige i allra högsta grad är ett småföretagarland.

Revisionspliktens avskaffande för små aktiebolag innebär att Sverige gör avkall på traditionen att alla svenska aktiebolag ska revideras. Detta är inte oproblemiskt, eftersom forskning har visat på revisionens positiva effekter. Diamant (2004) nämner revisionens betydelse för att kunna anskaffa kapital, det så kallade kapitalanskaffningsargumentet. Ett annat argument som framförts i Sverige för att alla aktiebolag måste revideras är att revisionskostnaderna ska ses som det pris som aktieägarna får betala för friheten från personligt betalningsansvar. Detta så kallade prisargument är speciellt relevant för små, ägarledda aktiebolag (Diamant, 2004).

Diamants (2004) resonemang om kapitalanskaffning kan kopplas till den oro som bankerna uttryckt inför avskaffandet av revisionsplikten. I en artikel i Balans (Bankerna vill ha reviderade årsredovisningar, 2007) har representanter för Nordea och Swedbank svarat på frågor angående hur slopandet av revisionsplikten kommer att påverka deras arbete. Anders Ekedahl från Swedbank hävdar att detta kommer att innebära en anpassningsprocess som mycket väl kan medföra att kreditbedömningar görs på ett annat sätt än idag. Den ökade osäkerheten kan också få som resultat att banken tvingas till ett högre prissuttag och en generellt ökad försiktighet vid utlåning. Karin Markstedt från Nordea påpekar att grunden för beslut i kreditbedömningar är låntagarens framtid. Utan reviderade årsredovisningar kommer tryggheten i dessa framtidsbedömningar att minska. I dagsläget görs dessa framtidsprognoser med hjälp av analyser av historisk data. Den här möjligheten försvinner i och med att historisk data blir otillförlitlig.

Diamant (2004) diskuterar revisionens förutsättningar när det inte finns en lagstadgad skyldighet att genomföra en sådan. Hans argument kan i vår mening appliceras på situationen där små aktiebolag befrias från revisionsplikten. Diamant (2004) använder begreppet frivillig revision för att beskriva den granskning som efterfrågas utöver lagen. Vid frivillig revision kan man tänka sig att utformningen av granskningsuppdraget är efterfrågestyrd. Diamant (2004) poängterar dock att revisorerna har yrkesetiska regler att följa även vid frivillig revision. Begreppet **revisionsverksamhet** omfattar nämligen likaså granskningsuppdrag som inte är kopplade till lagens skyldigheter. Klienten begränsas därmed från att fritt utforma granskningen eftersom revisorn måste uppfylla **god revisionsred** och **god revisorsred**.

1.3 Problembestämmning

Föregående avsnitt har visat att det inte är oproblemiskt att avskaffa revisionsplikten. Det finns välgrundade argument både för och emot slopandet. Avskaffandet är dock en realitet och som tidigare nämnts har regeringen utfärdat kommittédirektiv där det närmare specificeras vad som behöver utredas inför

avskaffandet. Problemdiskussionen visar att revisionen i små aktiebolag kan uppfattas som en börda för bolagen. Det blir då intressant att studera huruvida revisionen verkligen är en börda, samt om det kommer att leda till att den framtida revisionen väljs bort. Naturligtvis väcks då också frågan hur revisorernas inställning är till att deras arbete i framtiden kan väljas bort.

Denna studie har på ett tidigt stadium upptäckt oro hos kreditgivare inför tanken på att behöva förlita sig på oreviderade årsredovisningar. En första reaktion av kreditgivarna är att detta kommer att leda till ökade kreditkostnader för bolag som undantas från revisionsplikt. Det är därför intressant att närmare undersöka hur kreditgivare ämnar kompensera sig för den ökade risken med oreviderade räkenskaper. Detta väcker frågor som huruvida kreditgivare och andra finansiärer kommer att ställa krav på reviderade räkenskaper i framtiden.

Den historiska bakgrunden har visat att revisionsplikten har varit viktig ur samhällssynpunkt, exempelvis har den ansetts vara av betydelse i kampen mot ekonomisk brottslighet. Ur denna synpunkt blir det intressant att titta på hur det allmänna, exempelvis skattemyndigheterna och ekobrottsmyndigheten, kommer att reagera för att tillgodose sig själv och marknaden med kvalitativ godtagbar finansiell information.

I Danmark, som avskaffade revisionsplikten för små aktiebolag i mars 2006, finns det tidiga indikationer på att uppemot 70 % av de berörda företagen tänker fortsätta med att få sina årsredovisningar reviderade. I en nyare undersökning från december 2006 visar det sig att endast två procent redan har valt bort revisionen samtidigt som sju procent överväger möjligheten (Pontoppidan, 2007).

Mot bakgrund av det som lyfts fram ovan är det intressant att genomföra en undersökning om frivillig revision i Sverige. Problemdiskussionen visar tendenser till att det finns faktorer som kan skapa en efterfrågan på frivillig revision från olika aktörer. Det är den förhöjda risken som kan driva fram en sådan efterfrågan. Denna efterfrågan leder oss in på tanken vilken typ av revision som efterfrågan kommer att driva fram. Det finns anledning att tro att denna revision kommer att

skilja sig från dagens lagstadgade motsvarighet som genomförs med komplicerade internationella regelverk som grund.

1.4 Forskningsfråga

På vilka sätt kommer den framtida frivilliga revisionen skilja sig från dagens lagstadgade revision?

1.5 Syfte

Syftet med denna utredning är att förutsäga hur revisionen kommer att förändras som ett resultat av avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag. Vi vill speciellt studera hur den frivilliga revisionen kommer att skilja sig från den lagstadgade.

1.6 Disposition

Nedan beskrivs kort uppsatsens upplägg.

Kapitel 2 Litteraturgenomgång

Detta kapitel tar upp de teorier och den forskningslitteratur som behövs för att revisionens framtid ska kunna diskuteras och analyseras.

Kapitel 3 Metod

Metodavsnittet beskriver det tillvägagångssätt som har använts för att utreda denna studies syfte. Fokus ligger på kvalitativ metod och grundad teori.

Kapitel 4 Debatt

Kapitlet beskriver den debatt mellan olika aktörer som finns om revisionspliktens avskaffande. Debattavsnittet ger oss möjligheten att generera intressanta intervjufrågor.

Kapitel 5 Resultatredovisning

I detta kapitel redovisas resultatet av våra intervjuer kategoriserat efter ämne och aktör.

Kapitel 6 Slutdiskussion

I slutdiskussionen besvaras forskningsfrågan, vilket gör det möjligt för oss att lämna ett teoretiskt bidrag. Slutligen beskriver vi de funderingar som uppkommit under arbetets gång samt de förslag vi har till fortsatt forskning.

2 Litteraturgenomgång

Inledningsvis redogörs det för revisionens och redovisningens utveckling i Sverige. I ett andra skede redogörs det för informationsasymmetrin som en del av agentteorin för att senare gå igenom revisionens intressenter. Sedan redogörs för förtroendet för och förväntningar på revisionen i syfte att ge en teoretisk referensram av hur avskaffandet kan påverka framtidens revision. Därefter tecknas en bild av svenska revisorers inställning till sitt arbete för att kunna förstå reaktionerna av revisionsplikts kommande avskaffande. Revisionsplikts avskaffande i Storbritannien diskuteras slutligen i jämförelsesyfte.

2.1 Redovisningens och revisionens utveckling i Sverige

2.1.1 De styrande krafterna bakom reglering

Revisionsplikts avskaffande för små aktieföretag kan ses som en förändring av regleringen på redovisnings- och revisionsområdet i Sverige. För att kunna diskutera regleringens utveckling i ett land använder sig denna studie av Streeck och Schmitters ramverk som presenteras i en artikel av Puxty (1987). Streeck och Schmitter definierar tre huvudsakliga krafter som påverkar regleringen. Nedan presenteras dessa tre krafter samt de inneboende konflikter som finns inom respektive kraft.

1. **Marknaden:** Marknaden bidrar till att skapa aktörer som vinstmaximerar samt konsumenter som nyttomaximerar i konkurrenssituationen på marknaden. Samspelet mellan dessa ger upphov till en styrande marknadskraft. Samtidigt uppstår oundvikliga slitningar mellan säljare och köpare samt mellan olika produktionsfaktorer. Varje deltagare i en konkurrensstyrd marknad (såväl arbete som kapital) har per definition ett intresse av att försvaga eller utplåna konkurrensen. Detta kan ske genom uppköp, priskrig eller upprättande av inträdesbarriärer (Puxty, 1987). Puxty (1987) menar att redovisnings- och revisionspraxis påverkas av

marknadsprinciper på många sätt. Det hävdas att finansiell information till kapitalmarknaden hade skapats och reviderats oavsett krav från lagstiftarna. Detta är intressant för vår studie i och med att när plikten försvinner kan marknadskrafterna tänkas få en mer dominerande roll.

2. **Staten:** Staten utövar en hierarkisk kontroll genom allmänt accepterade regler och procedurer som får sin kraft genom statens lagstiftningsmonopol. Den statliga regleringen kan skydda aktörer från externa hot och kan skapa en jämlik och förutsägbar behandling av alla medborgare. Staten försöker såväl skapa förutsättningar för kapitalmarknadens effektiva funktion som en effektiv arbetsmarknad. Staten kan fatta beslut som går mot marknadens liberala principer, exempelvis då den försöker stimulera efterfrågan samt stödja vissa regioner och näringsgrenar. Det uppstår dock slitningar på grund av att staten tillskansar sig privilegier samt inför tvång på andra aktörer. Staten måste se till att företagens intressenter förses med nödvändig finansiell information eftersom marknaden inte alltid kan förväntas ta ansvaret att skapa denna information. Den statliga kontrollen minskar turbulensen och osäkerheten som marknaden kan ge upphov till (Puxty, 1987). Puxty (1987) nämner som exempel på detta att staten kan förlita sig på vissa intressegrupper i detta avseende. Intressegruppen får makt av staten samtidigt som staten indirekt kontrollerar gruppen genom att den utdelade makten kan dras tillbaka. Inom ramen för vår studie blir detta relevant eftersom staten infört en revisionsplikt och gett revisorerna makten att se till att denna efterlevs. Samtidigt kan revisorns godkännande/auktorisering dras in om han missköter sitt arbete. Revisionsplikten kan ses som ett statligt tvång i syfte att ge kvalitativt och tillförlitligt reviderat material. Precis som Puxty (1987) beskriver har det dock uppstått slitningar som medför att plikten nu ska avskaffas.
3. **Föreningar:** Denna kraft påverkar regleringen genom att den fokuserar på en känsla av tillhörighet och respekt mellan ledare och de som följer ledarna. Drivkraften ligger i en kollektiv identitet och behovet av att följa gemensamma värderingar. Slitningar skapas genom utomstående som inte

delar respekten för de dominerande normerna och värderingarna. Puxty (1987) betonar att man inte ska göra misstaget att likställa professionen med principen om föreningar. Han nämner som exempel att uppkomsten av en profession kan uppkomma genom en verkan av marknadskrafter. Puxty (1987) tolkar det som att principen om föreningar har skapat allmänt accepterade värderingar inom redovisningsregleringen. Han nämner som exempel betydelsen av tillit och förtroende. Puxty (1987) poängterar vidare att vissa regleringar på detta sätt kan försvaras eftersom de ger upphov till personlig tillfredsställelse och kollektiv identitet utan att de för den sakens skull har ett materiellt värde. Det är intressant att studera om revisionsplikten på detta sätt är en gemensamt accepterad ordning som egentligen saknar ett djupare stöd.

Vår redogörelse av krafterna har fokuserat på de inneboende konflikterna inom respektive kraft. De största hoten som krafterna ställs inför är dock externa. De olika krafterna konkurrerar sinsemellan om kontroll över vissa grupper, kontroll över knappa resurser samt om hur reglerna som styr utbytena mellan krafterna ska definieras. Samtidigt som krafterna konkurrerar är de också beroende av varandra. Detta ger upphov till en prekär balans mellan tre inkompatibla men samtidigt mellan sig beroende krafter (Puxty, 1987). Som exempel på ett beroendeförhållande nämner Puxty (1987) att marknaden är beroende av statens förmåga att se till att kontrakt och avtal respekteras. Staten är i sin tur beroende av principen om föreningar i och med att invånarna måste associera staten med exempelvis en viss nation, etnisk grupp eller religion. En sådan identifikation är nödvändig för att staten ska kunna få sin auktoritet.

Regleringen på redovisnings- och revisionsområdet kan således inte analyseras genom att enbart ta hänsyn till en eller två av huvudkrafterna, eftersom den är ett resultat av en blandning mellan de tre krafterna. Aktörerna som verkar inom de tre krafterna försöker skapa policy och praxis som gynnar den egna karriären samt de intressen som aktörerna representerar. På detta sätt påverkas den rådande ekonomisk-politiska strukturen av aktörernas agerande. Puxty (1987) påpekar dock vikten av att avgöra vilken av krafterna som är den dominerande i regleringssituationen. Enligt Puxty (1987) finns det ingen perfekt balans mellan

krafterna marknad-stat-föreningar. Motsättningar mellan krafterna kommer alltid att finnas och det kommer därför att uppstå slitningar och förändringsprocesser ur dessa. Inom ramen för vår studie blir det intressant för oss att avgöra vilken faktor som dominerar och kommer att dominera vad gäller revisionsregleringen för små aktiebolag.

Puxty (1987) identifierar slutligen olika teoretiska regleringsformer som ett resultat av de ovannämnda krafterna; marknaden, staten och föreningar. Dessa regleringsformer är främst blandformer av statliga och marknadsstyrda principer, eftersom det hävdas att principen om föreningar är underordnad dessa. Den ena extrempunkten benämns liberalism där regleringen sker helt utifrån marknadsprinciper. Den andra extrempunkten utgörs av legalismen där ett visst beteende är tillåtet enbart om det finns fastslaget i lagen. Lagen är i detta sammanhang inte ett resultat av marknadsförhållanden utan istället ett resultat av statens monopol på att skapa tvång. Puxty (1987) hävdar att redovisningsregleringen inom ett land befinner sig någonstans på skalan mellan liberalism och legalism med mer eller mindre inslag av den tredje kraften föreningar. Enligt Puxty (1987) befinner sig Sverige närmare legalismen än liberalismen i och med statens direkta inblandning i redovisningsregleringen. Framför allt har staten haft en aktiv roll i lagstiftningen på området; en lagstiftning som ofta är detaljerad. Vidare är domstolarna fokuserade på att tolka dessa lagar. Revisorerna i Sverige har försökt introducera principerna om marknad och föreningar. FAR har givit ut rekommendationer men har samtidigt haft konkurrens av statligt skapade organisationer som Bokföringsnämnden. Detta på grund av att FAR inte kunde betraktas som opartiskt vid sitt utgivande av rekommendationer på redovisnings- och revisionsområdet. Staten är också inblandad i auktoriseringen av revisorer.

Puxty (1987) karakteriserar Sverige som ”avancerat kapitalistiskt” i sin natur. Med detta menas att Sveriges politiska ekonomi i allt större utsträckning styrs av transnationella krafter som exempelvis multinationella företag samt militära och ekonomiska allianser med andra nationer. Statliga institutioner har vidare blivit alltmer sammanlänkade med marknadskrafter. Slutligen menar Puxty (1987) att

ett "avancerat kapitalistiskt" land är beroende av att det finns värderingar och ideal i linje med tankarna om föreningar.

Puxty (1987) påpekar att det finns begränsningar i Streeck och Schmitters ramverk. Ramverket är bristande genom att det fokuserar i alltför stor utsträckning på den nationella staten och därmed ignorerar de internationella regleringskrafterna. Ur ett internationellt perspektiv kan en nation ha en begränsad politisk och ekonomisk autonomi och Puxty (1987) menar därför att mer hänsyn måste tas till internationell påverkan. Dessutom tar ramverket för lite hänsyn till historiska och mänskliga faktorer. Puxty (1987) betonar dock, dessa brister till trots, ramverkets förklaringsvärde vid diskussioner om motsägelser i regleringsprocessen. Revisionspliktens avskaffande för små aktiebolag innebär en avreglering och denna studie använder Streeck och Schmitters ramverk för att förklara de framtida konsekvenserna av detta. Ramverkets svagheter är kända och kommer att tas hänsyn till och kompenseras för.

För att förstå regleringens utveckling i ett land menar Puxty (1987) att utvecklingen måste ses ur ett historiskt och politiskt-ekonomiskt perspektiv. Regleringen är ett resultat av olika krafter på dessa områden. I nästa delkapitel skildras därför regleringens historiska utveckling i Sverige.

2.1.2 Regleringen i Sverige

Ovanstående diskussion visar att det är problematiskt och nästan omöjligt att skapa en generellt accepterad redovisningsteori, detta på grund av de många olika aktörernas intressen och samspelet emellan dem. Detta är anledningen till varför förändringar oftast är svåra att genomföra. Enligt Jönsson (1991) har redovisningen två huvudsakliga syften. Det första syftet är att skapa information så att kontroll kan utövas. Det vill säga att syftet är att komma runt problematiken med principal- agent förhållandet. Nedan diskuteras mer kring problematiken. Det andra syftet med redovisning är att förse marknaden med ett nödvändigt verktyg att fatta beslut.

Jönsson (1991) pekar på att det krävs kriser för att den rådande ordningen skall ifrågasättas. Redovisningens och revisionens utveckling i Sverige kan beskrivas mot bakgrund av olika historiska händelser. I inledningskapitlet har redovisningsreglernas utveckling från 1800-talet och framåt redan diskuterats; Krügerkraschen tas upp som en viktig milstolpe i utvecklingen. Nu ges en fördjupad bild av utvecklingen på redovisnings- och revisionsområdet i Sverige. Fram till denna tidpunkt, det vill säga under industrialismens tid, var regleringen i Sverige styrd av marknaden. Detta är den kraft som Streeck och Schmitter nämner i ramverket som redogjorts för ovan. Krügerkraschen (1932) ses då som en vändpunkt i Sveriges redovisningshistoria genom att staten och arbetarrörelsen fick en starkare ställning; marknaden hade visat att den inte tog det ansvar som krävdes för att upprätthålla nödvändig information för att undvika skandaler. Staten intog en övervakande roll för att motverka liknande spekulationer som gav upphov till Krügerkraschen. Ledstjärnan för 1944 års ABL var att företaget inte skall betraktas som enbart vinstmaximerande, utan framöver skulle det tas hänsyn till företagets betydelse som en aktör i samhället. Enligt denna linje skulle företaget skyddas från spekulationer som kan hota företagets existens. Staten hade således lyckats förstärka sin ställning gentemot marknaden i regleringsfrågorna (Jönsson 1991).

Tiden mellan 1944 och fram till 1964 präglas av små förändringar som kan upplevas som att utvecklingen rör sig en smula från statlig till marknadsstyrd utveckling av regelverket. År 1964 publicerar P Hanner en studie om redovisningsprinciper i större svenska aktiebolag. Hanners slutsats är att årsredovisningarna har blivit mer informativa det senaste decenniet samt att dessa innehåller mera text och andra jämförelsetal över åren. Näringslivets Börskommitté uttryckte 1968 sin oro över att informationen till aktiemarknaden behövde förbättras och att en vitaliserad aktiemarknad skulle vara lösningen för industrins fortsatta verksamhet (Jönsson 1991). Detta uppfattas som en vidare glidning mot marknaden som en styrningskraft.

FAR (Föreningen Auktoriserade Revisorer) var också en aktör som började ha synpunkter om regelverket under 1960-talet. FAR hade satt upp en permanent kommission 1964 som omgående började ge ut rekommendationer. 1968 fanns

det åtta rekommendationer (Jönsson 1991). Under den ovanstående diskussionen om de olika marknadskrafterna som styr regelverket framgår det att även professionen kan ses som en marknadskraft, då den uppstår som ett krav från marknaden. Således fanns det marknadskrafter som hade tagit upp konflikten med staten om redovisnings- och revisionens regelutveckling, men staten hade fortfarande övertaget över regelstyrningen.

Bokföringsnämnden startade sitt arbete 1976 och samlade experter till sig för att införa nya lagförslag men ingen av dessa experter representerade någon av intressentgrupperna; staten hade därmed fortfarande ett starkt grepp över regelstyrningen. Under 1980-talet fanns det diskussioner mellan FAR, Fondbörsen och Föreningen av Svenska Industrier om att bilda en organisation i Sverige modellerad efter den amerikanska FASB (Financial Accounting Standard Board). Detta diskuterades mot bakgrund att det fanns en vilja att avböja att följa vissa standarder (redovisningsregler). Resultatet blev en förändring i den institutionella strukturen för upptagandet av nya standarder. Bokföringsnämnden skulle fortsätta som innan medan FAR och finansmarknadens regulatorer skulle gå samman. Detta ledde till bildandet av ett komplext institutionellt ramverk av redovisnings- och revisionsreglerna som skulle återspegla den komplexa kontexten. Processen för regleringen av regelverket blev mer allmän. Detta upplevdes som att marknaden hade samlat krafterna i arbetet med att återta ledningen till skapandet av regelverket som hade förlorats efter Krügerkraschen (Jönsson 1991).

Jönssons (1991) beskrivning av de svenska förhållandena kring rollerna mellan de tre krafterna i beslutstagandet i redovisnings – och revisionsregelverket avslutas 1989. Således förefaller det som att det saknas litteratur kring detta fenomen för tiden mellan 1989 och 2007.

Jönsson (1991) betonar som bekant två huvudsyften med redovisning och revision. Ett av dessa syften är att komma runt principal-agent problematiken. Således är det av vikt att göra en beskrivning av denna problematik i nästa delkapitel.

2.2 Informationsasymmetri

Principal agent-teorin syftar till att förklara behovet av att kommunicera viss information och låta denna granskas (Diamant, 2004). Då detta behov kan antas finnas kvar även efter revisionsplikts avskaffande, är det relevant att studera denna teori för att se om den kan förklara en eventuell uppkomst av frivillig revision.

Agentteorin ser redovisningen som det instrument som tillhandahåller information till kapitalmarknaden. Ett agentförhållande uppstår mellan två parter då den ena parten (agenten) kontrakteras att agera å den andra partens vägnar (principalen). I teorin finns ett antagande om att individer är nyttomaximerande. Aktieägarna (principalerna) måste anställa en företagsledning (agent) för att driva bolaget, eftersom ägarna i aktiebolag ofta är skilda från själva driften av bolaget. Problem uppstår då agenten försöker maximera sin egen nytta på bekostnad av principalens nytta, till exempel då företagsledningen väljer vissa redovisningsmetoder enbart i syfte att öka sin egen förmögenhet. Det finns således en informationsasymmetri mellan agenten och principalen i och med att företagsledningen är mer insatt i bolagets förehavanden (Schroeder, 2001). Diamant (2004) hävdar att denna är ogynnsam för aktiebolaget, dess ägare och för kapitalmarknaden. Genom revision kan asymmetrin i viss mån avhjälpas och det skapas förutsättningar för kapitalanskaffning för företaget och ökad trygghet hos intressenterna.

Agentförhållandet ger upphov till tre typer av kostnader (Schroeder, 2001):

1. Övervakningskostnader som uppstår då principalen försöker kontrollera agentens beteende
2. Kostnader för att se till att agenten inte skadar principalens intressen, till exempel ersättningen till företagsledningen
3. Residualförlusten är de kostnader som uppstår då agenten, trots ovanstående kostnader, agerar på ett annat sätt än principalen hade gjort

Under antagandet om nyttomaximering kan det antas att ovannämnda kostnader av typen under punkt 1 och 2 är motiverade så länge dessa är lägre än

minskningen av residualförlusten (Schroeder, 2001). Det kan hävdas att agentkostnaderna ökar i proportion till företagets storlek och komplexitet. De små aktiebolagen uppvisar normalt ingen större komplexitet i sin verksamhet, varför agentkostnaderna kan väntas vara låga. Kostnaderna för en tvingande revision för samtliga aktiebolag blir på det sättet en tyngre börda för de små aktiebolagen (Collis, 2003).

Revisorn är en del av den övervakningsapparat som ska se till att bolagets ledning uppfyller sin lojalitetsplikt gentemot bolagets intressenter. Revisorn skapar en effektivitet i övervakningsprocessen genom att han/hon agerar i alla intressenters intresse, det vill säga de enskilda intressenterna behöver inte individuellt lägga kostnader på övervakning. Att det finns ett legalt krav på revision kan också förklaras av att aktiebolag har ett stort samhälleligt intresse. Revisorns arbete måste skapa tilltro till såväl det enskilda bolaget som värdepappersmarknaden i stort (Diamant, 2004).

Små aktiebolag skiljer sig från de bolag som diskuterats ovan på det sättet att företagsledningen och aktieägarna ofta är samma personer. Därmed finns inget behov av övervakning av företagsledningen i syfte att aktieägarnas intresse tillvaratas. I små företag kan principalerna ses som alla intressenter som är skilda från företagsledningen och som inte har direkt insyn i företaget, till exempel externa aktieägare och långgivare (Collis, 2003).

Det viktigaste agentförhållandet inom ramen för denna studie är det mellan bolagets ägare och externa intressenter som önskar ha insyn i bolaget, framför allt banker. Collis (2003) pekar nämligen på forskning som visar att reviderade räkenskaper från små aktiebolag är avgörande för bankernas utlåning till dessa bolag. Banken skulle i detta fall vara principalen som önskar att bolaget (agenten) agerar på ett sätt som gör att deras kreditgivning är säker. Som Schroeder (2001) påpekar kan det finnas incitament från de små aktiebolagens sida att visa upp en stark resultat- och balansräkning i syfte att få tillgång till mer och billigare kapital.

Collis (2003) poängterar att meningsskiljaktigheter kan uppstå mellan aktieägare även i de allra minsta aktiebolagen, framför allt om vissa aktieägare saknar den

kunskap som krävs för att tolka den finansiella informationen. Den informationsasymmetri som då uppstår kan minskas via revision. Detta problem torde dock vara mindre allvarligt, eftersom många små företag är ägarledda eller familjeägda. När revisionsplikten avskaffas försvinner de tvingande övervakningskostnaderna som revisionen innebär. Det är dock troligt att residualförlusten ökar i och med att agenten (bolaget) kan få möjlighet att agera på ett sätt som ej överensstämmer med principalens vilja vid avsaknaden av revisor.

Resonemanget om behovet av övervakning leder oss in på tanken över vilka aktörer som påverkas av fenomenet. I nästa delkapitel identifieras därför dessa aktörer.

2.3 Revisionens intressenter

Diamant (2004) förklarar att revision får sin roll då det finns ett redovisningsförhållande som leder till ett kommunikationsbehov. Det finns en avsändare och en mottagare och frågan om vem som är revisionens mottagare blir därmed viktig för revisionsbegreppet. Huvudsyftet med redovisning är att förse investerare och andra intressenter med användbar information om företaget och dess verksamhet. Intressenterna är beroende av att revisorerna kvalitetssäkrar informationen samt presenterar resultatet av revisionen. Samtidigt måste revisorn uppfylla sin tystnadsplikt som innebär att företaget inte får skadas av revisorns uttalanden (Häckner et al, 2006). När kvaliteten på revisionen granskas utgår man ofta från intressenternas förväntningar och därmed får frågan om i vems intresse revisionen sker en central betydelse. Eftersom denna studie syftar på att utreda om det förekommer skillnader mellan lagstadgad och frivillig revision, leds den in på tänkandet hur och i vilken grad olika intressentgrupper påverkar revisionens form.

Diamant (2004) redogör för två synsätt på vilka intressen som ska tillgodoses vid en granskning. Det första synsättet kan beskrivas som brett och innebär att samtliga intressenters rätt ska tillvaratas. Det andra fokuserar sig på ägarintresset och de andra intressenterna ges ingen självständig rätt. Detta resonemang är

intressant för oss eftersom avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag kan ses som ett steg från det breda synsättet mot att tillgodose en smalare intressentkrets specifika krav.

Frågan är också vilka intressenter som revisorn måste ta hänsyn till samt i vilken omfattning han måste göra detta. Diamant (2004) berättar att den svenska lagstiftningen för redovisning och revision saknar ett klart definierat syfte gentemot vilka intressen som ska tillgodoses. Lagstiftningen kan därmed tolkas som att alla som har någon form av relation till bolaget ska anses vara intressent till revisionen. I detta sammanhang nämns följande intressenter (Diamant, 2004, s 110):

- Aktieägarna
- Borgenärerna
- De anställda
- Det allmänna
- Presumptiva aktieägare och borgenärer
- Utbildningsanstalter
- Den breda allmänheten
- De granskade bolagens funktionärer

Intressant att påpeka är att lagstiftaren inte tycks ta hänsyn till de små aktiebolagens specifika förhållanden. I små aktiebolag kan dessa intressentgrupper saknas helt och hållet med undantag för det allmänna, borgenärer och presumtiva borgenärer. Det är rimligt att anta att det är just dessa intressenter som kommer att driva fram en frivillig revision i små aktiebolag. Enligt Collis undersökning (2003) visar det sig att de huvudsakliga aktörerna som efterfrågar reviderade räkenskaper i små aktiebolag är eventuella externa aktieägare och banker samt andra finansiärer.

Diamant (2004) redogör för den så kallade Framtidsutredningen som utfördes av en arbetsgrupp inom FAR 1972. I denna utredning framhävs syften med revision

ur ett intressentperspektiv. Följande syften och intressen framhävs (Diamant, 2004, s 111).

- Kontroll av korrekt och informativ redovisning - aktieägare, **kreditorer**, anställda och **samhället**.
- Medverkan till utveckling av redovisningsregler och redovisningsmetoder- aktieägare företagsledning, **kreditorer**, anställda, utbildningsanstalter och **samhället**.
- Granskning av styrelsens och VD:ns förvaltning- aktieägare, **kreditorer**, anställda och **samhället**.
- Medverkan vid utvecklandet av förbättrade interna kontrollmetoder- aktieägare, företagsledning, **kreditorer**, anställda och **samhället**.
- Medverkan vid utbildning av ekonomipersonal- företagsledning, anställda och utbildningsanstalter.
- Insyn - anställda och **samhället**
- Konsultinsatser - företagsledningen, **kreditgivare** och **samhället**.
- Bokföring - aktieägare (småföretagare).

Utifrån de små aktiebolagens förhållanden antar denna magisteruppsats att de främsta intressenterna för revision är kreditgivare och samhället. Kreditgivarna har intresse av att företagen visar upp korrekt information så att tillförlitliga kreditbedömningar kan göras. Eftersom den svenska staten kan beskrivas som stark, har revisorerna i Sverige ålagts en plikt att granska företagens skatter samt att rapportera misstänkt ekonomisk brottslighet (Häckner et al, 2006). Därför blir samhället en viktig intressent.

Diamant (2004) skiljer på direkta och indirekta intressenter. Direkta intressenter har rätt att utse och entlediga revisorn samt rätt att ge direktiv till revisorn. De indirekta intressenterna saknar dessa möjligheter. Denna senare grupp kan dock indelas i intressenter med juridiskt erkänt intresse och övriga indirekta intressenter. Det juridiskt erkända intresset innebär att dessa intressenter har en individualiserad sanktionsrätt, vilket de övriga saknar. Dessa måste istället förlita sig på det allmänna kollektiva skyddet via auktorisationssystemet.

Nu när intressenterna har identifierats är det viktigt för vår studie att sätta sig in i relationen mellan revisorn och intressenterna. För att kunna analysera framtidens revision måste denna relation förstås, i syfte att utreda hur den kan påverkas av ett avskaffande av revisionsplikten. I följande delkapitel redogörs således för vad relationen är uppbyggd kring.

2.4 Revisionens förutsättningar och betydelsen av förtroende

2.4.1 Revisionens förutsättningar

Revisionen ”handlar om att granska, bedöma och uttala sig om redovisningsinformation till hjälp för investerare och övriga intressenter” (Öhman, 2004, s 36). Öhman (2004) hävdar att det finns en enighet kring detta allmänt hållna syfte för revisionen men det kan finnas skilda uppfattningar när innebörden ska preciseras. Öhman (2004) nämner Flints sju postulat som en möjlig beskrivning av revisionens innebörd:

1. Förutsättningen för revision är att det finns ett förhållande med redovisningsskyldighet. Detta postulat är kopplat till principal- agent problematiken som diskuterats ovan. I detta sammanhang är det viktigt att komma ihåg att redovisningsinformationen och därmed revisionen bör anpassas till revisionens intressenter, vilka definierats tidigare.
2. Ytterligare en förutsättning för revision är att det måste finnas ett hinder för intressenterna att själva utföra granskningar, till exempel på grund av en alltför komplex verksamhet eller en bristande förmåga att övervaka företagsledningen. Inom ramen för denna studie blir det intressant att studera dessa hinder och hur dessa hinder ska övervinnas efter revisionspliktens avskaffande.

3. Det tredje postulatet fokuserar på vikten av revisorns oberoende i förhållande till den som granskas. Han måste kunna hålla sig objektiv under granskningen. En intressant fråga för denna studie blir hur oberoendet kan komma att påverkas av revisionspliktens avskaffande.
4. Detta postulat handlar om de bevisunderlag som måste inhämtas för att en kvalitativ granskning ska kunna utföras. Bevisen kan vara fysiska, skriftliga eller muntliga och bevis från samtliga dessa kategorier bör inhämtas.
5. Det måste finnas standarder för att bevisen ska kunna mätas, tolkas och värderas. Standarderna måste förstås och accepteras av båda parter i förhållandet. Denna studie har pekat på de problem som finns att komplicerade internationella standarder tillämpas i små svenska aktiebolag. Det finns indikationer att dessa inte accepteras av de små bolagen och denna studie kommer att ta hänsyn till dessa indikationer då konsekvenserna av revisionspliktens avskaffande ska förutsägas.
6. Revisionens resultat måste tydligt redovisas och förmedlas till intressenterna så att de kan få ett mervärde till följd av granskningen. Hur kommer resultaten av framtidens revision förmedlas när den tvingande revisionsberättelsen försvinner?
7. Slutligen måste den upplevda nyttan av revisionen överstiga kostnaden för att utföra den. Detta har behandlats tidigare i denna uppsats och detta postulat blir viktigt då den framtida revisionens uppkomst och eventuella nytta analyseras.

Ovanstående förutsättningar ger denna studie en grund att stå på då den analyserar konsekvenserna av revisionspliktens avskaffande för små aktiebolag samt ger bättre möjligheter att förstå hur relationen mellan företaget och dess intressenter kommer att se ut i en framtid utan revision. I litteraturen beskrivs relationen ofta ur ett förtroendeperspektiv och detta utreds i följande kapitel.

2.4.2 Betydelsen av förtroende

I Collis undersökning (2003) beskrivs revision som en självständig granskning av finansiell information med en efterföljande åsikt om informationen. Revisionen är en central del av företagets rapportering och tryggheten som den tillhandahåller bygger på det förtroende som finns för revisorns omdöme. Betydelsen av revision samt den tillit som finns för revisorerna är allmänt erkänd och kommer i fokus när tvivelaktiga årsredovisningar blir åtföljda av revisionsberättelser utan konkret information som kan skydda intressenterna (Häckner, 2006).

Neu (1991) redogör för betydelsen av mellanhänder i förtroendeskapan. Mellanhänder är specialiserade på att skapa förtroende och tillhandahåller en form av garanti som gäller mellan avtalsparter. Garantin bekräftar att gemensamma regler följs och att ett avtal är möjligt även vid en eventuell informationsasymmetri. Mellanhanden skapar således legitimitet och signalerar om det finns förtroende eller inte i en relation. Revisorn kan fungera som en sådan mellanhand och därmed blir Neus (1991) tankegångar intressanta för oss att ta hänsyn till. Revisionsstandarder definierar vilka procedurer som revisorerna utför i egenskap av mellanhänder, till exempel vad som ska kontrolleras och hur. Det faktum att sådana procedurer finns och att statliga regleringar gör dem obligatoriska, skapar gemensamma förväntningar mellan två avtalsparter och därigenom förtroende. Revisionspliktens avskaffande innebär att obligatoriet försvinner, vilket väcker frågan hur förtroendeskapan ska ske i framtiden. Neu (1991) betonar även betydelsen av revisorns upplevda rykte vad gäller möjligheten att skapa gemensamma förväntningar. Olika revisionsbyråer har olika rykten och vem som reviderar kan därmed påverka huruvida intressenterna känner förtroende. I och med revisionspliktens avskaffande är det tänkbart att marknaden förändras och en naturlig fråga blir då vilket rykte de som eventuellt utför frivillig revision i framtiden kommer att ha.

Dagens internationella finansnätverk bygger i stor utsträckning på att det finns förtroende, vilket de omfattande skandalerna i USA under 2001 och 2002 visar. Ett av de främsta exemplen var Enron, som använde kreativ bokföring för att dölja en omfattande skuldsättning. Revisionsbyrån Arthur Andersen gick i graven som

ett resultat av dessa skandaler och 85 000 människor över hela världen förlorade sina arbeten (McMillan, 2004). McMillan (2004) betonar att detta skedde som ett resultat av att Andersen förlorade marknadens förtroende. Andersen hade rekommenderat sina klienter att använda tveksamma bokföringstekniker och det kan därmed hävdas att man gav sina klienter möjligheter att bedra det allmänna. McMillan (2004) menar att det inte spelade någon roll huruvida Andersen dömdes i rättegång eller inte, eftersom förtroendet redan hade försvunnit. Det värde Andersen tillförde till marknaden var ett förmedlande av trygghet till företagens räkenskaper genom det förtroende som fanns för Andersen på finansmarknaden. När detta förtroende urholkades försvann poängen med Andersen och många anställda med gott rykte och hög moralisk karaktär drogs med i fallet.

McMillan (2004) berättar att det finansiella systemet bygger på ömsesidigt förtroende och när det försvinner faller systemet in i kaos och stora värden går förlorade. Finansiella kriser och statens svar på sådana kriser får allvarliga och långtgående konsekvenser för det finansiella systemets funktion (Morrison, 2004). Kapitalismen fungerar inte om aktörerna saknar tillit till att kontrakt upprätthålls. Fungerande system för revision och redovisning är centrala för att detta ska kunna ske. Redovisningsskandaler förstärker det förväntningsgap som finns mellan revisionens faktiska resultat och det som de externa intressenterna förväntar sig att revisorn kommer fram till (Häckner et al, 2006). Skandalerna har väckt frågan huruvida den starka självregleringen i Sverige är effektiv och om det kan finnas behov av en starkare legal kontroll. Inom ramen för detta har det diskuterats huruvida revisionsbyråer bör förbjudas att erbjuda icke-revisionsrelaterade tjänster till sina klienter (Häckner et al, 2006).

McMillan (2004) berättar att man kan se finansskandalerna i USA som en kollaps av kontroll- och regelsystemen vad gäller redovisning i företagen. Han hävdar dock att regler och kontroll inte nödvändigtvis kan stoppa ambitiösa försök att skapa vilseledande finansiell information, vilket Enron-skandalen bevisar. Strikta, byråkratiska regler kan leda till en mentalitet att enbart följa reglerna och McMillan (2004) menar att det kan leda till att revisorsyrket försvagas. Revisorns bedömningar skulle inte bli ambitiösa expertutlåtanden, utan snarare stela utlåtanden om hur lagar och regler bör implementeras. Detta kan relateras till

kritiken från Häckner et al (2006) om att svenskar revisorer är för koncentrerade på att göra saker rätt snarare än rätt saker. Enligt McMillan (2004) är mänskligt omdöme och motivation basen för effektiv finansiell rapportering. Det går inte helt att stoppa redovisningsskandaler, men system kan skapas som uppmuntrar moraliskt beteende. Det är McMillans (2004) tes att en ökad fokus på regler i själva verket är ett hinder för detta önskade moraliska beteende. Fokus på regler kan nämligen tolkas som att allt beteende som inte är förbjudet är tillåtet. Detta skapar ett moraliskt vakuum där revisorerna följer reglerna utan att bete sig ändamålsenligt. Det måste bli ökad fokus på revisorns förtroendeskapande roll för den finansiella rapporteringen. Enligt McMillan (2004) måste därför revisionsbyråer och universitet mer effektivt lära ut värdet av moraliskt beteende. Det är det bästa sättet för samhället att behålla förtroendet till att revisorerna tjänar det allmänna intresset, snarare än de egna eller klienternas intressen.

Inom ramen för vår studie blir det intressant att studera uppfattningar kring revisorns arbete i de små aktiebolagen, i syfte att få en förståelse för huruvida revisorns eventuella avsaknad kommer att leda till ett minskat förtroende för bolagen. Om det inte finns en plikt att revidera måste det istället finnas ett förtroende. Frågan blir då hur detta förtroende uppstår i framtiden. Av intresse är också diskussionen om en alltför omfattande fokus på att följa regler. Avskaffandet av revisionsplikten skapar en mindre regelstyrd finansiell rapportering i de små aktiebolagen och frågan är öppen huruvida detta är positivt eller negativt.

Den stora betydelsen av förtroende från intressenternas sida medför ett behov att förstå vad förtroendet bygger på. Förtroendet mellan parterna skapar förväntningar på att revisorns arbete görs på ett visst sätt. Förväntningarna behöver inte alltid vara de samma för de olika aktörerna, vilket skildras i nästa delkapitel.

2.5 Förväntningar på revisorns arbete

En diskussion angående revisionens eventuella avskaffande vore inte komplett utan att det tas hänsyn till de förväntningar som företagens intressenter har. I litteraturen talas det om ett så kallat förväntningsgap, som i korthet innebär att icke-revisorer förväntar sig att revisorer ska bete sig på ett sätt som inte överensstämmer med revisorernas förväntningar kring det egna arbetet (Humphrey, 1993). Humphrey (1993) berättar att detta gap har funnits ända sedan företagen började låta sig revideras och att de centrala problemen är de samma. Det rör sig främst om revisorernas roll i att upptäcka bedrägeri, revisorns oberoende, rapportering samt betydelsen av revisionsberättelser. Humphrey (1993) sammanfattar debatten kring förväntningar med att nämna fyra huvudfrågor:

- Klargörande av vilka roller och funktioner som revisionen är ägnad att ha
- Rapporter och annan kommunikation från revisorns sida
- Struktur och reglering av revisorns arbete
- Revisionens kvalitetsnivå

Inom ramen för vår studie är det naturligt att undra om en frivillig, efterfrågestyrd revision påverkar förväntningsgapet. Kanske är den oro som exempelvis bankerna uttryckt över revisionspliktens avskaffande överdriven, eftersom revisorskåren anser att externa finansiärer förväntar sig för mycket av revisionen. De påstås inte heller förstå revisionens exakta natur, syfte och kapacitet (Humphrey, 1993). Lösningar på detta problem kan vara att utbilda intressenterna kring revisorns plikter och begränsningar samt att förtydliga formuleringarna kring revisorns arbete i revisionsberättelserna. Revisorerna har också förklarat förväntningsgapet som en naturlig tidsfördröjning mellan uppkomsten av nya förväntningar och revisorernas möjligheter att uppfylla dessa.

Humphrey (1993) berättar att förväntningsgapet kan vara en konsekvens av de motsägelser som finns i ett självreglerat revisionssystem som tillåts att fungera med liten inblandning från staten. Revisorskåren kan anses ha ett betydande

självintresse och problemet behöver alltså inte ligga i ovanstående påståenden om att revisionens intressenter är okunniga. Det finns nämligen ett antal undersökningar som visar att intressenterna har rimliga förväntningar på revisorns förmåga och arbete. Det är också tveksamt om gapet kan ses som ett resultat av en tidsfördröjning, eftersom vissa förväntningsproblem dominerat debatten länge utan att revisorerna tycks ha agerat för att åtgärda dessa.

I en studie utförd av Humphrey (1993) har förväntningsgapet analyserats genom att jämföra de förväntningar som ett antal intressentgrupper har kring revisorns arbete. De grupper som har studerats är revisorer, ekonomiansvariga på företag, investerare, bankanställda ansvariga för utlåning till företag och slutligen ekonomijournalister. Analysen har sedan genomförts på det sättet att man försökt utröna huruvida revisorernas tolkningar kring revisionens uppgifter skiljer sig från andra grupper.

Inom ramen för denna studie är det speciellt intressant att studera de förväntningar kreditgivarna har på revisorerna, eftersom det kan antas att dessa drabbas speciellt hårt av att små aktiebolag möjligen inte revideras. Humphreys (1993) undersökning visar på ett tydligt gap vad gäller revisorns ansvar inför kreditgivare och potentiella sådana. Revisorerna såg betydligt lättare på sitt ansvar inför dessa två grupper än vad användarna gjorde. Det finns alltså tendenser att kreditgivare förlitar sig på att revisorn tar en del av ansvaret vid kreditbedömningar som slår fel.

Humphreys (1993) undersökning visar på ett statistiskt signifikant förväntningsgap mellan revisorer och intressenter. Humphrey (1993) slår också fast att detta gap inte beror på att användare generellt sett ser kritiskt på experttjänster, eftersom han även studerat förväntningarna kring skatteexperter och advokaters arbete. Här fanns inte samma tydliga gap vad gäller förväntningarna. Humphrey (1993) har inte heller hittat bevis för att revisionens intressenter har en alltför orealistisk syn på revisionens uppgifter. Det tycks alltså som om undersökningen lägger en stor del av skulden på revisorerna. De största gapen fanns slutligen inom följande kategorier:

- Revisorns roll i att upptäcka bedrägeri
- Omfattningen av det ansvar revisorn har inför tredje man
- Föreställningar kring värderingar i balansräkningen
- Hot mot revisorns oberoende
- Utförandet av revisorns arbete, till exempel revisorns förmåga att hantera risk och osäkerhet

Revisorer har också blivit kritiserade för att inte kunna bedöma reviderade företags förmåga att fungera väl på lång sikt samt för att inte kunna skydda investerare och allmänheten på ett tillfredsställande sätt (Häckner et al, 2006). Angående den första punkten om revisorns roll i att upptäcka bedrägeri, kan det ifrågasättas om det överhuvudtaget är en del av revisorns uppgifter. Vissa anser att detta ansvar ligger hos företagsledningen och det interna kontrollsystemet. Revisorn måste dock beakta situationen då bedrägeri kan förhindra att räkenskaperna ger en rättvisande bild, då måste han ingripa (Collis, 2003). Förväntningsgapet gör att värdet av revision och revisionsberättelser ifrågasätts (Häckner et al, 2006).

En revisor kan inte granska alla transaktioner, eftersom det vore så dyrt att vinst inte kan uppnås i verksamheten. Klientens system för intern kontroll analyseras och tester utförs för att granska huruvida systemet fungerar ändamålsenligt. Revisionen bygger således på statistiskt urval och i stor utsträckning på revisorns goda omdöme. Ett statistiskt urval kan dock aldrig ge en hundra procentig noggrannhet (Morrison, 2004). Morrison (2004) hävdar vidare att när anställda går ihop i bedrägligt syfte, kan detta inte upptäckas av någon form av revision.

Humphrey (1993) uttrycker oro för om förväntningsgapet någonsin kan stängas i och med att problemen har funnits under så lång tid. Denna magisteruppsats vill bidra till diskussionen kring förväntningsgapet genom att studera hur avskaffande av revisionsplikten kan tänkas påverka gapet. Skapar en frivillig, efterfrågad revision andra förväntningar kring revisorns arbete?

För att förstå hur förväntningsgapet uppstår blir det viktigt att förstå hur revisorerna förhåller sig till sitt arbete och i vilken utsträckning de bemöter intressenternas förväntningar idag. Det faller inom ramen för denna studies syfte att undersöka hur dessa förväntningar kommer att bemötas i framtiden. Därför beskrivs revisorernas nuvarande tankesätt som en utgångspunkt för det kommande resonemanget om framtiden.

2.6 Svenska revisorers tankesätt

Det är viktigt att tänka på att svenska revisorer inte enbart reviderar den finansiella informationen i årsredovisningarna, utan även granskar styrelse och VD:s förvaltning av bolaget. Internationaliseringen inom revisionen har också tvingat svenska revisorer att följa internationella redovisnings- och revisionstandarder; IFRS (International Financial Reporting Standards) och ISA (International Standards on Auditing). Revisionsyrket i Sverige har traditionellt sett varit starkt och självreglering har ansetts varit att föredra framför skärpta lagar (Häckner et al, 2006).

När revisorn utför sin granskning saknas det definitiva regler för exakt hur denna granskning ska ske. Det handlar i stor utsträckning om revisorns professionella omdöme, framför allt när revisorn ska ta ställning till om den finansiella informationen ger en rättvisande bild. Det går alltså att skilja på de formella regler som en revisor måste följa och på hans individuella omdöme. De internationella redovisningsstandarderna ISA har mer formella regler och det finns en trend att skapa en starkare struktur i syfte att uppnå en bättre kontroll över revisorernas arbete. Fördelarna med en stark struktur är dock omdiskuterade och mer struktur betyder inte alltid bättre eller mer effektiv revision. Alltför strikta regler kan också leda till att revisorerna kan skydda sig bakom reglerna och rutinerna (Häckner et al, 2006). Avskaffandet av revisionsplikten innebär mindre struktur och formalitet i revisionen i mindre aktiebolag, vilket gör dessa tankegångar intressanta för oss att ha i åtanke.

Häckner et al (2006) menar att det finns en stark homogenitet i de svenska revisorernas tankemönster, vilket gör det möjligt att ge en sammanfattad bild av dem. Revisorerna har liknande utbildning och möter ofta samma situationer när de arbetar. De följer riktlinjer och instruktioner och de söker stöd samt interagerar med andra revisorer. Homogeniteten skapar tendensen att revisorer söker trygghet i det som gjordes förra året när de planerar sitt arbete. De kan hävdas i stor utsträckning vara styrda av konventioner och rutiner som tas för givna. Å andra sidan pekar Häckner et al (2006) även på den heterogenitet som kan uppstå till följd av olika företagskulturer i olika revisionsbyråer. En revision kan ske på olika sätt i olika byråer och det finns skillnader även mellan olika revisionsteam. Dessutom utvecklas en revisors kunskaper individuellt genom de erfarenheter han får i sin karriär. I artikeln av Häckner et al (2006) har dock antagandet gjorts att drivkrafterna för homogenitet är starkare i Sverige, vilket även är rimligt för denna magisteruppsats. Denna uppsats behandlar därför revisionskåren som en homogen grupp och ger en bild som representerar gruppen som helhet.

Häckner et al (2006) har genomfört en studie av svenska revisorers tankemönster då de reviderar information från noterade företag. Vår studie berör inte noterade företag men resultaten pekar likväl på intressanta egenskaper hos de svenska revisorerna. Enligt studien har svenska revisorer ett traditionellt perspektiv på revisionen och de flesta revisorer vill enbart se små eller inga förändringar alls när det gäller hur en revision utförs. De som ville ha förändringar kritiserade det faktum att revisorerna idag måste granska skatter samt rapportera brott i företagen. Att sköta dessa två uppgifter är något som aldrig blivit accepterat av svenska revisorer. Häckner et al (2006) tror att detta beror på att svenska revisorer har en ovilja att få en auktoritär roll inför sina klienter.

Intressant är att revisorerna i studien var mycket negativt inställda till att göra yttranden utöver det som ges enligt gängse praxis och lag (Häckner et al, 2006). Trots oviljan att göra sådana yttranden medgav samtliga respondenter i studien att sådana yttranden kan vara relevanta för externa intressenter (koppla till företagens kritik mot revisorernas omfattande granskningar).

Studien av Häckner et al (2006) visar att det finns två sorters uppgifter som en revisor utför:

- Den traditionella revisionen som fokuserar på historiskt material och hårda fakta och som innebär att revisorn granskar vissa delar av ett företags verksamhet. Inom denna kategori hör till exempel granskningar av vissa poster i balansräkningen hemma. Dessa kan revideras genom att använda sig av väletablerade rutiner samt genom att följa lagar och rekommendationer.
- Den andra uppgiften revisorn kan utföra är granskning av information som är speciellt relevant ur externa intressenters perspektiv. Denna typ av information är inte lika konkret och mer framåtblickande.

Svenska revisorer känner sig betydligt tryggare då de utför uppgifter av den första typen. När revisorer arbetar med hårda fakta och använder gängse praxis, flyttas risken från dem själva till revisionskåren i stort. Revisorer vill fokusera på konkret, historiskt material och inte leka finansanalytiker. När det gäller den andra typen av uppgifter, känner svenska revisorer en osäkerhet. Det saknas ofta helt tillförlitliga metoder för att granska sådan framåtblickande information och de låter därför företag, finansanalytiker och journalister sköta dessa granskningar (Häckner et al, 2006). Ur studien framkommer också att svenska revisorer inte är speciellt förtjusta i tanken att införa mer framåtblickande kvalitetssäkringar i deras ansvarsområde. Detta kan vara ett resultat av bekvämlighet och en ovilja att riskera det egna goda ryktet genom att ge sig ut på outforskad mark.

Enligt studien av Häckner et al (2006) verkar svenska revisorer vara mer intresserade av själva innehållet av informationen snarare än hur användbar den är för intressenterna. Dessutom verkar revisorer känna mer ansvar inför sig själva och sina klienter än för externa intressenter. Häckner et al (2006) hävdar att svenskar revisorer inte koncentrerar sig på att revidera objekt av väsentlig betydelse för investerare på marknaden. Tiden läggs istället på revisionsobjekt där en hög grad av säkerhet kan uppnås efter granskningen. Dessutom vill revisorerna inte uttala sig om sådant som ligger bortom gängse praxis, vilket kan förklaras av den tystnadsplikt revisorerna har för klienten. Dessutom upplever svenska

revisorer idag sin situation som mycket utsatt. Revisorn är individuellt ansvarig för sitt arbete och sina revisionsberättelser, vilket medför risk för skadestånd samt förlorat arbete om han gör ett misstag. Svenska revisorer upplever att behovet av att skydda sig själva är större än att ge mer information till intressenterna. De arbetar enligt lagstiftning, praxis och vana utan att fundera på om arbetet kan utföras på annat sätt. Häckner et al (2006) hävdar alltså att svenska revisorer gör saker rätt, utan att nödvändigtvis göra rätt saker. Häckner et al (2006) går så långt som att beskriva svenska revisorer som konservativa och ganska ointresserade av att minska förväntningsgapet. De framhåller att det inte bara är revisorernas plikt att skydda intressenterna, utan de delar denna plikt med finansanalytiker och myndigheter.

För att förändra de svenska revisorernas konservatism, menar Häckner et al (2006) att intressenterna måste sätta press och kräva mer relevant information. Revisorerna måste utbildas till att vara mer kreativa i sina bedömningar och att bättre kunna se helheten då de reviderar. Häckner et al (2006) menar vidare att revisorer kan specialisera sitt arbete inom olika områden, till exempel revision av historiskt material eller revision av framåtblickande material. Genom samarbete kan då helhetsrevisionen förbättras.

Efter genomgången av ovanstående delkapitel finns verktygen för att förstå vad ett avskaffande av revisionsplikten innebär i Sverige. I jämförelsesyfte vidgas dock vyerna för att se vad avskaffandet har fått för konsekvenser i Storbritannien, som har en lång erfarenhet av revisionens avskaffande i små aktiebolag.

2.7 Revisionspliktens avskaffande i Storbritannien

Jill Collis genomförde 2003 en enkätundersökning om hur företagsledarna för små aktiebolag ser på undantagandet från revisionsplikten i Storbritannien. Revisionsplikten avskaffades där 1994. Collis (2003) betonar hur viktiga företagsledarnas åsikter är, eftersom det finns en brist på information om hur de värderar revisionen. Hon menar att de är huvudanvändarna av de reviderade räkenskaperna och att de använder dessa i en mängd externa och interna syften.

Det är företagsledarna som väger nyttan mot kostnaden och som slutligen bär kostnaden av revisionen.

Collis (2003) undersökning visar att huvudorsaken till att företagsledarna valde bort revision var lägre revisionskostnader. Dock var det inte många som kunde specificera storleken på besparingen, vilket Collis (2003) anser indikera att det inte var någon större besparing eller att besparingen eliminerades av andra kostnader som uppkom vid upprättandet av räkenskaperna.

Speciellt intressant för vår studie är de faktorer som Collis (2003) upptäckte gav upphov till frivillig revision. Dessa redovisas nedan:

- Företag med lite större omsättning där företagsledarna anser att revision ger upphov till förbättrad kvalitet vad gäller den finansiella rapporteringen, en bättre kreditrating samt att revision ger en bättre kontroll över redovisningen
- Företag som inte är helt familjeägda och har externa aktieägare utan full insyn i företagets räkenskaper
- Företag som normalt tillhandahåller reviderade räkenskaper till banker och andra finansiärer

Collis (2003) betonar vikten av företagets omsättning som en faktor som påverkar den frivilliga revisionen. Med större omsättning blir den relativa kostnaden av revision lägre. En större omsättning innebär också en större sannolikhet att det finns externa aktieägare och betydande externa finansiärer. Collis (2003) hävdar dock att den största anledningen till frivillig revision är den nytta som företagsledarna ser genom att reviderade räkenskaper kan sänka kapitalkostnaderna. Revision kan också bidra till att stärka agentförhållanden samt åtgärda den informationsasymmetri som nämns delkapitel 2.1.

Företagsledningen i små aktiebolag kan också efterfråga revision för att få en oberoende granskning av den interna kontrollen i syfte att minska sannolikheten för uppkomsten av väsentliga fel i räkenskaperna (Collis, 2003). Syftet blir på det sättet en riskhantering. I revisionssammanhang brukar begreppet risk innebära

sannolikheten att revisorn ger en ren revisionsberättelse trots att det finns väsentliga fel i räkenskaperna. Denna risk har tre komponenter (Hayes et al, 2005):

- Inneboende risk. Denna risk innebär hur känslig viss redovisningsinformation är för att fel ska komma att uppstå, under antagandet att det inte finns några interna kontrollsystem som kontrollerar denna information.
- Kontrollrisk. Detta är risken att väsentliga fel inte förhindras eller upptäcks av företagets interna kontrollsystem.
- Upptäcktsrisk. Risken att revisorns granskning inte avslöjar väsentliga fel i redovisningen.

När den inneboende risken och kontrollrisken är höga, måste upptäcktsrisken vara låg för att den totala risken ska bli acceptabel (Hayes et al, 2005). I små företag kan inneboende risk och kontrollrisk vara höga, varför revisorns granskning kan hävdas vara speciellt viktig (Collis, 2003). En undersökning av Collis genomförd 2001 visar också att företagsledare som väljer frivillig revision sannolikt är av den åsikten att revisionen ökar kvaliteten på räkenskaperna och att den fungerar som en koll av bokföringen.

Ytterligare en faktor som Collis (2003) nämner då det gäller efterfrågan på frivillig revision, är företagsledarens utbildningsnivå. Hon har funnit att företagsledare med utbildning inom företagsekonomi eller med någon form av yrkesexamen är mer benägna att ha frivillig revision. Med andra ord kan det krävas en viss utbildningsprofil för att man ska få en formell förståelse för nyttan och kostnaden av revision. Detta är något som denna magisteruppsats vill återkomma till, eftersom det känns intressant att olika företagsledare kan ha olika goda förutsättningar för att besluta om revision i framtiden.

2.8 Sammanfattning av litteraturgenomgången

Denna uppsats använder sig av olika teorier och modeller som redskap för att angripa, skapa förståelse och utvärdera problematiken i studien. För att förstå regleringen på redovisnings- och revisionsområdet har Streeck och Schmitters ramverk använts samt den historiska utvecklingen i Sverige tecknats. Det har upptäckts en brist på litteratur vad gäller tillämpningen av ramverket i dagens Sverige och vår studie vill därför lämna ett bidrag i detta led. Vidare skildras delar av agentteorin som lyfter fram problematiken med informationsasymmetrin mellan principalen och agenten. Revisionens intressenter diskuteras utifrån relevant litteratur, för att lokalisera de olika intressegrupperna. Förväntningarna på revisorns arbete är också en viktig faktor i fenomenet som måste tas hänsyn till, liksom en diskussion om förtroendet för revisorns omdöme. Dessutom ges en inblick i hur svenska revisorer tänker om sitt yrkesutövande. Genom att titta på hur liknande fenomen har behandlats i Storbritannien skapas det förståelse för hur denna problematik kan se ut i Sverige. Anledningen till varför denna teoretiska bas används, är att den gör det möjligt att analysera de åsikter som kommer fram från undersökningen.

Under genomgången av litteraturen väcktes många frågor som kräver svar. Upplevelsen om att det fanns brist på litteratur kring svenska förhållanden var ständigt närvarande. Således kan det konstateras att detta är ett nytt fenomen som inte har hunnit behandlas ordentligt i Sverige och denna studie kan lämna ett bidrag i detta led. Litteraturgenomgången har på många sätt väckt fler frågor än svar kring det kommande avskaffandet och kan sägas ha utökat vårt syfte till att skapa forskning som kan täcka bristen på information om svenska förhållanden.

3 Metod

Detta kapitel innehåller valet av metoder och tillvägagångssätt som har använts för genomförandet av studien, vilket innebär att huvudsakligen kvalitativa metoder som är induktivt-deskriptiva i sin ansats diskuteras. Därtill används grundad teori för att reflektera kring och analysera våra data. Intervjuerna genomförs med hjälp av en semistrukturerad teknik och avslutningsvis klargörs urvalsprocessen av intervjuobjekt och de valda intervjupersonerna presenteras.

3.1 Angreppssätt

Undersökningen genomförs med hjälp av kvalitativ metod. Den kvalitativa undersökningen är en undersökningsstrategi som oftare baseras på ord än kvantitativ samling och analysering av data (Bryman och Bell, 2003). Denna metod är en populär undersökningsmetod inom företagsekonomi och bedöms lämpa sig bäst för undersökningens problemställning.

Den kvalitativa forskningsansatsen är oftast induktiv. Denna ansats anses inte begränsa forskaren att endast finna det han letar efter, som den deduktiva ansatsen gör. Genom induktiv ansats håller forskaren ett öppet förhållande till det han ska studera och försöker se de speciella situationerna utan att i förväg begränsa sig genom definierade hypoteser och teorier. Den induktiva ansatsens kritiker menar att det är naivt att tro att någon kan gå ut i den verkliga världen med helt öppet sinne och anser att människan saknar kapacitet att samla all relevant information (Jacobsen, 2002).

Jacobsen (2002) framför att oavsett forskningsansats måste informationen tolkas och bearbetas. Han påpekar dock att den induktiva ansatsen har en tolkningsnivå mindre än den deduktiva ansatsen. Den undersökte ger sin tolkning av verkligheten för att sedan forskaren ska tolka den och slutligen skall läsaren tolka det på sitt sätt. Den deduktiva ansatsen har en tilläggsnivå av tolkning då forskaren har sin uppfattning av verkligheten och standardiserar den till ett frågeformulär eller dylikt.

Vår studie tar sin utgångspunkt i ett induktivt tankesätt, som innebär att forskaren tar fram empiri och drar slutsatser utifrån denna. Schroeder (2001) beskriver detta som att forskaren går från det specifika till det generella eftersom forskaren försöker generalisera sin omgivning på basis av begränsade observationer av vissa specifika situationer.

Undersökningsmetoden i denna studie är därmed kvalitativ med en induktiv forskningsansats som syftar att beskriva hur verkligheten ser ut och alternativt hur den kan komma att se ut, det vill säga forskningsansatsen blir induktiv/deskriptiv. Den deskriptiva ansatsen ämnar beskriva hur något är och försöker bilda en uppfattning för hur verkligheten ser ut. Normativa ansatsen talar om hur något bör vara och ger förslag på konkreta lösningar (Artsberg, 2005).

3.2 Grundad teori

En speciell metod som använder det induktiva angreppssättet är den så kallade grundade teorin skapad av Barney Glaser och Anselm Strauss (Grbich, 2007). Syftet med grundad teori är att generera ny teori utifrån observationer av verkligheten. Denna teori ”grundas” sedan i empirin. Forskaren ska inte vara rädd för att utnyttja sina egna erfarenheter när materialet analyseras eftersom dessa utgör själva basen för jämförelser och diskussion (Strauss, 1998).

Användandet av grundad teori innebär att kvalitativ forskning utförs. Strauss (1998) beskriver detta som en icke-matematisk process som innebär tolkning. Syftet är att upptäcka koncept och relationer i empirin och att sedan organisera dessa i ett teoretiskt schema. Kvalitativ forskning kan enligt Strauss (1998) med fördel användas då lite är känt inom ett visst område. Forskaren kan få en bättre uppfattning om känslor och tankeprocesser. Som litteraturgenomgången har pekat på finns det inte mycket forskning att förlita sig på då revisionsplikten studeras. Därför ger den grundade teorin oss möjligheten att tränga in på djupet i detta outforskade område.

Enligt Strauss (1998) är det viktigt för att förhålla sig skeptisk även till etablerade teorier såvida inte dessa eventuellt grundas genom analysen av empirin. I egenskap av forskare inom grundad teori är det viktigt att se till att man har följande egenskaper (Strauss, 1998 s 7):

- Förmågan att ta ett steg tillbaka och kritiskt analysera situationer
- Förmågan att känna igen bias
- Förmågan att tänka abstrakt
- Förmågan att vara flexibel och öppen för konstruktiv kritik
- Uppvisa en stor känslighet inför vad respondenterna säger och gör
- Förmågan att låta sig slukas upp av arbetsprocessen och uppvisa en stor hängivenhet inför denna

Ovanstående tas hänsyn till då denna magisteruppsats intervjuer planeras och genomförs. Genom att använda oss av semistrukturerade intervjuer skapas den öppenhet som krävs för att uppnå den önskade flexibiliteten och känsligheten för respondenternas agerande. Sedan gäller det för oss att ställa oss kritiska till intressenternas åsikter, framför allt eftersom intressentgrupperna kan tänkas ha visst självintresse i frågan om avskaffandet av revisionsplikten.

Strauss (1998) betonar att grundad teori är en teknik som kan användas även om huvudsyftet med studien inte är att skapa ny teori. Detta är positivt för oss, eftersom denna studie syftar till att ge en ingående beskrivning av en relativt outforskad situation snarare än att skapa teori. Strauss (1998) menar att forskaren i viss mån fritt kan välja, förkasta samt ignorera teknikerna utifrån hans specifika situation.

Glaser (1978) betonar vikten av att ha så få förutfattade meningar som möjligt inför forskningsprocessen. Det gäller för oss att ställa våra hypoteser och teoretiska föreställningar åt sidan för att öppna oss mot det som verkligen händer på revisionsområdet. Glaser (1978) ser det dock som nödvändigt att forskaren är välbevandrad i litteraturen på området så att han kan få en djupare förståelse för

de variabler och idéer han kommer att få kontakt med under studien. Denna förståelse har vi försökt uppnå genom studier av forskningslitteratur på området.

3.2.1 Att skapa frågor i egenskap av forskare

Strauss (1998) menar att konsten att ställa frågor är central för forskningsprocessen då empirin ska analyseras. Han nämner fyra huvudsakliga kategorier av frågor, vilka denna magisteruppsats inspirerades av (Strauss, 1998 s 77):

1. Sensitizing questions

Detta är frågor som leder in oss på vad empirin betyder. Vad är det som händer? Vilka aktörer är involverade? Hur beskriver de situationen? Vad betyder den för dem? Vad gör de olika aktörerna? Är deras beskrivningar samma eller annorlunda?

2. Theoretical questions

Dessa frågor gör det möjligt för oss att se processer, variation och att kunna koppla ihop olika koncept. Vad är förhållandet mellan ett koncept och ett annat? Vad skulle hända om...? Hur kommer saker och ting förändras över tiden? Vilka är de större strukturella problemen och hur påverkar de det jag ser och hör?

3. Practical and structural questions

Dessa frågor hjälper oss att göra ett korrekt urval och att skapa struktur i den teori som eventuellt utvecklas. Vilka koncept är välutvecklade och vilka är det inte? Var, hur och när går vi närmast för att samla data? Hur lång tid kommer detta att ta? Är det som vi upptäckt logiskt? Har vi nått punkten där mer data inte kommer att vara meningsfullt?

4. Guiding questions

Dessa frågor styr intervjuerna och kan förväntas förändras över tiden. De är unika för varje forskningsprojekt. Detta innebär att mer specialiserade och utvecklade frågor användes vid senare intervjuer än vid de tidigare. Detta är en naturlig konsekvens av att vi ständigt lär oss mer om revisionsplikten.

Läsaren av denna uppsats ska se ovanstående uppställning av frågor som det som denna uppsats författare burit med sig under hela arbetets gång. De har fungerat som en trygghet att luta sig mot då det uppstått tveksamheter kring vägval i studien. I ett initialt skede hjälpte även Strauss (1998, s 204) uppställning angående hur man startar ett forskningsprojekt:

- Val av plats och grupp att studera. Detta val styrs självklart av vårt syfte. Genom vår problemdiskussion och litteraturgenomgång har revisionens intressenter utpekats och det blir naturligt vilka grupper som måste studeras. Kreditgivare och representanter från det allmänna måste intervjuas. Det blir även viktigt att ta reda på småföretagarnas och revisorernas ståndpunkter för att kunna utreda framtidens revision. När det gäller plats styrs vi mycket av respondentens möjlighet att ta emot oss. Detta leder till att besöksintervjuer genomförs och i de fall respondenterna befinner sig längre bort genomför vi telefonintervjuer. Det finns inte tid och resurser inom ramen för vår uppsats att direkt studera platserna där diskussioner kring revisionsplikten sker.
- Val av vilka typer av data som ska användas, till exempel observationer, intervjuer, dokumentanalys och biografier. Valet ska göras utifrån vilken typ av data som har störst potential att fånga den efterfrågade informationen. Nedan argumenteras för valet av semistrukturerade intervjuer, som har de egenskaper vi behöver för vårt syfte. För att generera intressanta intervjufrågor låter vi oss även inspireras av den offentliga debatten på området, framför allt eftersom det finns en bristande teoretisk grund på området revisionsplikt.
- Val av hur länge ett område skall studeras. Med detta menas till ett exempel ett beslut om huruvida man bör följa samma personer över

tiden eller följa olika personer vid olika tidpunkter. Eftersom vår studie måste genomföras inom relativt strikta tidsgränser har vi inte mycket annat val än att studera olika personer vid en viss given tidpunkt. Någon uppföljning över tiden är tyvärr inte möjlig.

- Val av antal intervjuer eller observationer. Detta beror på åtkomst, tillgängliga resurser, forskningsmål och vårt tidsschema. Vårt mål är att genomföra intervjuer tills vi börjar få liknande svar och kan se tydliga mönster.

När det gäller de intervjufrågor vi har ställt har vi varit noga med att täcka in de huvudtyper av frågor som Strauss (1998) betonar:

- Vem? När? Varför? Var? Vad? Hur? Hur mycket? Med vilket resultat?

En del av våra frågor är baserade på de föreställningar som hämtats från litteraturen och dessa frågor finns det anledning att vara skeptisk till eftersom de inte har utvecklats ur data från verkligheten (Strauss, 1998). Av den anledningen har även intervjufrågor genererats ur den offentliga debatten på området. Denna kan antas vara mer verklighetsbaserad än forskningslitteraturen.

I enlighet med Strauss (1998) åsikter har inte ett fast frågeformulär upprättats. Sådana har nämligen svagheten att intervjupersonerna enbart ger exakta svar på frågorna utan några utläggningar. De kan ha mer information att ge men känner sig tvingade att hålla sig till våra fasta frågor. Våra frågor är istället öppna, av typen: Berätta vad du anser om revisionens nytta vid kreditbedömningar? Enligt Strauss (1998) rekommendationer vill vi sedan jämföra svaren på dessa öppna frågor och hitta nya koncept som kan användas vid kommande intervjuer. Vi vill alltså se våra intervjuer som varandes i ständig förändring och utveckling.

3.3 Intervjuer

Med hänsyn taget till syftet med uppsatsen bedöms det att den intervjuteknik som lämpar sig bäst för genomförandet av undersökningen är intervjuer och att dessa

intervjuer skall vara semistrukturerade. Anledningen till varför det används semistrukturerade intervjuer är att vi bedömer att detta hjälper oss att anpassa intervjuerna efter respondenternas svar under intervjun, samtidigt hålls en viss struktur i svaren. Intervjuobjekt är representanter från revisionsyrket, kreditinstitut, småföretagare samt andra institutioner som direkt påverkas eller har kopplade intressen till revisionsplikten.

Semistrukturerad intervjuteknik bygger på att intervjuaren har en serie frågor som hålls i generell form för att sedan under intervjun kunna ställa specifika frågor som fördjupar sig på signifikanta delar av intervjun (Bryman och Bell, 2003). För att genomföra en semistrukturerad intervju används ofta en så kallad intervjuguide som innehåller allmänt hållna frågor eller kan ses som en lista med nyckelfrågor. Intervjuguiden fungerar som stöd till intervjuaren. Vår intervjuguide sammanställdes utifrån innehållet i vår litteraturgenomgång samt resultatet av vår studie av debatten kring revisionspliktens avskaffande. Debatten skildras i kapitel fyra och studien av denna genomfördes via genomgång av relevanta artiklar i tidskriften *Balans*. Artiklar från hemsidor har också använts.

Som nämnts innan genomförs våra intervjuer genom att besöka respondenten på dennes arbetsplats och i de fall respondenten arbetar eller bor längre bort än vad det kostnads- och tidsmässigt är försvarbart för oss genomförs telefonintervjuer. Alla intervjuer spelas in och transkriberas; detta för att inte gå miste om information samt att enklare kunna jämföra och analysera respondenternas ställningstaganden. Nedan redogörs kort för de två olika intervjumetoderna samt den intervju effekt som kan förekomma under denna process.

3.3.1 Intervjuareffekt

Det är allmänt känt att alla samtal som genomförs formas i både stil och innehåll efter de deltagande parterna, detta är fallet också vid genomförandet av en intervju. Det finns många faktorer som påverkar, exempelvis utseende, klädstil, uppträdande, talesätt, engagemang etc. Intervjuareffekten innebär att forskaren genom sitt fysiska deltagande i intervjun kan medverka till att respondenten

uppträder mer onormalt (Jacobsen 2002). Detta innebär att vi måste ständigt vara medvetna om risken med intervjuareffekt och försöka hålla den på en låg nivå.

3.3.2 Besöksintervjuer

Enligt Jacobsen (2002) tycks personer finna det enklare att prata om känsliga ämnen ansikte mot ansikte än via telefon. Vidare resonerar Jacobsen (2002) att den personliga kontakten lättare skapar en förtrolig stämning mellan parterna. Förutom detta ger den personliga kontakten forskaren möjligheten att studera uppträdanden och andra reaktioner i form av kroppsspråk och ansiktsuttryck. Nackdelen med en besöksintervju är att respondenten oftast befinner sig på sin arbetsplats och kan vara upptagen med de dagliga arbetsuppgifterna. Förhandsbokade möten har därför använts för att motverka stress, telefonsamtal och andra störningsmoment som kan förekomma under intervjun. Besöksintervjuns andra nackdel är att den är tidskrävande och medför oftast högre kostnader.

3.3.3 Telefonintervjuer

Telefonintervjuns fördelar, förutom de lägre kostnaderna, är att det är en ganska anonym form, något som minskar intervjuareffekten. Samtidigt kan forskaren vid genomförande av telefonintervjuer gå miste om ansiktsuttryck och andra dylika reaktioner. Detta kan leda till att det blir svårare för forskaren att hantera relationen som skapas till respondenten och anpassa intervjun efter denne. Telefonintervjuernas kritiker menar också att det kan vara mycket enklare att ljuga i en telefonintervju än i en ansikte mot ansikte intervju. (Jacobsen 2002)

3.4 Reliabilitet och validitet i en kvalitativ undersökning

Eftersom mätningar inte är den huvudsakliga principen i en kvalitativ undersökning kan det anses att validitetens vikt i denna undersökning saknar

någon större vikt. Validitet i mätningar innebär att undersökningen verkligen mäter det som är ämnat att undersökas (Bryman och Bell 2003). Genom att använda kvalitativ metod mäts genom intervjuer individuella, personliga synpunkter på ett fenomen. Här räknas alla synpunkter lika mycket (Jacobsen 2002).

Valet av kvalitativ metod påverkar också undersökningens reliabilitet genom den intervjuareffekt som har diskuterats ovan, som uppstår under intervjuens gång (Jacobsen 2002).

3.5 Primär och sekundär data

Samling av information och upplysningar direkt från personer eller grupper av personer kallas för primärdata. När forskaren baserar sig på information och upplysningar som har insamlats av andra kallas det för sekundärdata. Sekundärdata har oftast samlats för ett annat ändamål än det som forskaren ämnar besvara i sin problemställning (Jacobsen 2002). Undersökningens problemdiskussion belyser att denna undersökning ämnar försöka förutse konsekvenserna av en framtida ändring i lagstiftningen om revisionsplikten. Därmed används främst primärdata genom att information inhämtas från de olika intressenterna som direkt påverkas av de nya förhållandena i problemdiskussionen.

Användningen av sekundärdata kommer att vara av mindre omfattning i denna studie då det är svårt att hitta relevant data av detta slag för vår undersökning. Det är främst i kapitel två och fyra som behandlar litteraturen respektive debatten som sekundärdata används. Forskningslitteraturen har framtagits genom sökning i LOVISA och ELIN; två databaser vid Lunds universitet. Viss litteratur har även rekommenderats av vår handledare. När det gäller debatten har utgångspunkten varit den debatt som sker i tidskrifter som Balans och Dagens Industri. Relevanta artiklar har hittats genom läsning i tidningar samt sökning på Internet.

3.6 Urval

Urvalet i en kvalitativ undersökningsmetod handlar om vilka personer vi ska välja att tala med. Jacobsen (2002) föreslår att forskaren i urvalsprocessen skall gå igenom ett antal definitiva faser eller steg:

- *”Skaffa överblick av alla som du skulle vilja undersöka om du hade obegränsat med tid, pengar och analysmöjligheter*
- *Dela in populationen i undergrupper*
- *Välj kriterier för urval av respondenter”*

Under arbetet med urvalsprocessen kunde vi snabbt lokalisera vilka intressenterna är som direkt påverkas av revisionspliktens avskaffande. Vi tog kontakt med de olika intressenterna och i samspråk med dem kom vi fram till vilka personer som kunde intervjuas från de olika intressentgrupperna.

I första ledet hade vi småföretagarna som direkt påverkas av revisionspliktens avskaffande. Vi bedömde att dessa företagsledare kan vara intressanta att undersöka men för att göra en representativ undersökning krävdes stora resurser som vi inte besitter varken tids- eller kostnadmässigt. En liknande studie har gjorts i Storbritannien där forskaren Jill Collis gjorde en undersökning 2003 där hon skickade ut över tusen enkäter till småföretagsledare, kallat ”Directors’ Views on Exemption from the Statutory Audit- A research report for the DTI”. Vi valde istället att intervjua representanter från småföretagarnas organisationer för att täcka denna del av intressenterna.

Den andra gruppen som också påverkas direkt är revisorerna. Efter en granskning av den pågående debatten mellan yrkesverksamma revisorer upptäckte vi att beroende på storlek av revisionsbyråerna kommer de att påverkas olika mycket. Därmed valde vi att intervjua revisorer från både stora och mindre revisionsbyråer.

Den tredje grupperingen av intressenterna har vi kallat ”kreditgivare och det allmänna”; här har vi valt att intervjua representanter från olika organisationer.

För att tolka och analysera det som våra intervjupersoner lyfter fram, används de tankegångar som presenteras i Townleys artikel *Performance measures and the rationalization of organizations* (2003). Enligt Townley (2003) bör maximal tillit sättas till att det som våra intervjupersoner säger är sant. Det antas således att det som sägs om revisionsplikten avskaffande är rationellt och rimligt. Townley (2003) motiverar denna metod av tre skäl:

- Ur ett etiskt perspektiv bör vi inte avfärda det som våra intervjupersoner anger som förklaringar och skäl. Om vi misstrodde aktörerna skulle vi ifrågasätta deras integritet.
- Naturligtvis behöver inte det som sägs av våra intervjupersoner alltid vara sant, dock är det ur ett metodologiskt perspektiv logiskt att ta allt som sägs på allvar. På så sätt kan vi nämligen förstå de bakomliggande skälen till varför vår intervjuperson såg sitt yttrande som rationellt. Genom att anta att yttrandena kring revisionsplikten är korrekta, kan vi förstå varför revisionens intressenter har sina inställningar till avskaffandet.
- Ur ett politiskt perspektiv är det viktigt att låta alla aktörer göra sina röster hörda. Debatten angående revisionsplikten kan beskrivas som något ensidig, där mycket fokus ligger på en politisk agenda. Genom vårt val av intervjupersoner vill vi fånga åsikter från en bred krets av intressenter.

3.7 Analyismetod

För att kunna analysera och förstå vår empiri har det omfattande materialet delats upp i kategorier, vilka framgår av tabellen i början på kapitel 5. Kategoriseringen sker genom att likartade koncept grupperas under en kategori (Strauss, 1998). Kategoriseringen gör det möjligt för oss att gruppera vår empiri och förklara för läsaren vad den innebär. Då våra data analyseras underlättar en kategorisering på så sätt att den reducerar mängden analysområden som måste studeras. Kategorier har också analytisk kraft genom deras förmåga att förklara och förutsäga (Strauss, 1998). En tydlig kategori gör det enklare för oss att komma ihåg den och därmed utveckla den. Konsekvenserna av ett avskaffande av revisionsplikten kan således förutsägas genom att de olika aktörernas åsikter samlas under meningsfulla

kategorier. Kategorierna avspeglar problem och frågor som är viktiga för våra intervjupersoner. När det gäller själva döpdandet av kategorierna föreslår Strauss (1998) att det namn ska väljas som är den mest logiska förklaringen till vad som händer i verkligheten. Dessa åsikter har tagits hänsyn till under vårt namngivande.

Enligt Strauss (1998) kan kategorier representera fenomen, det vill säga ett problem eller en händelse som är signifikant för våra respondenter. Fenomenen ger klara indikationer på vad som händer i verkligheten och är således viktiga analytiska idéer som framkommer ur våra data. I resultatredovisningen har vi även använt oss av underkategorier som enligt Strauss (1998) kan besvara frågor om fenomenet, till exempel *när*, *var*, *varför*, *vem* och *hur*. Vi har valt att underkategorisera för att besvara frågan *vem*, det vill säga vi har gjort en indelning efter respondenternas verksamhetsområde. Våra intervjupersoner har hämtats från organisationer med olika intressen av revision och vår underkategorisering gör det möjligt för oss att jämföra dessa organisationers skilda åsikter kring revisionsplikten och hitta likheter och skillnader.

Våra fyra huvudkategorier har således identifierat vilka fenomen som blir speciellt viktiga efter avskaffande av revisionsplikten samtidigt som våra underkategorier visar hur de drabbade aktörerna reagerar inför dessa fenomen. Då vi redovisar vad de olika aktörerna anser om fenomenen har vi vid behov genomfört ytterligare en underkategorisering för att skapa en mer lättförståelig och överskådlig redogörelse.

3.8 Presentation av intervjupersoner

Nedan följer en förteckning över de personer vi intervjuat för vår studie. Samtliga personer har givit sitt medgivande till att deras namn uppges. När det gäller hur många intervjupersoner vi valt ut, bestämdes antalet främst av huruvida ny information uppkom under intervjuerna. Så länge vi får nya synpunkter fortsätter vi intervju och när svaren börjar upprepas är det inte meningsfullt att fortsätta (Strauss et al, 1998). Under intervjun med Ekobrottsmyndigheten närvarade två intervjupersoner som gemensamt svarade på våra frågor.

1. Anitha Ericsson arbetar på SEB:s kreditavdelning i Malmö som biträdande kreditchef. Hennes avdelning sköter kreditgivningen för hela södra regionen. Ericsson har arbetat med krediter sedan lång tid tillbaka, först ute bland distrikten för att sedan gå vidare till nuvarande befattning på regionkontoret.
2. Stefan Hansson är företagsmarknadschef i Swedbanks södra region bestående av Skåne, Halland och Blekinge. Han är ansvarig för såväl små som stora företag.
3. Marianne Forsström är kammaråklagare vid Ekobrottsmyndigheten i Malmö och Catharina Belsing är ekorevisor vid samma myndighet. Forsström och Belsing kan inte svara för vad Ekobrottsmyndigheten anser om revisionsplikten, men de kan ge insiktsfulla kommentarer i kraft av deras yrkeserfarenhet. Ekobrottsmyndigheten har nämligen ingen officiell inställning i nuläget.
4. Annika Fritsch är jurist och skatteexpert på Företagarna, en intresseorganisation för svenska företag.
5. Bengt Skough ansvarar för SME-sektionen inom FAR SRS och är revisor sedan 27 år tillbaka. Närmast innan anställningen hos FAR SRS arbetade han för Ernst & Young.
6. Håkan Hillefors är handläggare på NUTEK. I sin position har han många kontakter med företag i olika storlekar. NUTEK har ingen officiell uppfattning om revisionsplikten, utan Hillefors har besvarat våra frågor i egenskap av en privatperson med täta kontakter med företag i Sverige. Det är alltså ett åsikts- och erfarenhetsbaserat material han delger.
7. Håkan Hägerström är företagsrådgivare på Handelsbanken i Lund och har arbetat med främst små- och medelstora företag de senaste 17 åren.

8. Stig Svensson är sektionschef för Specialsektion 1 på Skatteverket. De utreder grov ekonomisk brottslighet eller ekonomisk brottslighet i kombination med annan kriminalitet. Han har arbetat på Skatteverket i 30 år och är i grunden skatterevisor. Svensson hänvisar till en rapport som Skatteverkets södra region skrivit som svar på en internremiss inom Skatteverket angående revisionsplikten. I resultatredovisningen kommer vi även ibland hänvisa till denna rapport. När de olika regionerna runt om i Sverige lämnat dessa rapporter ska de sammanställas och bli Skatteverkets inställning kring avskaffandet. Det är alltså i nuläget omöjligt att tala om Skatteverkets inställning eftersom den inte formulerats än, dock kan vi alltså redogöra för Södra regionens inställning.
9. Åke Christiansson är auktoriserad revisor och delägare i PricewaterhouseCoopers. Under sin yrkeskarriär har Christiansson arbetat med såväl små som stora klienter med tonvikt på lite större uppdrag. Han anser sig väl känna till strukturen på revisionsbranschen och har varit verksam i 30 år.
10. Per Nordström är chefsjurist på Bolagsverket, vilket är den centrala registreringsmyndigheten för Sveriges företag. Han ingår som expert i utredningen om revisionsplikten som börjar i augusti.
11. Håkan Rylander på SET- revision är verksam som revisor sedan 1981.

3.9 Sammanfattning av metodkapitlet

Metoden som används i studien är en kvalitativ metod med induktiv ansats, forskningsansatsen är i sin tur induktiv/deskriptiv. Detta förhållningssätt leder oss till ”grundad teori” vilket möjliggör för oss att bilda en ny teori baserad på observationer av verkligheten. Undersökningen genomförs med hjälp av intervjuer som är både besöks- och telefonintervjuer. Relevansen av reliabilitet och validitet har även diskuterats samt samlingen och undersökningen av primär

och sekundär data. En stor vikt i metodkapitlet har också ägnats åt urvalsprocessen som anses vara avgörande för att generera användbar empiri.

Vår litteraturgenomgång har visat att avskaffandet av revisionsplikten i Sverige kan ses som ett fenomen. Den kvalitativa ansatsen med grundad teori som referensram ger oss som forskare den öppenhet som krävs för att kartlägga fenomenet. Bristen på vetenskaplig litteratur kring revisionsplikten i Sverige gör det nödvändigt för oss att i nästa kapitel redogöra för debatten som finns i Sverige på området. Debatten hjälper oss att generera frågor till våra intervjuer.

4 Debatt

I detta avsnitt presenteras utdrag ur den debatt som finns i tidskrifter kring revisionspliktens avskaffande. Diskussionen är främst fokuserad kring för- och nackdelar med ett avskaffande och vi har därför valt att organisera detta delkapitel efter huruvida det framförs positiva respektive negativa åsikter om revisionsplikten. Kontrasterna blir således tydligare för läsaren. Slutligen har vi tagit in ett perspektiv från Hong Kong som givit oss ledning i vilka frågor som är relevanta för vår studie.

4.1 Negativt kring avskaffandet

Thorell och Norbergs (2005) resonemang kring kostnaderna för revision kan kontrasteras mot Dan Brännströms (generalsekreterare i FAR SRS) uppfattning. Han skriver i sin artikel *Revisorn gör stor nytta- även i små bolag* (2005) att man måste beakta revisorns betydelse och nytta för de minsta företagen. Brännström menar att revisorns arbete bidrar till ett antal konkurrensfördelar i form av ekonomisk planering samt ökar möjligheten att hantera ekonomiska kriser. Dessa aspekter kan vara väl värda de 10 000 kronor som Thorell och Norberg (2005) nämner i sin rapport.

Brännström (2005) betonar vidare i sin artikel revisionens betydelse för att upptäcka och framför allt förhindra ekonomisk brottslighet. Han poängterar att Sverige är ett högskatteland, vilket medför speciellt stora risker för skattefusk. Revisorn kan genom sitt arbete minska risken för såväl medvetna som omedvetna fel och genom detta bibehålls det allmännas intresse i form av skatteuttag samt en välfungerande och frisk ekonomi. Brännström (2005) hävdar således att de besparingar för samhället som minskad revision innebär, mycket väl kan urholkas till följd av att Skatteverket måste utöka sin kontroll av de små bolagen. I Balans 1/2007 (Slopad revisionsplikt utreds) påstår han att detta också skett i Danmark sedan plikten avskaffades.

Brännströms (2005) uppfattning om revisionsplikten är att den bör behållas och han anknyter till tankegångarna om svenska särregler. Han medger dock i en artikel i *Privata Affärer* (Sandén, 2007) att nyttan av en revisor kan vara mindre för en enmanskonsult eller ensam hantverkare utan banklån och som inte gör några utlandsaffärer. Därmed kan det förstås att han förordar ett framställande av en ny företagsform där revision ska kunna väljas bort. På så sätt urholkas inte det svenska aktiebolagets ställning som en företagsform som alltid måste granskas av en kvalificerad revisor. Banker och andra intressenter kan därmed bibehålla den säkerhet som alltid funnits vid deras samröre med aktiebolag (Slopas revisionsplikt utreds, 2007). Peter Clemedtson från Öhrlings PWC uttrycker liknande åsikter i en artikel på DI:s hemsida: *Slopas revision hotar ge ett B-lag* (Macéus, 2007). Även han föreslår alternativet med att skapa en ny företagsform och att behålla revisionsplikten i alla aktiebolag. Detta beroende på att ”aktiebolag innehåller så många värdefulla komponenter att det finns en risk att vi får ett A och ett B-lag om plikten tas bort”.

En av småbolagens intressenter som direkt påverkas av en eventuell avsaknad av en reviderad årsredovisning är finansierarna. Insikten och transparensen i de berörda bolagens ekonomiska ställning försvåras och ger upphov till ökad osäkerhet vid kreditbedömningar. Det måste påpekas att revisorn genom sitt godkännande delar risken med företaget och dess intressenter. Utan detta godkännande kommer revisorns del av risken att läggas på bolaget i form av ökad osäkerhet kring de egna räkenskapernas tillförlitlighet samt på finansierarnas möjlighet att göra en korrekt kreditbedömning utifrån räkenskaperna (Sandén, 2007). Det blir intressant att genom våra intervjuer undersöka om den ökade osäkerheten hos kreditgivarna kan leda till högre kapitalkostnader och krav på en annan form av granskning, vilket i sin tur kan leda till att de små aktiebolagen väljer en frivillig revision.

Eftersom ett upphävande av revisionsplikten oundvikligen kommer att leda till en minskad efterfrågan på revision, måste revisionsbyråernas situation tas hänsyn till. Revisionsbyråerna påverkas direkt av avskaffandet till skillnad från exempelvis samhället som enbart påverkas indirekt. Det finns således anledning för oss att närmare studera hur yrkesutövarna i revisionsbranschen ser på utvecklingen.

Mikael Eriksson, VD för Öhrlings PWC, uttrycker viss oro över planerna på att ta bort revisionsplikten. Visserligen har PWC många små klienter, vilket naturligtvis kommer att medföra minskad efterfrågan för revision. Dock påpekar han att revision enbart utgör en liten del av de tjänster som tillhandahålls småföretagen, varför oron inte bör överdrivas. Eriksson är av den uppfattningen att avskaffandet av revisionsplikten närmast kan vändas till en fördel i form av nya konkurrensmöjligheter. Han kommenterar situationen i Danmark och poängterar att kreditgivare och andra intressenter ställer krav på revision. Det finns därmed anledning att tro att förlusten för revisionsbyråerna inte behöver bli avsevärd. Eriksson hävdar vidare att en efterfrågestyrd revision är bättre än en lagstadgad (Nordenström, 2007). Erikssons uttalanden låter påskina att revisorsbranschen kommer att påverkas i relativt stor omfattning, men frågan är öppen om denna påverkan blir positiv eller negativ.

4.2 Positivt kring avskaffandet

I ett pressmeddelande kan utläsas att regeringens mål är att det ska bli enklare och lönsammare att bli företagare. Arbetsmarknadsminister Sven-Otto Littorin uttrycker målet att minska ”antalet orosmoln på entreprenörernas himmel” genom att i budgetpropositionen avisera att revisionsplikten ska slopas för små företag (Precht, 2006). Som denna magisteruppsats tidigare hävdade är Sverige ett småföretagarland och därmed faller det naturligt att dagens regering vill öka de små företagens konkurrenskraft i dagens allt mer internationaliserade marknad. Ett led i denna process kan naturligtvis vara att minska den regelmassa som företagen måste följa. Thorell och Norberg (2005) uppskattar i sin rapport till Svenskt Näringsliv att kostnaden för revision i ett mikrobolag är cirka 10 000 SEK. De anser vidare att nya regler och revisionsstandarder kommer att medföra en prisökning på cirka 15-30% inom de närmsta åren. Denna ökning kommer med en bibehållen revisionsplikt drabba såväl små som stora företag. Vidare resoneras det att det internationellt saknas drivkrafter för att skapa anpassade revisionsstandarder för små bolag då dessa är befriade från revisionsplikt. Sverige står således inför valet att skapa särregler eller att avskaffa revisionsplikten. Av Thorell och Norbergs argumentation i artikeln *Går det att försvara*

revisionsplikten? (2005) är det uppenbart att de ansluter sig till alternativet att avskaffa plikten.

Mikael Carlson är ordförande i Sveriges redovisningskonsulters förbund (SRF) och har tyckt till om revisionsplikten i en artikel på DI:s hemsida (*Argumenten för revisionsplikt väger alltför lätt*, 2007). Han menar att Svenskt näringslivs rapport visar på att tvångsstyrda tjänster inte har någon plats i framtiden och att de argument som finns som stöder ett behållande av plikten är så pass svaga att de egentligen motiverar ett avskaffande. Han vänder sig inte mot revisorerna utan mot plikten, som i hans mening ställer krav på en revision som många fall inte behövs i små aktiebolag. Hans tankegångar påminner om dem som kommer till uttryck i en skrivelse från Svenskt Näringsliv (*Förslag till regelförenklingar på skatteområdet*, 2007). Det hävdas att de små företagen själva bör få avgöra om det finns ett behov av revision. På så sätt kan företagen spara in betydande kostnader samt revisorerna utföra ett mer behovsstyrt arbete. Enligt skrivelsen från Svenskt Näringsliv (2007) bör inte företagen tvingas betala för något de inte efterfrågar, speciellt när deras konkurrenter i övriga Europa är befriade från detta krav.

Mikael Carlson (2007) menar att alla som deltar i debatten om revisionsplikten är överens om att regelverken för små aktiebolag måste förenklas. Ett avskaffande av revisionsplikten är centralt för att detta ska kunna åstadkommas, eftersom dagens regelverk i alltför hög utsträckning är anpassade för storföretag med en spridd ägarkrets. Detta är ett argument som känns igen från Svensk Näringslivs rapport. För att kunna uppnå en förenkling måste de små aktiebolagens specifika behov stå i första rummet och låta styra granskningen i bolagen. Genom ett avskaffande av plikten möjliggörs detta.

Carlson (2007) bemöter i sin artikel Brännströms påstående att revisorn är oerhört viktig i ett företags löpande styrning och utveckling. Carlson (2007) hävdar att revisorn i de allra flesta fall inte kommer in i bilden förrän bokslut och årsredovisning ska revideras, det vill säga de är inget löpande stöd utan enbart granskare i efterskott. Han hävdar istället att det är redovisningskonsulter som är det löpande stödet i företagen och poängterar att kvalitet inte uppstår i efterskott utan just löpande.

I debatten, bland annat från Dan Brännström, har vi hört argumentet att revisionen fungerar som en kvalitetsstämpel och som ett sätt för aktiebolaget att bygga upp ett förtroende. Mikael Carlson (2007) möter detta argument genom att säga att behovet av en kvalitetsstämpel är ett behov som ibland måste uppfyllas och inte har med en plikt att göra. I de flesta små aktiebolag, där företagsledning och ägande ofta utgörs av samma personer, finns inget behov av revision för att stärka förtroendet mellan bolagsorganen. Externa intressenter kan få sin kvalitetsstämpel genom att frivilligt efterfråga revision eller genom att förlita sig på redovisningskonsulters bedömningar.

Mikael Carlson (2007) bemöter även påståendet att revisionen är instrumental i kampen mot skattefusk. Han menar att det är fel att företagen tvingas finansiera en kontroll som Skatteverket självt borde ta ansvar för. Dessutom kan revisionen enbart upptäcka brott i efterhand. Han hänvisar till att Ekobrottsmyndigheten vid ett seminarium fick frågan huruvida det fanns någon skillnad mellan företag som reviderats och andra företag vad gäller den ekonomiska brottsligheten. Svaret blev att någon sådan skillnad inte kunde upptäckas. Slutligen påpekar Carlson (2007) det orimliga i att svenska små aktiebolag på något sätt skulle vara mer brottsbenägna än småföretagen i övriga Europa, där plikten avskaffats. Dessutom är det viktigt att tänka på att revisorer enbart behöver anmäla brott om klienten bedriver sin verksamhet i en företagsform som inte har revisionsplikt. Om man skulle vilja begå brott är det därför troligt att man väljer en sådan företagsform (Bör revisionsplikten avskaffas eller behållas?, 2006).

4.3 Erfarenheter från andra länder

Chung och Narasimhan (2001) har genomfört en studie om det upplevda värdet av obligatorisk revision i små aktiebolag och revisionsbyråer. Denna studie publicerades i *Managerial Auditing Journal*. Undersökningen har gjorts i Hong Kong som varit en del av Storbritannien till den 1 juli 1997. Hong Kong följde i stort de redovisnings- och revisionsstandards som gällde i Storbritannien, med ett betydande undantag; Hong Kong valde att inte avskaffa revisionsplikten för små aktiebolag. Detta genomfördes i Storbritannien 1994. Chung och Narasimhan

(2001) lyfter fram för- och nackdelar med revisionsplikten. Det första problemet de diskuterar är frågan om gränssättningen för vad som kan klassificeras som ett litet aktiebolag. Det är problematiskt att hitta lämpliga gränser för kriterier som antalet anställda, omsättning och balansomslutning. Dessutom måste det kontrolleras att dessa kriterier används på rätt sätt. Chung och Narasimhan (2001) lyfter fram kostnaden som ett argument för avskaffandet av revisionsplikten. Små aktiebolag har ofta bristande system för intern kontroll, vilket gör revisorns uppskattningar svårare och därigenom dyrare att genomföra. Kostnaden kan bli omotiverat hög. Samtidigt lyfter Chung och Narasimhan (2001) fram värdet av revisionen för aktieägare, kreditgivare, skattemyndigheten och de anställda. De pekar även på undersökningar som visar att användare av reviderad finansiell information har stor tilltro till revisorer och reviderat material.

Chung och Narasimhans (2001) enkätundersökning av små aktiebolag och små revisionsbyråer väcker intressanta frågor. Båda aktörerna är överens om att de inte upplever något behov av att avskaffa revisionsplikten. De anser att nyttan av revisionen överstiger kostnaden. Chung och Narasimhan (2001) uttrycker förvåning över att de små aktiebolagen sätter samma värde på revisionen som revisionsbyråerna. Byråerna kan nämligen inte anses vara opartiska i frågan om revisionens vara eller icke vara medan man på förhand kunde tro att de små aktiebolagen upplevde revisionen som en börda. Chung och Narasimhans (2001) undersökning tar inte hänsyn till användarna av reviderade räkenskaper och föreslår framtida forskning på detta område.

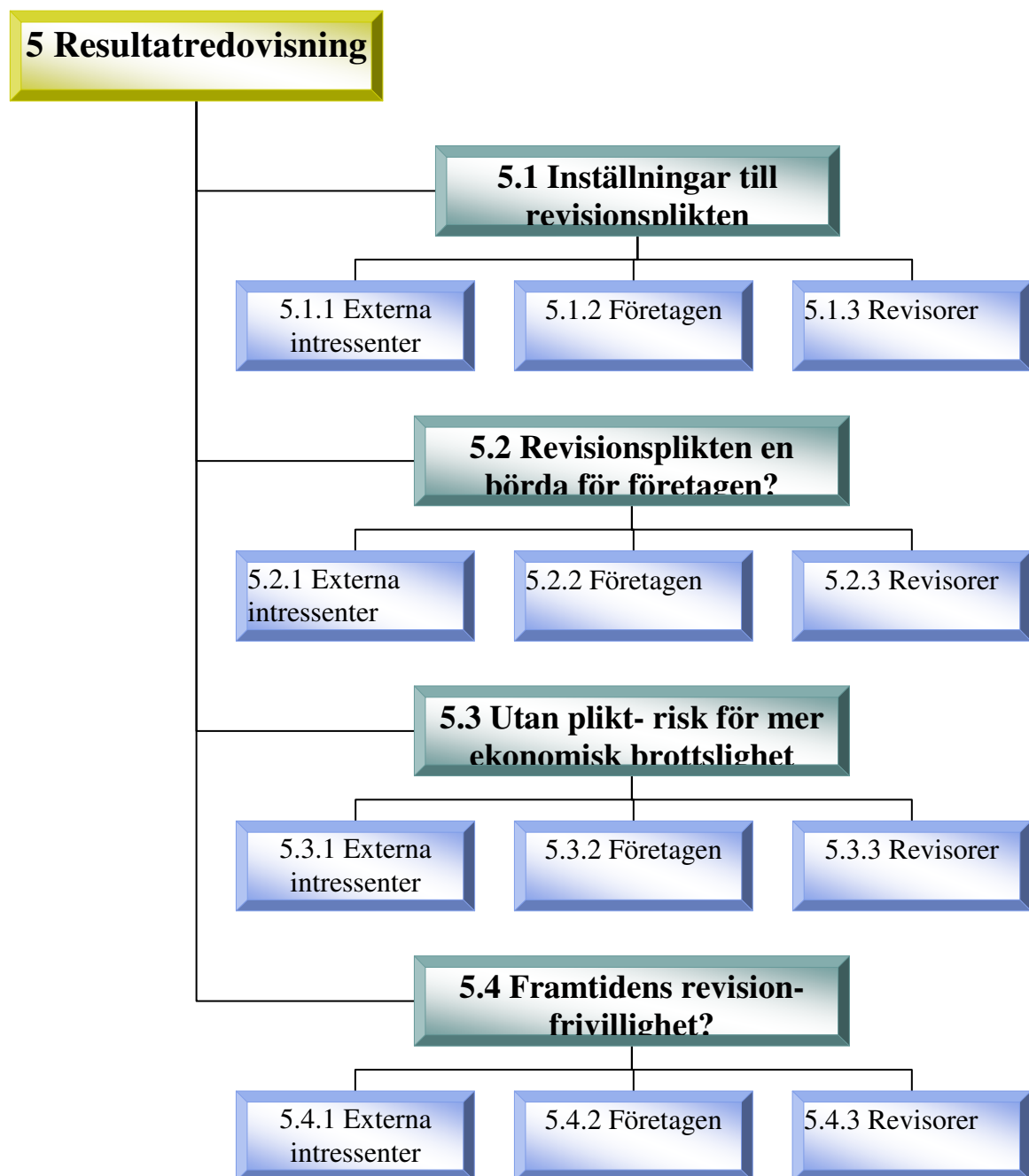
4.4 Sammanfattning av debatten

Studien av debatten har visat att de åsikter som framförs ofta är av ganska ytlig och ensidig natur. Debatten präglas också av en osäkerhet kring vad som kommer att hända på området och i mångt och mycket är intrycket att debatten kommer att bli rikare och få mer substans inom det närmsta året. Studien kommer att försöka bidra till att utveckla och precisera debatten genom öppna intervjuer där åsikter fritt kan delges. Intervjupersonerna har valts från en bred krets av berörda parter i syfte att skildra debatten från många sidor.

De spontana funderingarna som har uppkommit under debattens genomgång har varit många. Debattörer från olika kreditinstitut har uttryckt sin oro kring osäkerheten som revisionsplikts avskaffande medför och en tydlig fråga som vi har velat ha svar på är om bankerna kommer att ställa krav på revision och hur de kommer att gardera sig mot den ökade osäkerheten. Revisorerna å sin sida har uttryckt både oro och sett nya möjligheter, vilket har lett till att vi försökt att få mer preciserade svar från dessa yrkesmän och samtidigt har vi försökt att ta reda på om den lagstadgade revisionen kommer att skilja sig från den eventuella frivilliga revisionen. Företagarföreningar och representanter från det allmänna (skattemyndigheten, bolagsverket, ekobrottsmyndigheten) är också deltagare i debatten som vi har bestämt att fråga vad de har för synpunkter i fenomenet. Således har genomgången av debatten givit upphov till många intressanta förslag på intervjufrågor utöver de frågor som härletts ur litteraturgenomgången.

5 Resultatredovisning

Vår resultatredovisning är kategoriserad efter de huvudteman som tenderade att förekomma under intervjuerna. Våra öppna, semistrukturerade intervjuer fick således en viss inriktning och detta vill vi återspegla med vår kategorisering. Vi gör även uppdelningar enligt den intressentanalys vi redogjort för tidigare i uppsatsen. Tabell 1 nedan ger en tydligare översikt av kategoriseringen och dispositionen i detta kapitel.

Tabell 1. Översikt över dispositionen i kapitlet

5.1 Inställningar till revisionsplikten

5.1.1 Externa intressenter

I studien har det främst tagits hänsyn till externa intressenter som påverkas mest av avskaffandet av revisionsplikten. Således har dessa intressenter grupperats till *kreditgivare*, det vill säga banker, och *det allmänna* där representanter från Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten och Bolagsverket har fått representera det allmännas intresse.

5.1.1.1 Kreditgivare

Revisionspliktens roll som förtroende – och trygghetsskapare

Anitha Ericsson på SEB är av uppfattningen att revisionsplikten är viktig, eftersom bankerna bygger sina analyser på historiskt material. SEB är angeläget om att det finns bra revisorer ute bland bolagen för att de ska kunna ta goda kreditbeslut. När det gäller små aktiebolag, eventuellt familjeägda, känner banken en större trygghet om de vet att det finns en duktig revisor som stöd för bolaget. Kreditgivning bygger i väsentlig grad på framtidsprognoser och Ericsson menar att den historiska informationen är av stor betydelse för dessa prognoser. Det är historiken som bekräftar framtiden och revisorn är den som bekräftar den historiska informationen.

Stefan Hansson på Swedbank berättar att bankbranschen ser revisionsplikten som det enda sättet att få en opartisk bedömning av att siffermaterialet som kreditgivningen bygger på stämmer. Revisionen är viktig för att känna av företagets puls och för att få trygghet i återbetalningsförmågan. När revisionsplikten avskaffas kan denna oberoende granskning försvinna och ”vem som helst” kan upprätta sin bokföring. Detta väcker oro hos bankerna och är något som de inte kan acceptera utan vidare. Betydelsen av oberoende och opartiskhet betonas således, vilket var väntat med tanke på Flints tredje postulat som klargör att revisionens trovärdighet baseras på att den ”är objektiv och utan förutfattade omdömen” (Öhman, 2004, s 36).

Hansson poängterar att de reviderade årsboksluten är historiskt material men för kreditgivningen är den framtida återbetalningsförmågan viktig. Bankerna utgår dock från detta historiska material samtidigt som man tar hänsyn till nuläget för att uttala sig om framtiden.

Håkan Hägerström på Handelsbanken berättar att bankbranschen ser revisionsplikten som en kvalitetsstämpel och hänvisar till den trygghet som banken känner om det finns en opartisk granskning i kunden. Liksom under intervjun med Swedbank betonas alltså vikten av opartiskhet.

Hägerström berättar vidare att då banken gör sina framtidsprognoser granskas historiskt material samt hur kunden agerat tidigare i vissa situationer. Framför allt vid större transaktioner sker ett närmare samspel med revisorn vad gäller hans prognoser och bedömningar. Om banken behöver färsk siffror tar den kontakt med företaget och revisorn/bokföringsbyrån och diskuterar hur det har gått. Det görs alltså löpande, aktuella avstämningar med revisorn så att man får en känsla av att det som företaget visar upp är korrekt. Även om den reviderade årsredovisning kan vara inaktuell är alltså revisorn av största betydelse vid löpande bedömningar.

Det som SEB, Swedbank och Handelsbanken säger kan kopplas till vår genomgång av agentteorin. Banken, som kan ses som principal, är intresserad av att agenten, företaget, visar upp rättvisande resultat- och balansräkningar i syfte att banken ska kunna bevaka sina intressen. Det är uppenbart att revisorn är viktig för att SEB, Swedbank och Handelsbanken ska känna det förtroende som McMillan (2004) skriver om. Revisorn är mellanhanden som kan skapa legitimitet och motverka informationsasymmetrier genom att följa accepterade procedurer. En form av garanti skapas genom revisorns arbete, för att parterna ska kunna lita på att reglerna för kreditavtalet följs (Neu, 1991). För kreditgivarna är det dessutom viktigt att revisorn tar en del av ansvaret vid kreditbedömningar (Humphrey, 2003).

Revisionsplikten som ett verktyg för att företagen ska följa reglerna

Hansson på Swedbank betonar att revisorn är viktig i samband med efterlevandet av försiktighetsprincipen, det vill säga bankerna eftersträvar en försiktighet i upprättandet av balans- och resultaträkningar.

Håkan Hägerström säger att det är svårt för banken att hålla sig informerad om kundens räkenskaper och vilka principer som används för att upprätta dessa. Revisorn blir som en partner för banken och det förekommer gemensamma diskussioner mellan revisorn och banken vad gäller kundens redovisning, alltifrån småfrågor till avstämningar. Visst förekommer det att banken åker ut hos kunden och genomför så kallade okulära besiktningar, men Hägerström menar att dessa besiktningar inte är av det djup och den omfattningen att de kan ersätta en revisors arbete. Det är inte bankens uppgift att göra granskningar av räkenskaper, även om det förekommer. Om banken får en ny kund är det viktigt att få en uppfattning om den aktuella trenden i företaget och där är revisorn ett stöd som kan utföra rimlighetsanalyser. Historiken spelar också in i och med att banken studerar hur kunden har levt upp till tidigare ställda krav vad gäller rapporteringen.

Förståelsen inför avskaffandet av revisionsplikten

Hansson (Swedbank) ser det som naturligt att det som sker på området är en anpassning till det som sker i övriga Europa. Hans kontakter i länder som avskaffat revisionsplikten ser inte avskaffandet som ett problem.

Hägerström (Handelsbanken) ser avskaffandet av revisionsplikten som en nackdel för banken i och med den förlorade kvalitetsstämpeln. Hägerström poängterar att man ser revisionsplikten som en vana som skapar trygghet i arbetet. Det känns tryggt att veta att kunderna revideras förutsättningslöst. Om revisorn saknas tror Hägerström att risken kommer att öka i och med att det behövs en person som kan styra upp de små företagen, som ofta drivs av entreprenörer utan intresse för ekonomi. En oren revisionsberättelse är en varningsklocka för banken och påverkar starkt kreditbesluten.

Under intervjun med Swedbank framkommer det att det även inom själva banken kan finnas olika åsikter angående revisionspliktens avskaffande. Det finns dels de anställda som arbetar med riskhantering och dels de anställda med målet att främja kundkontakter. Det är rimligt att anta att den tidigare gruppen är mer konservativ gentemot revisionsplikten, medan de bankanställda som är närmare kunden önskar göra det enklare för dessa. Stefan Hansson tror även att åldern kan spela in och huruvida man har erfarenhet av den stora finanskrisen i början på 90-talet. Han berättar att det inom vissa läger finns oro för att det finns en bubbla på marknaden och att stora förluster kan komma att uppstå i vissa branscher. De bankanställda med stor fokus på riskhantering kan då se avskaffandet av revisionsplikten som ytterligare en riskfaktor i en redan överhettad marknadssituation.

Stefan Hansson delar inte denna oro, eftersom han är övertygad om att banken kommer att hitta alternativ till revisionen och att marknaden är så pass kreativ idag att man kan hitta bättre lösningar. Banken kommer aldrig att acceptera att den får en sämre insyn än idag och marknaden kan lösa detta. Att det finns farhågor för ökad risk kan förstås inom ramen för det som diskuterades i delkapitel 2.3. Collis (2003) påpekar att inneboende risk och kontrollrisk kan vara höga i små aktiebolag, varför det är fördelaktigt med en lägre upptäcktsrisk för att sänka den totala risken. Om revisorn försvinner finns det ingen som kan fånga upp de fel som de kanske utvecklade interna kontrollsystemen släpper genom. På detta sätt kan det förstås att risken kan upplevas att öka.

Håkan Hägerström på Handelsbanken ser det kommande avskaffandet som ett rent politiskt beslut som fattats för att underlätta företagandet. Beslutet ska genomföras oavsett vad som framförs och att problemen ska lösas efterhand. Än så länge finns inget officiellt material inom Handelsbanken som behandlar avskaffandet av revisionsplikten. Så här långt rör det sig mest om informella diskussioner mellan medarbetarna. För oss väcker det Hägerström säger frågan hur bankerna ska hinna göra upp planer för att hantera den övergångsproblematik som eventuellt kan komma att uppstå.

5.1.1.2 Det allmänna

Fördelar med revisionsplikt

Fördelen med revisionsplikten är att man får någon form av kontrollfunktion i bolagen, enligt Marianne Forsström på Ekobrottsmyndigheten. Skatteverkets södra region ser också på revisionsplikten ur kontrollsynpunkt. Om det finns en tredje part som granskar ett företags räkenskaper, innebär detta att en viss standard garanteras. När Skatteverket sedan gör riskanalyser över vilka företag som måste specialgranskas, medför en ren revisionsberättelse lämnad av en auktoriserad revisor att Skatteverket kan sänka det aktuella företags risknivå. Med andra ord blir det mindre sannolikt att detta företag blir utvalt för kontroll och plikten har således hjälpt Skatteverket att kunna prioritera bort vissa företag. Betydelsen av revision för Skatteverket kan således ses från perspektivet av Flints andra postulat om att det finns hinder som gör att intressenterna inte själva kan utföra de granskningar som behövs (Öhman, 2004). Det finns helt enkelt för många små aktiebolag för att Skatteverket själva ska kunna granska alla i detalj. Plikten har också hjälpt att hålla företagarna i schack så att det blir mindre tal om felaktigheter och undanhållanden.

Om plikten avskaffas tror Nordström, representant från Bolagsverket, att risken ökar för försenade årsredovisningar. Om revisorn finns kan dessutom fel och brister upptäckas antingen under granskningen av den löpande förvaltningen eller vid den årliga revisionen av årsredovisningen. Om revisorn saknas upptäcks förmodligen inte bristerna förrän exempelvis leverantörer inte får betalt.

Revisorn en hjälpreda för att följa reglerna

Catharina Belsing också representant från Ekobrottsmyndigheten, som tidigare varit revisor, betonar vikten av att nystartade företag har en revisor som stöd, eftersom det i dessa företag ofta finns en bristande förståelse för hur regler ska tillämpas. Normalt får sådana företag en revisor rekommenderad av banken då de ska startas. Revisorns närvaro är sedan oerhört viktig för att företaget ska kunna undvika att göra misstag som kan leda till att Ekobrottsmyndigheten kopplas in. Det kan röra sig om företag som inte har för avsikt att begå brott, men som saknar

kompetensen för att sätta sig in i alla regler utan en revisor. När nu plikten försvinner är det viktigt att ta hänsyn till denna problematik. Den kan relateras till att ett av motiven bakom revisionsplikten införande 1983 var att motverka den ekonomiska brottsligheten. Detta diskuterades i inledningskapitlet.

Skatteverkets åsikt är att närvaron av en tredje part i form av revisorn automatiskt medför en högre försiktighet. Ur kontrollsynpunkt är med andra ord revisionsplikten ovärderlig för Skatteverket och när den avskaffas måste det finnas en ersättning. Om en sådan ersättning inte kommer måste Skatteverket bygga ut sin verksamhet och öka sin egen kontrollverksamhet. Skatteverket i Sverige är OECD:s billigaste skatteförvaltning, det vill säga det finns få anställda i relation till antalet företag, antal deklarationer och befolkningen i Sverige. Stig Svensson tror att anledningen bakom detta är att det i Sverige finns andra kontrollinstrument, framför allt i form av revisorn. I övriga Europa finns inte riktigt samma motsvarighet i och med att revisionsplikten avskaffats i dessa länder.

Bolagsverkets representant säger att företaget får hjälp att hålla ordning på tidsfrister vid skattebetalningar och att skicka in årsredovisningen i tid. Revisorn är helt enkelt ett bra sätt att få råd och tips i företagets verksamhet. För Bolagsverkets del är det viktigt att man får en insyn i bolaget i och med befrielsen från personligt ansvar. Denna insyn sker i hög utsträckning genom att man tar del av bolagets årsredovisning. Revisorerna medverkar i hög grad till att redovisningen skickas in i rätt tid och för närvarande får Bolagsverket in 97 % av alla årsredovisningar inom den lagstadgade tidsfristen.

Varför revisionsplikt?

Forsström (Ekobrottsmyndigheten) anser att debatten vad gäller revisionsplikten i någon mån glidit från grundtanken med revision, som hon anser är aktieägarnas möjlighet att bevaka hur deras insatskapital förvaltas av styrelse och VD. I de små bolagen är ofta ägare och företagsledning samma personer, vilket gör att om plikten avskaffas finns inget egentligt incitament att utöva kontrollfunktionen. Revisorerna har genom årens lopp tilldelats anmälningsskyldighet vid

brottsmisstanke samt fått ett omfattande skadeståndsansvar, vilket har skapat en annan roll för revisorn än vad som var tanken från början. Denna roll har blivit omfattande och utsatt för revisorerna, vilket har gjort det bekvämt att börja diskutera ett avskaffande. Forsström ger således röst åt uppfattningen att svenska revisorer är obekväma med rollen som brottsanmälare (Häckner et al, 2006).

Per Nordström på Bolagsverket menar att när man driver ett aktiebolag har man en förmån att kunna undkomma personligt ansvar och revisionen kan i viss mån ses som priset man får betala för detta. Detta så kallade prisargument har diskuterats tidigare i uppsatsen där Diamant (2004) speciellt hävdar vikten av detta i små, ägarledda aktiebolag. Bolagsverket tycker att plikten är en bra ordning eftersom revisorn är en tillgång för aktiebolaget.

Varför avskaffas revisionsplikten?

Ur ett europeiskt perspektiv är det enbart Sverige och Malta som har kvar revisionsplikten för små aktiebolag. Chatarina Belsing (ekobrottsmyndigheten) betonar att det finns andra lagar och regler som skyddar intressenterna i de europeiska länder som avskaffat revisionsplikten. Det är med andra ord inte så enkelt att jämföra. I Sverige har intressenterna av tradition skyddats av aktiebolagslagen och revisorernas arbete, vilket dock inte behöver vara fallet i andra länder. De andra europeiska länderna kan ha andra typer av företagsformer som gör ett avskaffande mindre problematiskt. I det svenska aktiebolaget, där ägarnas insats är begränsad till aktiekapitalet, kan det finnas speciella skäl att det finns en granskning som visar att kapitalet verkligen existerar. Vid ett eventuellt avskaffande av revisionsplikten är det viktigt att man tar ett helhetsperspektiv när man ser över regelverket och inte glömmer de effekter ett avskaffande kan få på intressenternas skydd. Argumentet att Sverige ska anpassa sig till övriga Europa är därmed något svagt, eftersom reglerna och förutsättningarna är så olika. För att verkligen förstå konsekvenserna av ett avskaffande måste man se de regelförändringar som sker i övrigt. Dessa är det dock svårt att sja om i nuläget.

Fördelen med ett avskaffande kan ses om man tittar på ett mindre företag som drivs på ett seriöst sätt, vilket är fallet för de flesta bolagen. Per Nordström har

förståelse för att man kan vilja förenkla för dessa bolag att bedriva sin verksamhet och ge möjlighet till kostnadsbesparingar. Dessutom pekar han på erfarenheten från andra länder där många företag valt att behålla sin revisor för att visa styrka inför banker och andra intressenter. I fallet om man behåller sin revisor och genomför revision på samma sätt som idag anser Nordström att detta bör markeras på något sätt så att kvalitetsstämpeln framgår tydligt.

Precis som för bankerna är således riskhantering och förtroendeskapande viktiga resultat av revisionsplikten för det allmänna. Om plikten försvinner måste förtroendet likväl skapas, annars kan tilliten till aktiebolagens räkenskaper urholkas (McMillan, 2004).

5.1.2 Företagen

5.1.2.1 Revisionsplikten är en börda

Annika Fritsch på Företagarna berättar att Företagarna gjort en undersökning bland sina medlemmar på ämnet regelförenkling och revisionsplikten kom högt upp på listan av irritationsmoment. Fritsch anser att beror på att det finns ett förväntningsgap mellan vad företagen *vill* få ut av sin revision och vad man faktiskt *får* ut. Det finns tydliga paralleller mellan vad Fritsch säger och det som Humphrey (1993) redogör för angående förväntningsgapet. Revisionen svarar helt enkelt inte mot de små aktiebolagens behov och plikten innebär ökade kostnader utan motsvarande nytta. Ett litet, familjeägt bolag utan finansiärer får inget värde av en lagstadgad revision. Detta kan förstås som att det i sådana företag saknas principal-agent förhållanden eftersom ägare och företagsledning är samma personer och inga kreditgivare är involverade. Hon ser ingen nackdel med att avskaffa *plikten* och poängterar att man inte avskaffar revisorer bara för att plikten försvinner. Dessutom, om revisorn saknas innebär inte detta att ansvaret försvinner. Styrelse och VD kommer ju naturligtvis bära detta ansvar inför intressenterna även i framtiden. Fritsch påminner dock om att företagen inte bör glömma det indirekta värdet med revisionsplikten; bara det faktum att du har ett aktiebolag innebär att det finns en revision i bolaget. Detta ger en kvalitetsstämpel

inför externa intressenter. Just betydelsen av kvalitetsstämpeln är något som bankerna speciellt lyfte fram i det föregående delkapitlet.

5.1.2.2 Skulden ligger på revisorerna

Fritsch anser att situationen med avskaffandet uppstått som en följd av att revisorerna misslyckats med att sälja in sina tjänster hos företagen. Hon menar att det är ett problem att revisorerna ofta har en betydande mängd små aktiebolag som kunder samtidigt och att detta kan leda till att det saknas tid att uppfylla ett individuellt företags behov. Nu när plikten försvinner måste revisorer och redovisningskonsulter bli duktigare på att sälja in sina tjänster samt utveckla nya tjänster för att kunna möta kraven från den framtida efterfrågestyrda revisionen. Detta kommer att behövas eftersom Fritsch inser att bankerna och eventuellt andra intressenter kommer att ställa krav på granskning. Hon är övertygad om att revisions- och redovisningsbyråer kommer att ha utvecklat nya tjänster lagom till avskaffandet. Våra intervjuer med revisorer har visat att graden av förberedelse kan variera beroende på revisionsbyråns storlek, något vi återkommer till senare i resultatredovisningen.

Håkan Hillefors på NUTEK uppfattning om hur de svenska aktiebolagen ser på revisionsplikten är att åsikterna i mångt och mycket går isär, framför allt finns det skillnader mellan olika branscher. Han tror dock att de flesta mindre aktiebolagen blir nöjda om revisionsplikten försvinner. Hillefors betonar alltså dock branschperspektivet och hänvisar till en kontakt han har som är ekonomichef på ett byggföretag. Ekonomichefen är inte förtjust i tanken att plikten försvinner, eftersom han anser denna behövs i byggbranschen. Hillefors har stor förståelse för bankernas vilja att ha en opartisk granskare i företagen. Problemet är dock att många små företag inte ser behovet av att bli granskade enligt lag. De kanske har lagt ner mycket arbete med olika rådgivare för att skapa en ordnad bokföring och en bra årsredovisning. Att dessutom ovan på detta lägga en revisionsplikt upplever många företag som onödigt. Om banken dock vid ett kreditbeslut kräver revision, har företagen en större förståelse för behovet av en granskning. Hillefors uttalande i detta sista avseende förstärks av Collis (2003) undersökning som visar att

brittiska företag som normalt tillhandahåller räkenskaper till banken väljer en frivillig revision.

5.1.3 Revisorer

5.1.3.1 Oro inför avskaffandet av revisionsplikten

Bengt Skough på FAR SRS anser att när revisionsplikten försvinner kan aktiebolaget undermineras såsom aktör på marknaden. Detta kan relateras till Diamants (2004) klargörande om att aktiebolaget har ett stort samhälleligt intresse och att revisorns arbete måste skapa tilltro till såväl det enskilda bolaget som värdepappersmarknaden i stort. Därför förordar FAR SRS att en ny företagsform införs istället för att de svenska aktiebolagen berövas sin unika ställning som alltid reviderade. Insatskapitalet för att skapa ett aktiebolag kunde då förslagsvis höjas i samband med att företagsformen införs. Han tror dock inte att detta kommer att bli en verklighet inom den närmsta tiden. Håkan Rylander på SET ställer sig positiv till tanken på ett skapande av en ny bolagsform som skulle vara bättre anpassad till små bolag. Han tycker att det hade varit en bra lösning. En bolagsform med ett betydligt mindre minimikapital, med förenklade regler.

Utredningen i Sverige om revision pågår sedan februari 2007 och handlar i första hand om hur det åttonde direktivet ska införas i Sverige och detta arbete väntas vara färdigt i början på september 2007. Därefter påbörjas utredningen om hur revisionsplikten ska tas bort för de minsta aktiebolagen. Utredningen om revisionsplikten ska sedan vara färdigställd den 31 mars 2008. Man har alltså bara åtta månader på sig att utreda detta, vilket enligt Bengt Skough är alldeles för kort tid. Under denna korta tid blir det speciellt viktigt att informera och förbereda näringslivet på effekterna av avskaffandet. Det ska också dras lärdomar från Danmark och Finland. Skough berättar att kunskapsnivån bland företagen i Danmark varit låg och att det har varit en utdragen process innan det blev någon genomslagskraft i lagstiftningen. Skough nämner en vad han anser som olämplig effekt i Danmark. Där kan ett företag dömas till revision om det finns allvarliga brister i rapporteringen. Att på detta sätt förvandla revisorn till ett straff är inte

något han önskar se i Sverige. Åke Christiansson på PWC berättar även han att företagen i Danmark blir föremål för skatterevision med tätare intervaller om revisorn saknas. Om skatterevisionen visar tveksamheter kan skattemyndigheten bestämma att det måste finnas en revision.

Håkan Rylander på SET är inte i grunden negativ till revisionsplikten avskaffande för mindre bolag och han är medveten om att det internationellt sett är många små bolag som slipper revisionsplikten. Han påpekar dock att det finns många intressenter, exempelvis banker, som inte tycker om avskaffandet av revisionsplikten. Rylander menar att om några felaktigheter upptäcks så skriver han om detta i revisionsberättelsen och på den vägen får intressenterna sin information. Det viktigaste med revisionen enligt Rylander är att säkerställa balansposterna.

5.1.3.2 Orsaker och konsekvenser bakom avskaffandet

Bengt Skough tror att organisationer som Företagarna förordar ett avskaffande i syfte att uppnå en avreglering där marknaden ska få möjlighet att själv få bestämma. Han tror också att man inte insett nyttan med revision och anser att revisionen är en belastning för de mindre företagen. Skough håller med om detta då det gäller de allra minsta bolagen. I ett familjeföretag, kanske man och hustru som ägare, kan revisionen upplevas som överdriven. I ett sådant företag kan det saknas externa intressenter och ägarna är själva verksamma. Skough menar att det finns speciellt många små bolag i Sverige, cirka 70% av de svenska aktiebolagen understiger dagens gränsvärde som ligger på 3 miljoner i omsättning. Om revisionsplikten skulle tas bort för alla dessa bolag hade man stört marknadens förutsättningar att bedriva affärer. Han anser att detta faktum kommit lite i skymundan och att man inte bör glömma den kvalitetssäkrande funktionen på marknaden som revisionen har. Hans uttalanden kan relateras till McMillans (2004) uppfattning om värdet av förtroende och att aktörerna på marknaden måste ha tillit till att kontrakt upprätthålls.

Åke Christiansson på PricewaterhouseCoopers (PWC) berättar att plikten är något som revisionsbranschen sett som självklar under lång tid. Verksamheten har bedrivits med den lagstadgade plikten som grund. När nu plikten försvinner kommer en omställningsprocess att inträda. Christiansson betonar att PWC har känt till utvecklingen mot avskaffandet av plikten under många år och han tror att man vidtagit åtgärder för att möta omställningen. Det finns en tro att en annan typ av marknad kommer att utvecklas. En strategi för att möta omställningen är att PWC har byggt upp en omfattande bokföringsverksamhet. Denna uppbyggnad har skett under flera år och har som konsekvens att PWC redan befinner sig på bokföringsmarknaden. När plikten försvinner kommer PWC därmed inte plötsligt behöva slå sig in på en ny marknad. Den som driver bokföringsverksamheten befinner sig ofta närmare kunden än revisorn som dyker upp mer sporadiskt, vilket är intressant för PWC. Christiansson anser att PWC är ledande på den svenska revisionsmarknaden vad gäller uppbyggnaden av bokföringstjänster.

Revisorerna vi har intervjuat betonar liksom McMillan (2004) att det finansiella systemet bygger på förtroende och att det måste finnas en tillit till att kontrakt upprätthålls. Precis som Bengt Skough säger kan det finnas en risk att avskaffandet av plikten kan leda till att man stör marknadens förutsättningar att göra affärer. Hur ska förtroendet skapas om revisorn väljs bort? Denna fråga återkommer vi till senare under resultatredovisningen.

5.2 Revisionsplikten- en börda för företagen?

5.2.1 Externa intressenter

5.2.1.1 Kreditgivare

Revisorerna måste bli bättre på att visa värdet av sina tjänster

Ur ett företagarperspektiv anser Stefan Hansson på Swedbank att det finns två läger angående revisionsplikten, antingen ser man revisionsplikten som en börda eller inte. Han kan förstå att revisionskostnaderna kan kännas betungande i ett litet

familjeägt företag och nämner summan 30 000 kronor som en rimlig uppskattning av kostnaden. Revisionsbranschen måste bli duktigare på att visa värdet med sina tjänster; om du satsar 1000 kronor i konsultation så får du ut 2000 kronor. Revisorerna måste helt enkelt bli duktigare på att sälja in sina tjänster nu när tvånget försvinner. Även banken måste utveckla sin kapacitet i detta avseende. Hansson tror att de som har ekonomisk utbildning och erfarenhet tydligare ser dessa kopplingar mellan kostnaden av konsultation och värdet av denna. Collis (2003) undersökning av brittiska förhållanden visade också på detta resultat. Där var som bekant företagsledare med formell utbildning inom ekonomi mer benägna att välja en frivillig revision.

Anitha Ericsson på SEB frågar sig framför allt var gränsen kommer att gå vad gäller vilka bolag som kommer omfattas av avskaffandet. Avskaffande av revisionsplikten känns som mest logiskt för de allra minsta bolagen. Hon betonar att hon definitivt ser en poäng med ett avskaffande för bolagen utan externa kreditgivare. Företagen som är beroende av banken borde se nyttan av att ha allt reviderat då deras förhandlingar med banken inleds. Revisionskostnaderna uppvägs av den smidighet som företagen får vid finansieringen. Ericsson anser inte att revisionskostnaderna borde ses som en börda, eftersom banken inte accepterar att företagen har så små marginaler i sin verksamhet att kostnaderna upplevs som betungande. Det är Ericssons uppfattning att det är väl använda pengar. Ericsson betonar att framför allt nystartade företag har behov av en revisor som kan hålla ekonomin sund i företaget från början. Det blir aldrig enligt budget och om det går sämre ska företaget ändå kunna klara sig. Ericsson inser dock att många av deras klienter förmodligen ser revisionskostnaderna som dyra och att bankens krav på reviderade räkenskaper är betungande. Hon tror dock att detta gäller främst företagsledare som saknar utpräglat ekonomiskt sinnelag.

Håkan Hägerström på Handelsbanken förstår att det är en fråga om besparingar för företagen men tror att företagen åtminstone kommer att behålla sin bokföringsbyrå. De allra minsta aktiebolagen är förmodligen nöjda med bokföringsbyråns arbete och ser en revisionen som en helt onödig kostnad. Banken vill dock ha den kvalitetsstämpel som revisionen innebär och ser det som ett moraliskt problem om till exempel bokföringsbyrån skulle utföra granskningar

som ersätter revisionen. Byrån skulle ju då granska sig själv; det banken efterfrågar är den opartiska granskningen. Hägerström beskriver revisionskostnaderna som uppgående till cirka 10 000- 15 000 kronor i de små aktiebolagen och han ser inte hur en kostnadsbesparing av denna ringa omfattning kommer att gynna banken i form av exempelvis förbättrad återbetalningsförmåga.

Det som bankerna ger uttryck för innebär att de kan förstå att deras kunder *upplever* revisionen som en börda, men faktum är att kostnaden är nödvändig för att relationen till banken ska kunna upprätthållas. Detta kan relateras till vad Collis (2003) upptäckte om att besparingarna för de små aktiebolagen i Storbritannien kanske inte var så stora eller att besparingarna eliminerades av andra kostnader.

5.2.1.2 Det allmänna

Det är inte kostnaderna ensamt som utgör bördan

Stig Svensson hänvisar till informella diskussioner inom Skatteverket om hur dyrt det är för företagen att genomgå revision. De får betala 10 000- 15 000 kronor som egentligen inte ger dem någonting. Revisorn kommer kanske och göra sina analyser under en enda dag och sedan får företagaren revisionsberättelsen. Denna består oftast av en standardtext som inte ger någon värdefull information i verksamheten. Det är därför en allmän inställning inom Skatteverket att det är rimligt att plikten avskaffas förutsatt att det kommer en ersättande tredjemanskontroll. Det som Svensson säger kan kopplas till Flints sjunde postulat om att nyttan av revisionen bör överstiga kostnaden (Öhman, 2004).

Marianne Forsström på Ekobrottsmyndigheten tror att drivkraften bakom avskaffandet är att göra det enklare för företagarna och göra det möjligt för entreprenörer att få mer resurser att lägga på att starta upp verksamheten. Forsström menar att det kanske vore bättre att införa en ny företagsform som innebär enklare regler för företagande.

Per Nordström på Bolagsverket ser att vissa revisorer har väldigt många klienter, vilket väcker frågan hur mycket tid som läggs ner i varje aktiebolag. Nordström anser att kritiken mot att revisorer lägger ner för lite tid på små bolag kan vara berättigad. Han vet att en del revisorer har hundratals bolag att revidera, kanske flera bolag per dag, och då är frågan om revisorn verkligen har tid att följa bolaget löpande under året. De kanske bara skriver under en revisionsberättelse som är förberedd av någon annan på byrån, exempelvis en ekonom. Nordström får mothugg från revisorerna då han påtalar att revisorer kan ha för många uppdrag. Revisorerna försvarar sig genom att peka på den stora stab som man kan ha att tillgå inom byrån. Han har dock fått vissa medgivanden från revisorer, men när han följt upp revisorerna vid en senare tidpunkt så hade de skaffat ännu fler klienter.

5.2.2 Företagen

5.2.2.1 Den omfattande regelmassan är en börda

Annika Fritsch på Företagarna lyfter fram problematiken att dagens revisionsstandarder är onödigt omfattande på grund av att de är utformade för större aktiebolag. Hon nämner som exempel att det år 2004 kom nya redovisningsstandarder som innebar en ökning av revisionskostnaderna med 30%. En sådan kostnadsökning är mycket betungande för ett mindre bolag. En av revisionens förutsättningar störs således genom att inte alla parter accepterar de standarder som finns på revisionsområdet. Detta är nödvändigt enligt Flints femte postulat (Öhman, 2004).

Fritsch vill rikta kritik mot att revisorer ofta utför onödigt omfattande granskningar i de små bolagen i syfte att minska det egna risktagandet. Hon menar deras företags- och branschkunnskap innebär att de inser att vissa granskningar är onödiga men samtidigt vill revisorerna inte ta den risk det innebär för dem att påstå att de har en sådan god kunnskap. Då är det enklare att helt enkelt utföra granskningen och gardera sig. Det finns här en naturlig koppling till det som framkom av studien av Häckner et al (2006). I den studien riktas som bekant

kritik mot att svenska revisorer alltför mycket följer konventioner och har en tendens att göra saker rätt snarare än rätt saker.

5.2.2.2 Därför avskaffas revisionsplikten

Fritsch ser avskaffandet som ett sätt att uppnå en konkurrensneutralitet för de små bolagen gentemot övriga Europa. Hon ser ingen anledning till att straffa de små aktiebolagen i Sverige när ett avskaffande redan skett i övriga EU- länder. Fritsch tilltalas av gränsen i Danmark; 12 anställda, 400 000 euro i omsättning samt 200 000 euro i balansomslutning. Om mer än en av dessa gränsvärden överskrids måste det finnas en revision. Gränsen i Finland är satt betydligt lägre; 3 anställda, 200 000 euro i omsättning samt 100 000 euro i balansomslutning.

Håkan Hillefors på NUTEK tror att revisionsplikten avskaffas som ett led i anpassningen till övriga Europa samt att den upplevs som dyr av företagen. Han tror dock att själva kostnaderna är en större börda enbart i de allra minsta företagen. Bördan finns också i form av de administrativa uppgifter samt den tidsåtgång som krävs för att förebereda en revision. Hillefors tror också att många företag är negativt inställda till det faktum att det är ett krav. Många företag reagerar på bristen av smidighet när man vill ha en revisor som rådgivare och sedan måste anlita någon annan för att uppfylla revisionsplikten. Det är alltså viktigt att anta ett helhetsperspektiv och inte enbart fokusera på själva revisionskostnaden i kronor. Det är de många delarna som skapar en stor börda. De svenska företagens konkurrenskraft kan öka genom ett avskaffande i och med besparingar avseende revisionskostnaderna. Detta är dock ett resonemang som kan föras när allt annat är lika och det är mycket möjligt att ökade kostnader för rådgivning kan äta upp dessa besparingar, precis som bland annat Collis (2003) påpekar.

5.2.3 Revisorer

5.2.3.1 Revisionsplikten är inte en börda

I den politiska debatten talas det om att minska den administrativa bördan för de små bolagen och revisionsplikten nämns som en del av denna börda, enligt Bengt Skough på FAR SRS. Detta är något som även känns igen från debattkapitlet i denna uppsats. Skough håller inte med om att revisionen är en börda, utan ser den som en naturlig konsekvens av en komplicerad ekonomisk verklighet med avancerade företagsregler. Han beskriver det kommande avskaffandet som ett rent politiskt beslut. Revisorn behövs för att samhället ska kunna kontrollera att dessa regler efterlevs. Sådana argument biter dock inte på ett politiskt beslut och Skough anser att det bara är att göra det bästa av situationen. Skough reagerar på att det i Sverige inte gjorts någon noggrannare konsekvensanalys till skillnad från exempelvis Finland. Här i Sverige har man bestämt sig på förhand att plikten ska avskaffas och under de åtta månader som avskaffandet ska utredas hinner man inte med någon längre förstudie. Frågan är hur den finansiella informationen ska kunna kvalitetssäkras i framtiden och detta är en kampanj som FAR SRS bedriver i nuläget i form av exempelvis artiklar, debatter samt information till banker.

Åke Christiansson på PWC förstår att företagen kan betrakta revisionen som enbart en kostnad, speciellt om man inte upplever att man får råd och stöd. Företagen kan uppleva att det enda man får ut av revisionen är en revisionsberättelse. Det är Christianssons förhoppning att företagen ändå upplever att revisorn är ett stöd i diskussioner, till exempel i skattefrågor. Revisorn är nämligen ofta mycket kunnig om företagens förutsättningar. Ju mindre ett företag är, desto mer fungerar revisorn som ett bollplank för frågor av allehanda art. Christiansson anser att på det stora hela att revisorn är ett löpande stöd och det är deras ambition att vara detta. När det gäller revisionen som börda, påpekar Christiansson att framför allt företag som bedriver moraliskt tveksam verksamhet upplever plikten som en börda. Sådana företag befattar sig ändå inte PWC med.

Åke Christiansson från PWC poängterar att de gällande revisionsstandarderna i Sverige (RS) som bekant är baserade på de internationella reglerna ISA. Det finns

ingen egentlig skillnad mellan svenska regler och internationella regler. Christiansson ser inte tillämpningen av dessa regler i små aktiebolag som ett problem och en börda i och med att revisorn har möjlighet att skraddarsy reglerna för mindre företag. Revisorn måste identifiera och hantera riskerna på ett sätt som passar företagets storlek.

Håkan Rylander på SET tror att den främsta fördelen med avskaffandet är att det blir något billigare för deras klienter. Rylander säger att han har klienter som hade kunnat klara sig utan revisor. När det gäller revisionens nytta och användning vid kriser i företaget eller förutsägande av problem, anser Han att det är främst konsultationer som klienterna använder sig av och inte de reviderade räkenskaperna.

5.3 Utan plikt- risk för ekonomisk brottslighet samt fler fel och brister?

5.3.1 Externa intressenter

5.3.1.1 Kreditgivare

Kommer den ekonomiska brottsligheten att öka?

Stefan Hansson på Swedbank ser inte någon större risk att den ekonomiska brottsligheten ökar, eftersom den alltid funnits och förmodligen alltid kommer att förekomma. Det är sällan revisorerna kan agera förebyggande och upptäcka ekonomisk brottslighet innan den redan är ett fullbordat faktum. Detta kan relateras till det Morrison (2004) redogör för. Revisorer kan sällan upptäcka bedrägeri om de anställda i företaget gör ett seriöst försök att dölja detta.

När det gäller revisionen som ett vapen mot ekonomisk brottslighet svarar Anitha Ericsson att SEB varit lyckligt lottat i och med att det sällan förekommer sådana fall. Hon nämner dock speciellt obeståndsärenden där saker och ting inte skötts enligt reglerna, men då har ofta revisorn inte heller upptäckt detta.

Håkan Hägerström på Handelsbanken tycker att revisorn är viktig för att upptäcka ekonomisk brottslighet och att det är revisorernas plikt att medverka till att stävja sådan. Lagar och regler kan alltid tolkas olika och det behövs en part som har som specifik uppgift att upptäcka avsiktliga eller oavsiktliga regelbrott. Om det uppstår ekonomiska problem för en klient är revisorn viktig för att strukturera upp arbetet kring krishantering och samt hitta en lösning för att undvika konkurs. De mindre bolagen har oftast ingen kunskap om detta. I viss mån är banken involverad i detta, men revisorn är den som hittar de konkreta lösningarna på kriser som uppstår i företag.

5.3.1.2 Det allmänna

Risk för fler fel och brister

I rapporten från Skatteverkets södra region framgår det att en stor andel av de orena revisionsberättelserna i Skåne kommer från företag med en omsättning under tre miljoner. Stig Svensson vill dock tona ned denna statistik med att säga att det ofta rör sig om mindre förseelser, till exempel för sent inbetald moms. Om revisorn försvinner finns det en större risk för fel och brister i och med att revisorn inte finns där och kan påpeka dessa förseelser i revisionsberättelsen. Svensson menar att risken för att det sprider sig felaktigheter i systemet känns större än risken för ekonomisk brottslighet. Det blir därmed svårare för Skatteverket att reagera och höja bevakningen på företag som inte sköter sina åligganden.

I små företag är det ett problem att revisorn oftast bara kommer in i bilden en gång om året då årsredovisningen upprättas, menar Stig Svensson. Därmed upptäcker revisorn eventuella felaktigheter i skatteredovisningen alltför sent. Det startas i Sverige många bluffföretag som aldrig är avsedda att leva längre än kanske ett halvår. Dessa är ofta aktiebolag eftersom de ger ett större och säkrare intryck för omvärlden. Om det är avsikten att bluffföretaget ska leva längre är handelsbolaget än vanligare form eftersom det där saknas revisionsplikt. I dessa fall har plikten ingen som helst betydelse eftersom revisorn aldrig hinner kopplas in.

Vilka brott upptäcker revisionen?

Det som revisorn framför allt upptäcker och anmäler vid sina granskningar, enligt våra intervjupersoner på Ekobrottsmyndigheten, är bokföringsbrott (framför allt för sent inlämnade årsredovisningar) samt om ägarna plockar ut pengar för egen räkning och därmed gör sig skyldiga till skattebrott. Revisorerna har dock inte så stor betydelse för Ekobrottsmyndighetens brottsutredningar. De tar inte revisorernas bedömningar som givna och om ett ärende kommer in har de egna ekorevisorer som gör granskningar. Det har som bekant även förekommit att revisorn döms till medhjälp för bokföringsbrott om han lämnat orena revisionsberättelser. Det som är speciellt intressant för Ekobrottsmyndigheten är de bolag som bildas enbart för att bedriva kriminell verksamhet och där är det naturligtvis aldrig aktuellt att koppla in en revisor. Sådana företag finns bara under kort tid, precis som Stig Svensson berättade ovan. Således kan avskaffandet vara som mest drabbande för små, seriösa bolag som aldrig haft för avsikt att göra fel, men som utan revisorns hjälp gör sig skyldiga till brott.

Stig Svensson poängterar att när det gäller revisorns roll i att upptäcka ekonomisk brottslighet är det viktigt att komma ihåg att revisorn har olika bedömningar än Skatteverket vad gäller skattebrott och att deras uppdrag primärt inte handlar om att upptäcka sådan brottslighet. Det är framför allt i grövre fall som revisorn rapporterar om brottsligheten. Denna magisteruppsats har tidigare pekat på att det finns en kritisk inställning bland svenska revisorer att fungera som anmälare av brott. Svensson anser att denna kritik i viss mån är överdriven i och med att numera finns gemensamma EU-bestämmelser som styr detta och de svenska revisorerna är inte i annan ställning än övriga revisorer i EU i detta sammanhang. Revisorerna ska således upptäcka och anmäla brott.

Svårare att upptäcka fel

En speciell problematik som finns med aktiebolaget är den möjlighet till anonymitet som ägarna kan utnyttja, enligt Stig Svensson. Med detta menas att det i nuläget är den som sitter i styrelsen som syns på Bolagsverkets hemsida. I de små företagen är styrelsen oftast samma personer som ägarna. Om revisorn försvinner, tror Svensson att företagen kan komma att försöka dölja det egentliga

ägandet genom att sätta in styrelseledamöter som inte är delägare. Skatteverket får då problem med sina riskvärderingar i och med att vissa personer är intressantare ur risksynpunkt än andra. Revisorn är viktig i detta sammanhang som kontaktperson för Skatteverket. Det är till revisorn man ställer frågan vem som egentligen drev verksamheten. Anonymiteten kan således bli högre. Svensson tror dock att idén med auktoriserade redovisningsbyråer kan lösa denna problematik, något vi återkommer till nedan.

Per Nordström betonar Bolagsverkets roll i kampen mot ekonomisk brottslighet. Rollen är främst samverkande ihop med polisen och Ekobrottsmyndigheten. Nordström ser risken att om man tar bort den lagstadgade revisionsplikten får man en ökad problematik kring ekonomisk brottslighet. Det finns ingen som har en tidig insyn i bolaget och därmed ingen som kan agera i tid. Anmälningsskyldigheten kommer att försvinna när plikten i ABL avskaffas och Ekobrottsmyndigheten får därmed färre anmälningar i rätt tid. Detta är oroande eftersom aktiebolag ofta är instrument i brottslig verksamhet i form av att man exempelvis använder bolaget till att beställa varor som man inte har för avsikt att betala. Revisorerna har en återhållande effekt i detta avseende. I debatten har revisorns roll i kampen mot brottslighet i viss mån glömts bort, men man får inte glömma de ansträngningar som gjorts för att förmå revisorn att vara statens förlängda arm. Debatten har istället varit fokuserad på förenklingssträvanden och eliminering av onödiga kostnader.

5.3.2 Företagen

5.3.2.1 Marknadskrafterna tillåter inte en ökning av risken

Vid diskussion om revisionens roll i att stävja ekonomisk brottslighet, ser Annika Fritsch på Företagarna ingen större risk med avskaffandet. Företagen har idag ett intresse av att ha en ordnad bokföring och hon anser att detta intresse naturligtvis kommer att finnas kvar även om revisorn inte finns. De externa intressenterna, till exempel bankerna, kommer med sina krav att förmå företagen att bete sig korrekt även vid avsaknaden av revisor. Fritsch bekräftar att Skatteverket kan påverkas av avskaffandet och Fritsch hänvisar till att Skatteverket i Danmark kan initiera en

tvingande revision i företag där man anser att det finns behov av granskning. Hon berättar också att Skatteverket normalt ser misstag i skattebetalningarna långt innan revisorn upptäcker detta. Revisorns roll i att upptäcka eventuellt undandragna uppgifter från skattedeklarationen är viktigare i detta sammanhang.

Håkan Hillefors på NUTEK ser ingen större fara med att antalet fel och brister i bokföringen kan öka i och med avskaffandet. Han upplever det som att de flesta företag har ett intresse av att anlita kunniga rådgivare och att göra rätt för sig. Det blir således viktigt att rådgivarna på marknaden anpassar sig till den nya kontexten och erbjuder tjänster som behövs efter avskaffandet. Revisionsbyråerna måste förklara nyttan av sina tjänster på ett helt annat sätt, framför allt för de företagsledare som kanske saknar utbildning inom ekonomi. Han tror på detta sätt att revisionen i framtiden blir mer anpassad och bättre kan uppfylla de små företagens behov. Just nu innebär plikten att företagen har sämre förutsättningar att ställa krav på revisorns arbete. Arbetet måste göras och det kostar vad det kostar. I framtiden kommer revisorerna att behöva motivera sina arvoden på ett annat sätt och det blir ett tryck på revisorerna att skapa tjänster som efterfrågas. Han tror också att avskaffandet kan leda till en mer löpande kontakt mellan bolaget och revisorn och att man på ett bättre sätt kan utnyttja revisorns fulla kompetens än om revisorn kommer en gång om året och gör en omfattande granskning.

5.3.3 Revisorer

5.3.3.1 Europeiskt perspektiv

Gränsen för revisionsplikt i Storbritannien är 8,8 miljoner euro i omsättning, 4,4 miljoner i balansomslutning och 50 anställda. Detta motsvarar maxgränsen enligt EU-reglerna. Skough har tagit del av debatten i Storbritannien och påpekar att brittiska POB (Professional Oversight Board) funnit att den finansiella rapporteringen blivit klart försämrade i de mindre bolagen till följd av avskaffandet. Det har uppkommit fler fel och brister, till och med väldigt

elementära fel. POB rekommenderar därför att näringslivet använder sig av professionella tjänster för att upprätta sin rapportering. Skough pekar på vikten att ta med sig denna lärdom när nu avskaffandet sker i Sverige så att det finns en möjlighet att motverka att slarvet ökar i Sverige. Det kommer att handla om att informera revisionens intressenter så att de kan ta ställning till hur de ska kunna säkerställa att det de ska analysera är korrekt. Skough menar att det kommer att handla om att antingen ställa ett krav på revision eller att intressenterna själva bygger upp system för att granska motparten. Skough menar att det inte är så enkelt att säga att revisionen innebär besparingar för företagen, när det på lång sikt kan uppkomma andra kostnader för att kvalitetssäkra bedömningsunderlag. I Tyskland finns inte revisionsplikten för små bolag, men istället har det uppkommit skatterevision samt mer frekventa skattekontroller. En del av våra andra intervjupersoner har nämnt att denna utveckling också kan skönjas i Danmark. I Frankrike får inte de små bolagen själva sköta sin bokföring, utan de måste anlita en extern redovisningsbyrå.

5.3.3.2 Revisorsrollen i Sverige

På tal om den ekonomiska brottsligheten anser Bengt Skough att revisorerna har en preventiv roll i och med att deras närvaro avskräcker företagen från att begå brott. Revisorerna har aldrig sett positivt på rollen de har fått att anmäla brottsligheten. Han anser att revisorerna inte bör utföra granskningar i syfte att utröna brott. Det som revisorerna främst anmäler är för sent upprättade årsredovisningar.

Åke Christiansson på PWC ser revisorn som ett något motvilligt vapen mot ekonomisk brottslighet. Att anmäla brott och särskilt granska skatter och avgifter är något som ålagts revisorn. Orena revisionsberättelser måste skickas in till Skatteverket. Revisorn måste också utföra vissa specifika granskningar av kontanthantering, vilket också är relaterat till ekonomisk brottslighet. Om sådana ålägganden läggs på revisorerna innebär detta att revisorerna måste få betalt i paritet med dessa skyldigheter. Christiansson tror att om företaget har en revisor från någon av de stora revisionsbyråerna, innebär detta en större säkerhet från

Skatteverkets sida. Om plikten försvinner ser Christiansson risken att brottsligheten kan komma att öka, men risken måste ses i relation till de externa intressenternas framtida krav. Dessa vill inte bedriva affärer med företag som bedriver tveksamma verksamheter. Christiansson berättar att han under sin karriär har avstyrt en hel del tvivelaktiga transaktioner och han frågar sig hur många sådana transaktioner som kommer att genomföras när det i framtiden saknas någon som kan sätta stopp. När plikten avskaffas blir det per automatik risk för mer fel och brister i årsredovisningarna. Revisorn hittar felaktiga uppgifter i årsredovisningar och hjälper till att åtgärda dessa.

Håkan Rylander på SET håller med att det finns fall där de upptäcker ekonomisk brottslighet men anser inte att revisionens främsta syfte är att upptäcka bedrägerier utan att säkerställa balansposterna. Bankerna vill främst säkerställa sig om att de kundfordringar som finns är fullvärdiga och att samtliga tillgångar och skulder är värderade på rätt sätt. Han ser inte revisionen som ett vapen mot ekonomiskt brottslighet. Hans argument kretsar kring att vill någon driva verksamhet med syfte till att begå ekonomiska brott behöver denne inte starta ett företag i aktiebolagsform utan kan välja en annan bolagsform utan kontroll av en extern revisor.

Våra intervjuer har visat att det finns en tydlig uppfattning att revisorerna är ett motvilligt vapen mot ekonomisk brottsligt, liksom studien av Häckner et al (2006) visade. Det är intressant att tänka sig att revisorn nu kan komma att undvika denna roll när plikten avskaffas. Humphrey (1993) pekar vidare på det förväntningsgap som finns när det gäller revisorns roll i att upptäcka bedrägeri. Revisorerna i vår studie ser inte detta som något huvudändamål liksom Humphrey (1993) menar är fallet.

5.4 Framtidens revision- frivillighet?

5.4.1 Externa intressenter

5.4.1.1 Kreditgivare

Marknadens krav

Stefan Hansson på Swedbank anser det naturligt att bankerna kommer att ställa krav på att en liknande granskning ska ske trots att revisionsplikten avskaffas, men berättar att Swedbank ännu inte bestämt några riktlinjer för detta. Diskussioner förekommer dock om avskaffandet, men de är ännu inte formaliserade. När den tvingande revisionen försvinner blir det viktigt att bankerna ändå kan få en kvalitetsstämpel på den bokförning som tillhandahålls. Hansson tror att bankerna kommer att kräva att deras kunder är tydligare med hur bokföringen upprättats samt vem som upprättat den. Han tror också att bankerna kommer att ställa krav på en ordnad revision.

Avsaknaden av revision i ett litet aktiebolag hade medfört en högre risk för banken, menar SEB. Anitha Ericsson tror inte att räntan hade justerats i första hand för att motverka risken, utan hon betonar att det är främst själva kreditbeslutet som kan komma att påverkas. Hon tror att företagen kommer att behöva erbjuda bankerna ett alternativ till revisionen för att banken ska få det underlag som krävs och att revisionen därigenom kan se annorlunda ut i framtiden. Hon har inget exempel på vilka skillnaderna kan bli, men betonar att banken säkert kommer att vilja påverka formen. Ett önskemål hon nämner är en revision som är bättre anpassad efter storleken på företagen samt de branscher de verkar inom. Bankerna kan sägas ta den information de får från revisionen som given i nuläget.

Ericsson betonar vikten av att ha en objektiv person som bekräftar värdena i balansräkningen för deras klienter. Om banken får in en ny kund är det också viktigt att delårsbokslut är reviderade. De vill inte lägga allt ansvar på revisorn i detta avseende, utan de arbetar även aktivt för att skapa sig en egen uppfattning.

Banken ifrågasätter värdena i balansräkningen även om de blivit granskade av revisor och det förekommer att det finns funderingar kring varför revisorn arbetat på det ena eller det andra sättet. Banken ser revisorn som en viktig representant för kunden i diskussioner kring verksamhet. Det är inte realistiskt att bankerna ensidigt ska analysera kundens verksamhet och sedan ställa kunden till svars om det inte går enligt bankens analys. Revisorn kan i sådana situationer representera kunden och förklara den uppkomna situationen. Om det inte finns någon revisor menar Ericsson att tjänsten måste kunna köpas in. Frågan uppkom dock om det kan vara ett problem att denna tjänst köps in tillfälligt. Det är möjligt att en revisor som följt en verksamhet kontinuerligt kan ge bättre utlåtanden. Om en framtida efterfrågestyrd revision innebär att företagen tillfälligt hyr in revisorer för att tillfredsställa bankens krav på trygget, finns risken att de inhyrda revisorerna saknar historiken i företaget. Ericsson har observerat att när nya revisorer anlitas finns en tendens att resultatet påverkas och att nya saker upptäcks som den gamla revisorn inte noterade.

Anitha Ericsson på SEB berättar att man inte officiellt diskuterat frågorna kring avskaffandet på kreditavdelningen och det är inget som flaggats upp inom banken än. Hon har därmed ingen uppfattning om vilka bolag som bör omfattas av undantaget från revisionsplikten. Vid diskussion om kostnaden av revision ställd mot nytta, varnar Anitha Ericsson att de små bolagen kan drabbas av bakslag i form av utlåningsbegränsningar från bankernas sida vid avsaknad av reviderade räkenskaper. Det är enkelt att dra parallellen till det McMillan (2004) skriver om vikten av förtroende för att kapitalmarknaden ska kunna fungera problemfritt. Många små bolag ägs av entreprenörer med intressanta idéer och dessa kan sakna kunskaper inom och intresse för ekonomi. Då blir revisorn speciellt viktig som stöd och trygghet för banken.

Håkan Hägerström på Handelsbanken framför inga klagomål om dagens revision och tycker att den fungerar bra ur bankens synvinkel. Han tror att revisionsbyråerna ändå kommer att finnas som stöd för bokföringen i deras kunder. Om revisorn försvinner tror Hägerström att det kommer att uppstå en variant på revisionen som kanske inte är lika stark som revisionsberättelsen.

Övergångsproblematiken

Stefan Hansson på Swedbank menar att revisionsplikten är ett föråldrat system och att det som sker nu är en modernisering. Naturligtvis kommer det att uppstå ökad risk samt övergångsproblematik mellan två system. För att underlätta övergångsproblematiken tror Hansson att det är av största vikt att bankerna för diskussioner med revisionsbranschen samt noga informerar sina kunder. När denna övergång skett tror han dock att vi får ett modernare sätt att se på revisionen.

Håkan Hägerström på Handelsbanken menar att det är möjligt att banken kan komma att acceptera en annan form av intyg som utfärdas av revisionsbyrå alternativt bokföringsbyrå. Han ser den framtida revisionen som att en revisionsbyrå/bokföringsbyrå sköter bokföringen och sedan tillhandahåller en mindre omfattande variant på revisionen. Det kanske utfärdas ett kvitto som visar att vissa betalningar skötts, till exempel skattebetalningar. Vilket ansvar som sedan kan utkrävas av detta kvitto är sedan en intressant fråga som ju är oklar i nuläget. Det är också möjligt att banken kommer att kräva att vissa objekt specialkontrolleras av en opartisk granskare.

Hägerström anser att det vore beklagligt om säkerheterna blir viktigare än den intjänings- och återbetalningsförmåga som avspeglas i granskade räkenskaper. I nuläget är det återbetalningsförmågan som framför allt avgör bankens kreditbeslut och säkerheter kan få mer eller mindre stor betydelse beroende på hur god denna förmåga är. Det kan också bli tal om att banken helt enkelt inte gör affärer med klienten om osäkerheten är för stor, framför allt om det är en ny kund där banken inte har några tidigare erfarenheter att förlita sig på. Ju svagare ett företag är desto viktigare är det att banken känner sig trygg i siffrorna och att det finns en kvalitetsstämpel.

Marknadsanpassning

På tal om revisionspliktens avskaffande målar Hansson upp en möjlig bild av framtiden. Dagens reviderade bokslut beskriver han som ofta inaktuella, eftersom revisionen enbart sker årligen. Han tror att bankerna i framtiden kommer

efterfråga granskat material oftare, kanske till och med på månadsbasis. Hansson tror att framtidens revision kan komma att bli bättre anpassad till bankernas behov i detta avseende. När tvånget försvinner är det möjligt att banken får mer aktuell information som är mer kvalitetssäkrad under kortare period. Han är således kritisk mot att enbart fördjupa sig i historiskt material, vilket den traditionella lagstadgade revisionen gör. Hanssons tankegångar kan direkt relateras till studien av Häckner et al (2006). Det framkom i denna att svenska revisorer primärt är intresserade av att verifiera konkret, historisk data och att det fanns en ovillighet att göra mjukare, framåtblickande analyser som kan vara speciellt användbara för externa intressenter. Hansson kan sägas bekräfta denna bild av revisionen och han önskar således en utveckling mot en revision som bättre uppfyller bankens specifika behov.

Stefan Hansson på Swedbank tror att banken och revisorn kommer att stå närmare varandra och agera mer som konsulter gentemot företaget. Fokus kommer att ligga på rimlighetsanalyser snarare än att man ”bockar av” på en lista. Revisorer borde ha den bästa förmågan att göra dessa rimlighetsanalyser i kraft av deras branschfarenhet. Utvecklingen inom bankerna är som sagt utvecklade av mer sofistikerade modeller att bedöma företag, vilket framför allt det nya Basel II-regelverket ställer krav på. Dessa modeller kräver dock data som är tillförlitlig och granskad för att fungera effektivt. Antingen kommer bankerna att behöva göra denna granskning själva eller så kommer revisions- och redovisningsbyråerna möta detta krav. Hansson tror på det sistnämnda.

Hansson tror att revisionsbyråerna kommer att anpassa sitt utbud till sina klienter i samband med revisionspliktens avskaffande. Han ser redan nu en trend i att revisionsbyråerna uppgraderar sina bokföringstjänster och denna uppgradering lär fortsätta ytterligare för att möta behovet efter avskaffandet. Denna utveckling är något som våra intervjupersoner inom revisionsbranschen bekräftar, se nedan. Det är Hanssons åsikt att det kan komma att ske en omfördelning till mer bokföringstjänster samt att den formella revisionen blir mer inriktad på framtidsanalyser och konsultationer. Revisionens roll kan alltså bli annorlunda i framtiden än den konservativa regeluppfyllande rollen som Häckner et al (2006) beskriver.

Ur ett framtidsperspektiv menar Anitha Ericsson på SEB att mindre företag oftare kommer att hanteras via statistiska modeller för att uppnå en ökad effektivitet i hanteringen. Målet är att det ska bli snabbare och billigare. Dessa modeller bygger dock ofta på underlag från Upplysningscentralen. UC skapar dock sin information från företagens bokslut. Ju mindre bolagen är, desto mindre expertbedömningar kommer krävas. Detta resonemang kan kopplas till det nya regelverket som bankerna måste följa, Basel II.

Räntan avspeglar risken och kan komma att påverkas om avsaknaden av revisor skapar en otrygghet, menar Håkan Hägerström på Handelsbanken. Hägerström tror, som tidigare nämnts, också att säkerheter, exempelvis pant, kommer att få en större betydelse om banken känner sig osäker med siffrorna.

På tal om risk så anser Hansson inte att bankerna kommer att kompensera sig för denna genom ökat ränteuttag. Marknaden har en så pass stark effekt på räntan att bankerna inte har någon möjlighet att höja denna. För att möta risken tror han istället att bankerna kommer att arbeta mer med framåtriktade analyser där det material som ges från kunden måste analyseras grundligare. Eventuellt kan nya modeller behöva byggas upp.

5.4.1.2 Det allmänna

Önskemål om auktorisering för bokföringsbyråer

Inom Skatteverkets södra region hade man gärna sett en utveckling mot auktoriserade bokföringsbyråer. En officiell auktorisation är nödvändig för att motverka oseriösa byråer och kan skapa en högre kvalitet i bokföringen. En auktoriserad bokföringsbyrå kan minska risken i företaget på samma sätt som revisorn i och med att byrån kan medverka till att förhindra avsiktliga och oavsiktliga fel. Stig Svensson anser att det inte borde vara obligatoriskt att använda sig av den auktoriserade bokföringsbyrån, åtminstone inte inledningsvis. Ett obligatorium hade missgynnat de företag som faktiskt har kompetensen att sköta redovisningen. Dessutom tror Svensson att företagen kommer att inse värdet

av att drabbas av färre skattekontroller till följd av att man använder sig av auktoriserad bokföringsbyrå. Han tror således att det kan bli tal om en frivillighet. Om Svenssons önskemål om auktoriserade bokföringsbyråer realiserar, tror han att tillräckligt många företag kommer att välja detta frivilligt så att Skatteverket kan hantera resten. Han tycker man borde vara försiktig på att lägga omfattande skyldigheter på små, kanske nystartade företag eftersom de har så många andra problem att handskas med i verksamheten.

Stig Svensson poängterar ett bekymmer som kan uppstå om bokföringsbyråerna får en starkare roll till följd av revisionspliktens avskaffande. I nuläget finns det nämligen inget effektivt sätt för byrån att friskriva sig från ansvar om det till exempelvis förekommer en tvivelaktig balanspost. En revisor kan undgå ansvar genom att notera posten i revisionsberättelsen medan en bokföringsbyrå har att välja mellan att bokföra posten eller inte. Om den bokförs kan byrån bli skyldig till medhjälp vid bokföringsbrott. Å andra sidan, om den inte bokförs kanske man inte kan behålla klienten. Det finns domslut som visar att bokföringsbyrån måste agera vid tveksamma poster i bokföringen; det finns en viss undersökningsplikt. Svensson vill se att bokföringsbyråerna i framtiden ska kunna lämna någon form av rapportering i dessa situationer till Skatteverket eller någon annan nämnd. I ringa fall av felaktigheter kan det räcka med information till en granskningsnämnd och i allvarigare fall kan det krävas rapportering till Skatteverket.

Svensson på Skatteverket finner alltså denna utveckling önskvärd, men han kan inte säga något om det bli realiserat. Han finner det dock troligt eftersom de seriösa bokföringsbyråerna gärna hade sett en auktorisation, vilket även har framkommit av genomgången av debatten ovan. Han tror också att näringslivet har allt att vinna på en utveckling mot auktoriserade bokföringsbyråer. Näringslivet borde se fördelen med att ha ett löpande stöd i verksamheten, från första dagen, istället för en revisor som gör sin granskning en gång om året. Företaget har kontakt med bokföringsbyrån minst en gång i månaden i samband med överlämnandet av handlingar. Genom den löpande kontakten byggs det upp ett förtroende som också exempelvis kan underlätta en eventuell nedläggning av en verksamhet som inte bör drivas vidare. De små aktiebolagen behöver helt enkelt en löpande samarbetspartner.

I intervjun med Bengt Skough från FAR SRS framkom åsikten att redovisningskonsulter har en betydligt lägre kompetens än revisorer, till exempel i form av utbildning och erfarenhet. Stig Svensson håller med om att revisorer kan ha högre kompetens, men att det är tal om en annan kompetens än den som behövs i ett litet företag. Han menar att de auktoriserade revisorerna inte kan hantera de enklare uppgifterna i de små bolagen, till exempel kassaredovisningen. De är tränade för granskningar av stora företag och har inte tillräcklig kunskap om små företags förhållanden. Dagens revisionsstandards är dessutom anpassade efter internationella regelverk där det inte finns någon revisionsplikt i de små aktiebolagen. Tillämpningen av dessa standarder fungerar inte önskvärt i Sverige där det primärt finns små aktiebolag. En redovisningskonsult må ha en lägre utbildning, men samtidigt har han den löpande erfarenhet som krävs av små företag för att göra ett bättre arbete. Framför allt i kontanthandeln har en märkt att revisorer har problem och han tror att samhället hade haft mycket att vinna om redovisningskonsulter fått ökat förtroende att sköta denna bransch.

Per Nordström på Bolagsverket menar att Skatteverkets tankar kring införandet av ett krav på en auktoriserad redovisningskonsult kan vara fel väg att gå. Det vore kanske bättre att behålla den rådande ordningen i och med att man kan se Skatteverkets resonemang som att man ersätter en plikt mot en annan. Det kan då vara bättre att gå fullt ut och fundera på hur man annars ska kunna ersätta revisorn. När det gäller gränsen för vilka aktiebolag som ska undantas anser Nordström att man bör välja ett gränsvärde som redan är känt, eftersom det redan finns så många gränsvärden att hålla ordning på.

Konsekvenser av avskaffandet i framtiden ur allmänhetens synpunkt

Sammanfattningsvis ser Stig Svensson på Skatteverket risken för att felaktigheter kan uppstå till följd av att revisorn försvinner. Revisorn har en starkt förebyggande roll för att förhindra ekonomisk brottslighet. Svensson tror att antalet skattefusande kommer att öka men att skattefusket i kronor räknat inte kommer att öka dramatiskt de närmsta tio åren till följd av avskaffandet. På sikt kan det dock få förödande konsekvenser. Detta blir dock bara en realitet om revisionen inte kan ersättas av något annat. Svensson anser att det finns fullgoda

ersättningsmöjligheter och denna ersättning kan fungera bättre för företagen. Svensson tror nästan att det kan bli tal om en vinn-vinn situation för företagen och Skatteverket. Företagen vinner på att kravet försvinner medan Skatteverket vinner på att det blir samma regler för små aktiebolag och exempelvis handelbolag/enskild firma. Dessutom kan Skatteverket få mer löpande information, förutsatt att det finns en auktoriserad bokföringsbyrå. Om det inte blir någon auktorisation för bokföringsbyråer ser Svensson inget annat alternativ än att Skatteverket måste bygga ut sin verksamhet och skapa andra kontrollinstrument än de som finns idag. Detta kommer naturligtvis att bli mycket kostsamt och dessutom får man problemet med ett storebrorssamhälle där Skatteverket misstror de små aktiebolagen. Ett annat alternativ är naturligtvis att samhället betalar auktoriserade revisorer för att utföra granskningar i vissa företag. Problemet med detta är en fråga om myndighetsutövning. Det är inte rimligt att ett företag påläggs offentliga straffskatter som ett resultat av en revision utförd av någon utanför myndigheten.

I diskussionen om uppkomsten av frivillig revision tror Svensson att företagen kommer att välja en bokföringsbyrå snarare än revision. Bokföringsbyrån ger företagen något för pengarna. När revision väljs frivilligt är det nog snarare ett tvång för att uppfylla krav från banker, leverantörer och kunder.

Svensson har ingen uppfattning om var gränsen kommer att gå för avskaffandet för plikten. Han tror dock att det kan bli tal om samma kriterier som i Danmark, det vill säga antal anställda/omsättning/balansomslutning. Han menar att man inte bör skilja ut aktiebolagen utan att ett handelsbolag som överskrider gränsen även borde ha revisor. Det är därför hans personliga önskemål att revisionsplikten flyttas från aktiebolagslagen till en egen lag eller som en del av BFL.

På tal om framtidens revision påpekar Per Nordström på Bolagsverket att det länge funnits en utveckling mot en mer omfattande revision till följd av EG-direktiv och internationella skandaler. Detta anser han i viss mån ha överkomplicerat revisionen. Han ser det som positivt att det nu finns krafter som verkar för mindre byråkratiska regler, även inom EU. Han reagerar på att bolagen måste redovisa sjuktal och könsfördelningen av de anställda i varje land som

bolaget är verksamt. Dylika detaljrapporteringar anser Nordström vara något överdrivna och han hoppas på en utveckling mot en enklare revision. Även de små aktiebolagen är drabbade av dessa nya, omfattande regler. Han kan därmed förstå att revisionen kan upplevas som en börda.

Vem ska betala för kontrollen i framtiden?

Marianne Forsström på Ekobrottsmyndigheten tror att seriösa bolag kommer att välja en frivillig revision. Catharina Belsing från samma myndighet känner oro för att skatterevisionen utökas i bolagen. Om en sådan revision utförs i ett bolag som egentligen inte haft för avsikt att göra fel, kan detta bolag åläggas skattetillägg samt anmälas för brott. Detta är naturligtvis olyckligt och situationen hade eventuellt kunnat undvikas om en revisor funnits där. I Danmark har man observerat trenden att Skatteverket måste nyanställa och utöka sina granskningar. Det kan alltså vara så att de besparingar som sker i företagen vad gäller revisionskostnader innebär kostnadsökningar i allmänhetens kontrollfunktioner. Belsing menar att detta har skett i andra länder och att skatten därmed höjts. Forsström anser att det är en omöjlighet att ha samma skattesystem när man avskaffar revisionsplikten. På något sätt måste räkenskaperna kontrolleras om man ska kunna beskatta dem. Belsing och Forsström lyfter sammanfattningsvis fram att den frivilliga revisionen kan bli mer anpassad och det blir mycket upp till revisionsbyråerna att övertyga sina kunder om att det de säljer är värt pengarna.

Vad händer efter avskaffandet

Bolagsverket har ännu inte vidtagit några åtgärder än som svar på avskaffandet. Per Nordström anser dock att diskussionen om möjliga ersättningar blir mycket viktiga i framtiden. Han frågar sig om det finns något värde med årsredovisningar som inte är reviderade. Kvalitetsstämpeln saknas och man måste diskutera eventuella krav på ersättningar, till exempel i form av redovisningskonsult. Sveriges kreditupplysare baserar sina bedömningar på informationen som finns i registrerade årsredovisningar. Det är därmed viktigt att kvaliteten på årsredovisningarna är säkerställd. Nordströms åsikter går att förstå utifrån Flints sjätte postulat om att revisionens resultat tydligt måste redovisas och förmedlas

för att ge något värde för intressenterna (Öhman, 2004). Om årsredovisningen inte kvalitetsstämplas kan värdet för intressenterna ifrågasättas.

När det gäller diskussionen om en ny företagsform måste denna ses mot bakgrund av utvecklingen i Europa mot att underlätta för företagen. I flera europeiska länder har aktiekapitalet sänkts för den nya bolagsformen samtidigt som man inte har personligt ansvar. Han anser inte att Sveriges krav på 100 000 i aktiekapital är särskilt betungande. Nordström anser att man istället bör förenkla för de privata aktiebolagen så som de ser ut idag och han menar att revisionsplikten bör behållas. Förenklingarna kan ske på andra plan än avskaffandet av plikten, som Nordström betonar är mycket viktig.

Våra intervjuer har visat att det allmänna är fokuserat på att hitta ersättningar till och på annat sätt behålla den kontroll som revisorerna idag utgör i de små aktiebolagen. Revisorn må vara ovillig att agera i en auktoritär roll gentemot klienten (Häckner et al, 2006) men utifrån vår empiri kan man inse att det allmänna skattar revisorns preventiva och informerande roll högt.

5.4.2 Företagen

5.4.2.1 Framtida konsekvenser av avskaffandet

Enligt Annika Fritsch på Företagarna kommer efterfrågan hos företagen och marknaden i stort att styra den frivilliga revisionens funktion. Den kan täcka mer specifika behov till skillnad från den lagstadgade som försöker täcka in allt för att tillfredsställa det allmänna övervakningsbehovet. Den frivilliga revisionen har också möjligheten att minska förväntningsgapet som Fritsch berättade om tidigare och som redogjorts för i delkapitel 2.4. Om företagen ser ett konkret behov av revision och efterfrågar detta kommer nyttan att framstå som tydligare än vid en påtvingad revision.

Fritsch har känt av en oro bland revisorerna inför avskaffandet i och med att de i viss mån berövas en marknad. Hon har märkt att en del revisorer anser att

nuvarande systemet är så pass välfungerande att det inte bör ändras. Det är enkelt att dra paralleller till kritiken från Häckner et al (2006) om svenska revisorers konservatism. Hon anser att de större revisionsbyråerna redan ligger långt fram i sina förberedelser inför avskaffandet och att de kommer att kunna anpassa sitt utbud av tjänster till den frivilliga revisionen. Små revisionsbyråer får det dock svårare att avsätta tid och kraft inför denna anpassning. Fritsch spekulerar i att det kan finnas ett ålderssyndrom i de allra minsta revisionsbyråerna. I dessa kan det finnas en eller flera äldre revisorer som har omfattande erfarenhet men en oförmåga att tänka nytt. När plikten försvinner kan man inte längre förlita sig på garanterade uppdrag som utförs på samma sätt som alltid.

Denna magisteruppsats har pekat på att en stor andel av aktiebolagen i Storbritannien frivilligt väljer att ha en revision (Collis, 2003). Det är Fritsch uppfattning att det rör sig om 30- 40% av bolagen. Det är dock viktigt att komma ihåg att man i Storbritannien successivt höjt gränsen för vilka bolag som omfattas av avskaffad revisionsplikt och det är därmed tänkbart att det är de lite större bolagen som använder sig av frivillig revision. Större aktiebolag har ofta en mer spridd ägarkrets med ägare som kanske inte är verksamma i företaget. Sådana ägare kan tänkas tvinga fram en revision för att skydda sina intressen. Ett större bolag kan också ha ett större lånebehov och därmed kan det vara speciellt viktigt att tillfredsställa finansiärernas krav. De faktorer som Fritsch nämner är samma aspekter som Collis (2003) upptäckte kunde ge upphov till frivillig revision. För enkelhetens skull repeteras här Collis (2003) huvudpunkter som kan driva fram frivillig revision hos företag:

- Företag med lite större omsättning där företagsledarna anser att revision ger upphov till förbättrad kvalitet vad gäller den finansiella rapporteringen, en bättre kreditrating samt att revision ger en bättre kontroll över redovisningen
- Företag som inte är helt familjeägda och har externa aktieägare utan full insyn i företagets räkenskaper
- Företag som normalt tillhandahåller reviderade räkenskaper till banker och andra finansiärer

Håkan Hillefors på NUTEK egen inställning till frågan om revisionsplikten avskaffande är att det vore intressant att införa en ny företagsform i Sverige där revisionsplikten inte fanns. Denna företagsform skulle finnas mellan handelsbolag och aktiebolag och göra det möjligt för fler att driva företag i en form som är väl reglerad och med reducerat ekonomiskt ansvar. Den skulle ha ett reducerat ekonomiskt ansvar samt ett lägre kapitalkrav än det nuvarande aktiebolaget. Då kan man låta revisionsplikten ligga kvar i lagstiftningen som gäller för dagens aktiebolag samtidigt som det finns annan lagstiftning för den nya företagsformen. Således kan aktiebolagen fortsätta fungera som idag. Han hade också gärna sett att storleken på aktiekapitalet kunde vara mer flexibelt och anpassat till företagets storlek. Revisionsplikten kunde behandlas på samma sätt, det vill säga pliktens omfattning kunde vara beroende av företagets storlek. Dessa åsikter är baserade på diskussioner Hillefors haft med kollegor samt med svenska företag.

Sammanfattningsvis anser Hillefors att fördelen med avskaffandet är att det blir enklare och billigare för företagen. Framför allt får de mer tid och resurser att lägga på den egentliga verksamheten. Nackdelen är att det öppnar för mer fel i bolagens redovisning. Om det faktiskt blir mer fel är ju svårt att säga i nuläget och Hillefors anser att man bör försöka dra erfarenheter om detta utifrån förhållandena i länder som avskaffat plikten. Vi kan dock i detta sammanhang hänvisa till intervjun med Bengt Skough, som pekar på att det är bevisat att det finns fler fel i Storbritannien till följd av avskaffandet. Detta återkommer vi till nedan.

5.4.2.2 Krav från externa intressenter på företagen

Förutom bankerna tror Annika Fritsch på Företagarna att företagens leverantörer kommer att ställa krav på någon form av granskning. De små aktiebolagen vill naturligtvis kunna köpa på faktura och denna möjlighet är baserad på den historiska information som finns registrerad hos Upplysningscentralen. Denna information är reviderad och frågan är hur leverantörerna kommer att ställa sig till oreviderade räkenskaper vad gäller möjligheten att få leverantörskrediter. Fritsch hänvisar till diskussioner hon fört med Dan Brännström. Brännström tror att det blir vanligt med ett intyg att årsredovisningen har upprättats i samråd med

redovisningskonsulter eller revisor. Detta säger dock inget om att en oberoende granskning gjorts av räkenskaperna, vilket är ett problem i och med att våra intervjupersoner på bankerna betonar vikten av en opartisk granskning.

På tal om bankernas kreditgivning anser Fritsch att bankerna ofta inte har någon större nytta av de reviderade årsredovisningar då dessa ofta kan vara inaktuella inför kreditbeslutet. Våren 2007 tvingas banken gå tillbaka till 2005 års bokslut, vilket naturligtvis är för långt tillbaka i tiden för att kunna fatta kvalificerade beslut om framtiden. Den lagstadgade revisionen ger alltså sällan den information som behövs, varför granskningarna behöver göras mer löpande. Avskaffandet av revisionsplikten torde kunna skapa en bättre marknad för sådan anpassad, efterfrågestyrd revision. Detta har diskuterats tidigare när bankernas svar återgavs. Fritsch anser att den lagstadgade revisionen kan ha verkat hämmande på revisorernas rådgivning i och med att den tvingande revisionen är förknippad med oberoenderegler. Revisorn kan inte ge en alltför omfattande rådgivning samtidigt som han utför en oberoende granskning. Då den lagstadgade revisionen försvinner kan det öppna upp för revisionsbyråerna att sälja in mer kvalificerade, heltäckande tjänster.

Håkan Hillefors tror att framför allt finansiärer och större leverantörer kommer att ställa krav på att revision finns i små aktiebolag. Detta för att säkerställa betalningsförmågan. En leverantör har naturligtvis ett intresse av att kunden har en fungerande ekonomi, speciellt om man skriver längre kontrakt som löper över flera år. Även större kunder kan ha ett intresse av att övervaka att deras leverantörer har en stabil verksamhet.

5.4.3 Revisorer

5.4.3.1 Konsekvenser av avskaffandet ur revisorernas perspektiv

På tal om frivillig revision i framtiden ser Bengt Skough på FAR SRS problemet att lekmannarevisionen kan komma att öka. Genom att ta bort kravet i

aktiebolagslagen kan i princip vem som helst kalla sig revisor och vem som helst kan upprätta ett dokument som kallas revisionsberättelse. Skough väcker frågan om Bolagsverket kan komma att acceptera en årsredovisning med en revisionsberättelse undertecknad av en okvalificerad revisor. Kommer det i sådana sammanhang dessutom finnas en tillsyn från revisorsnämnden? Skough vill att näringslivet ska inse att om man ska ha något som kallas revision, ska den bedrivas i överensstämmelse med god revisionssed och god revisorssed.

De revisionsbyråer som kommer att drabbas är de minsta som kanske saknar kombiuppdrag. Med detta menas att de enbart ägnar sig åt revision och Skough pekar på att detta är ganska många byråer eftersom utvecklingen vad gäller byråjäv har inneburit att många byråer tvingats välja att enbart fokusera på revision. De byråer som inte har tagit sig tid att sälja in sig hos kunden samt vara där som ett kontinuerligt stöd utsätts nu för en risk att förlora sina kunder till aktörer som är mer serviceminded.

Åke Christiansson på PWC ser nackdelen med avskaffandet att man kommer att tappa en del klienter som väljer bort revisorn. I det korta perspektivet förlorar man således kunder till följd av en minskad marknad för revision. Å andra sidan har PWC byggt upp en gedigen redovisningsservice som kan kompensera för bortfallet. Den stora fördelen är att man kommer att se en annan marknad växa fram med mer behovsstyrda och specifika tjänster. Christiansson tror också att företagen med tiden kommer att inse värdet av revisorn i och med att kvalitetsstämpeln på årsredovisningen behövs. I en sådan situation kommer företagaren att uppleva en större nytta av revisorns arbete, till exempel blir revisionens värde för att få krediter tydligare när företagaren frivilligt anlitar en revisor för detta ändamål. Idag stirrar man sig blind på plikten och ser inte nyttan lika starkt som man kanske gör i framtiden.

Christiansson tror att avskaffandet kommer att beröra enbart de allra minsta bolagen. En revisionsbyrå har många små klienter, men dessa svarar likväl för en procentuellt liten del av revisionsintäkterna i och med att arvoden är högre i de stora bolagen. Resultatet kommer alltså påverkas, men det behöver därmed inte bli så dramatiskt. Christiansson tror att gränsen kan komma att gå vid cirka 5-10

miljoner i omsättning. Christiansson kan i viss mån förstå att dessa företag kan vara mer intressanta att ha som redovisningsuppdrag snarare än revisionsuppdrag.

Christiansson tror att det kommer att ske stora strukturella förändringar framför allt i små revisionsbyråer, där de flesta uppdrag involverar små klienter. PWC har också många små klienter, men totalt sett tror Christiansson att pliktens avskaffande kommer att beröra enbart runt 10-15 % av PWC:s klienter. I små revisionsbyråer kommer denna andel att vara väsentligt högre och innebära komplikationer.

Håkan Rylanders uppfattning är att den nuvarande revisionens kvalitet är hög och god men han tror att avskaffandet kommer att leda till en försämring av revisionens kvalitet. Samtidigt tror Rylander att hans klienter även i fortsättningen kommer att efterfråga och behöva revisionstjänster. Han påstår att revisorerna inte kommer att lämna ifrån sig felaktig information.

Avskaffandet kommer att leda till en hårdare konkurrens mellan revisionsbyråer och Rylander tror att de kommer att jobba på ett annat sätt och kanske antalet personer i revisionsbranschen kommer att minska. Rylander tror helt och hållet att drivkraften bakom avskaffandet är EU-krav och den inhemska marknaden. Han tror dock inte att avskaffandet av revisionsplikten kommer att leda till ökade konkurrenskrafter för svenska bolag då kostnaden för revision anses som ringa och obetydlig.

5.4.3.2 Konsekvenser för bankerna ur revisorernas perspektiv

Bankerna har framfört kritik mot att reviderade årsbokslut ofta är inaktuella vid beslutstillfällena och på tal om detta menar Skough att det inte bör blandas in i diskussionen om revisionspliktens avskaffande. Detta problem kvarstår ju även om plikten försvinner. Dessutom påminner Skough om att revisorn inte bara granskar enskilda poster i årsredovisningar utan även säkerställer att rutinerna vad gäller den finansiella rapporteringen är väl fungerande.

Skough berättar att bankerna vill ha kvalificerade ekonomer ute bland företagen som kan fungera som coacher och ge aktuell information. Detta kan vara till exempel redovisningskonsulter. Skough ser dock inte detta som någon god ersättning för revisorernas arbete, då han anser att den genomsnittlige redovisningskonsulten har en lägre kompetens än den genomsnittlige revisorn. Det handlar om helt olika utbildnings- och fortbildningskrav, vilka är betydligt högre för revisorn. Paralleller kan här dras till det Neu (1991) skriver om att den granskande mellanhandens rykte är av stor betydelse för möjligheten att skapa förtroende. Om mellanhanden, som i framtiden kanske är en redovisningskonsult, upplevs ha ett sämre rykte än en revisor vad gäller kompetens och kunskap, kan förtroendet skadas.

Skough kan förstå att bankerna kanske accepterar att en kund väljer bort sin revisor och istället hyr in en konsult som bankerna anser sig kunna lita på. Bankerna måste dock inse att man då väljer bort revisionsberättelsen så som den fungerar idag och därmed frånsäger sig möjligheten att utkräva ansvar på grundval av berättelsen. Revisionsberättelsen innebär ett skadeståndsansvar som kan vara mycket värdefullt. Detta kan bli ett problem i framtiden med tanke på vad Humphrey (2003) påpekat om kreditgivare. Dessa tenderar att förlita sig på att revisorn tar en del av ansvaret vid kreditbedömningar som slår fel. Intyg som kommer från en redovisningskonsult blir enligt Skough egentligen värdelösa då de inte är behäftade med skadeståndsmöjligheter. När revisorerna slutar ta denna risk innebär detta att företagen bär en större del av risken. Skough menar att bankerna kommer att höja sina riskpremier för att möta risken.

Rylander på SET säger att när risken ökar utan revision så kommer bankerna att ta betalt för att täcka osäkerheten och tillägger att bankerna med stor sannolikhet kommer att ställa krav på revision i samband med utlåning. Andra situationer som kan leda till krav på reviderade räkenskaper kan enligt Rylander uppkomma vid större leveranser.

5.4.3.3 Framtiden

FAR SRS håller på att starta upp en redovisningssektion som ska finnas till för alla de redovisningskonsulter som finns ute på revisionsbyråerna. Skough betonar att denna sektion blir viktig när plikten avskaffas och många som tidigare var revisorer nu kanske blir redovisningskonsulter. Dessa personer har ju kvar sin revisorskompetens, men den kommer att behöva användas på annat sätt. Det är upp till den enskilde revisorn att anpassa sig till de nya förutsättningarna och det kommer att finnas möjlighet till detta, anser Skough.

När revisionen blir efterfrågestyrd anser Skough att vissa företag oundvikligen inte kommer att efterfråga revision och att det därmed finns en klar risk att efterfrågan på revision kan komma att minska. Det blir upp till marknaden att bestämma vilken kvalitetssäkring som fungerar bäst och Skough anser att revisionen är det bästa alternativet som finns tillgängligt idag. Det kommer att handla om huruvida marknaden ser värdet i revisionen.

Skough arbetar just nu med en artikel om vad revisionen eventuellt kan ersättas med något annat. Han nämner följande tänkbara möjligheter att kvalitetssäkra:

- Ur ett ägarperspektiv kan banken exempelvis ställa krav på att det måste finnas en viss mängd aktiekapital. Det är ett sätt för banken att markera att man är beredd att låna pengar under förutsättning att det finns en fullgod insats.
- Det kan införas ett minoritetsskydd som innebär att minoriteten kan kräva att det finns en revisor i bolaget.
- Man kan som i Frankrike ställa krav på att det finns en kvalificerad bokförare.
- Ur ett affärsperspektiv kan man använda sig av kreditkostnader samt ställa krav på säkerhet, exempelvis borgen. Förskottsbetalningar och depositioner kan också få en större roll.
- Ur ett statligt perspektiv kan Skatteverket utöka sin skattekontroll, vilket kanske kan få en effekt på statsbudgeten om Skatteverket tvingas göra en sådan utbyggnad. Revisorer är inte skattekontrollanter men revisorns

blotta närvaro kan tvinga företagen att tänka om innan de försöker sig på tvivelaktiga transaktioner.

Ovanstående visar att det är omöjligt att undkomma kostnader för kvalitetssäkring, då detta behov kommer att finnas kvar även efter avskaffandet. Kostnaderna kan bara komma att omfördelas. För de företag som inte väljer revision i framtiden tror alltså Skough att ovanstående alternativ blir aktuella. Om företaget väljer revision frivilligt är det Skoughs förhoppning att revisionen kommer att utföras som idag och av en kvalificerad revisor. Studien av Häckner et al (2006) visar att denna förhoppning inte är oväntad, med tanke på att svenska revisorer i deras studie enbart ville se små eller inga förändringar i hur en revision utförs.

Det finns en kritik om att dagens revisionstandarder är för komplicerade för granskningar i små aktieföretag, vilket diskuterats tidigare i uppsatsen med hänvisning till Wong (2004). Skough menar att han kan förstå denna kritik men samtidigt hävdar han att det med rätt ansats är fullt möjligt att utföra en kostnadseffektiv revision i ett litet aktieföretag. Det är alltså möjligt att se detta som en fråga om revisorns kompetens och förmåga att anpassa regelverken. Skough menar att det är relativt enkelt att ringa in riskerna i ett litet aktieföretag och att granskningen kan vara okomplicerad.

Skough ser en huvudsaklig fördel med ett avskaffande av revisionsplikten. Det kan öppna för en ökad flexibilitet i de mindre företagen i och med att de kan anlita en konsult som utföra alla typer av tjänster och erbjuda en helhetslösning. Idag kan ju som bekant inte en revisor erbjuda alla former av rådgivning i och med oberoenderegler. När revisionen blir beställd kan också värdet av denna för företagen bli tydligare, vilket Skough hoppas kommer att innebära högre revisionsarvoden i framtiden. Detta anser han vara välbehövligt eftersom arvoden i Sverige ligger lågt internationellt sett. Åke Christiansson på PWC anser även han att revisionsarvoden i Sverige är mycket låga ur ett internationellt perspektiv och han hoppas att det kan bli en dragning åt en höjning av premierna.

Åke Christiansson på PWC tror att revision i framtiden kommer att innebära en ännu större kvalitetsstämpel än när den varit tvingande. De företag som har en revisor har kostat på sig något utöver det vanliga och markerar för sin omvärld att man har en revisor trots att man inte behöver det. Christiansson tror att revisorn inledningsvis kan komma att väljas bort när plikten försvinner, men att andra aktörer, till exempel banker, kommer att skapa ett behov av revision. För att banker ska låna ut pengar till vettiga villkor kan bankerna ha ett intresse av att det finns en oberoende granskning och då kommer revisorerna att kopplas in oavsett om plikten är avskaffad.

Christiansson tror inte att denna framtida tjänst resulterar i en revisionsberättelse. Det kommer att bli tal om mer specifika uppdrag från bankerna, till exempel speciell granskning av varulagret eller vitsordande av nästa års budget. Sådana typer av tjänster görs redan idag, men inte alls i den omfattning som Christiansson tror om framtiden. Tjänsterna blir därmed mer preciserade och behovsstyrda. Detta kan vara en fördel eftersom revision idag är mycket brett. Enligt gällande svenska revisionsstandarder är det många aspekter som ska täckas in och det går att ifrågasätta om alla sådana aspekter är nödvändiga. Nödvändigt eller inte, revisorn måste täcka in allt idag, vilket kan förstås mot bakgrund av den utsatta position svenska revisorer har vad gäller personligt skadeståndsansvar vid misstag (Häckner et al, 2006). I framtiden kan sådana onödiga granskningar eventuellt undvikas och intyg kan skrivas över mer specifika frågeställningar från intressenterna. Revisorns utlåtande är i slutändan en form av garantistämpel som fungerar som en försäkring för de som gör affärer med företaget. Alla försäkringspremier kostar pengar. Christiansson tror att det kan bli en friare prissättning på marknaden i framtiden när det gäller utfärdandet av intygen. Christiansson poängterar att när revisionsplikten försvinner kommer oberoendeproblematiken i bolagen att minska. Om man inte längre är revisor i företaget kan man att kunna ge helhetstjänster på ett sätt som inte är möjligt idag i kraft av oberoenderegler.

Åke Christiansson berättar vidare att när revisorerna gör speciella uppdrag idag utöver den lagstadgade revisionen, skrivs alltid uppdragsbrev som begränsar revisorns ekonomiska ansvar. När plikten försvinner kan man indirekt säga att

revisorerna kan få större möjlighet att begränsa sitt ekonomiska ansvar jämfört med utfärdandet av revisionsberättelsen som i nuläget kan leda till omfattande skadestånd. Christiansson ser möjligheten att årsredovisningen blir mindre viktig i framtiden då revisorn inte längre vitsordar den. Den kommer säkert att ha ett visst värde för kreditgivare men han tror att nya tjänster på marknaden främst kommer att täcka exempelvis kreditgivares och leverantörers behov.

Christiansson berättar en del om tankarna kring införandet av en ny bolagsform i Sverige. Detta är en fråga som FAR SRS bedriver och Christiansson sitter i FAR SRS:s kvalitetsnämnd. Tanken är att de minsta bolagen ska kunna undvika revisionsplikt, på samma sätt som de enskilda firmorna inte behöver ha revisor. Skillnaderna mellan ett litet aktiebolag och en enskild firma behöver inte vara så stor och då kan man fråga sig varför bolaget ska behöva anlita en revisor. Christiansson berättar att det vore intressant med en bolagsform för medelstora aktiebolag och en bolagsform för de riktigt stora.

När det gäller gränssättningen för att klassas som ett litet bolag, anser Håkan Rylander på SET att det kommer att vara problematiskt att avgöra. Han lägger in en annan ny faktor i beräkningarna och menar att 50/25/50 exempelvis inte kan vara ett mått utan man måste också lägga in en uppdelning efter bransch också. Håkan nämner advokatbyråer, konsultbyråer och läkargrupper som oberoende av storlek styrs väldigt hårt av andra lagar och regler och kan därmed slippa revisionen.

Rylander menar att risken som revisorn bär främst kommer att vältras till ägare och styrelse, när revisorn inte längre är med och reviderar. Det personliga betalningsansvaret kommer ju inte att avskaffas och därmed kommer ägare och styrelse stå inför högre risker.

Rylander tror att bankerna kommer att ställa krav på revision och tillägger också att den frivilliga revisionen kommer att skilja sig markant från den lagstadgade på det sättet att revisorerna kommer att friskriva sig i mycket större omfattning än i dagsläget då detta är förbjudet enligt lag. Han tror att den lagstadgade standardformuleringen i revisionsberättelsen kommer att ersättas med ett

specialinriktat och innehållsrikt PM anpassat efter intressentens behov. Tillförlitligheten för dessa PM kommer att vara hög då de även i fortsättningen kommer att granska och hålla hög standard på det inlämnade materialet.

Håkan Rylander tror starkt att avskaffandet av revisionsplikten kommer att innebära minskade skatteintäkter. Han menar inte att företagen kommer att undanhålla intäkter, men de kommer att skjuta dem framför sig.

5.5 Sammanfattning av resultatredovisningen

De genomförda intervjuerna är grunden för denna uppsats. Intervjurespondenternas olika yrke, position, intresse och kunskap i ämnet har gett upphov till både variation och likheter i svaren. Genom att kategorisera och presentera dessa grupperns svar i de olika temana, försöker vi att hålla ett öppet sinnelag då vi sammanfattar och tolkar svaren i följande kapitel. Således görs inte någon djupare sammanfattning av empirin här utan vi hänvisar till nästa kapitel.

6 Slutdiskussion

Detta kapitel beskriver de tankar, funderingar och slutsatser som vi gör efter utvärdering av det presenterade empiriska materialet. Vi inleder med att ge svar på forskningsfrågan utifrån det empiriska materialet från debatten och intervjuerna. Detta svar ger oss möjligheten att gå vidare och lämna ett teoretiskt bidrag. För att ge läsaren en insikt i våra vägval redogör vi för dessa i delkapitlet "Reflexioner över studiens slutsatser". Vår studie ger upphov till många frågor eftersom den beskriver ett outforskat fenomen. Detta gör att vi har många intressanta förslag till fortsatta studier.

6.1 Forskningsfrågan besvaras

På vilka sätt kommer den framtida frivilliga revisionen skilja sig från dagens lagstadgade revision?

Vår ovanstående forskningsfråga ska nu besvaras. För att underlätta för läsaren delar vi upp vårt resonemang i samma huvudkategorier som i resultatredovisningen. Vi håller oss till huvudämnena och försöker förena de olika aktörernas synpunkter inom respektive kategori. Slutligen ger vi ett sammanfattat svar på forskningsfrågan.

6.1.1 Inställningar till revisionsplikten

Den lagstadgade revisionsplikten avskaffande är under den här uppsatsens skrivande period vårterminen 2007 inne i en fas där frågan är *hur* och *när* plikten skall avskaffas; debatten *om* den skall avskaffas är i dagsläget avslutad. Vår studie syftar inte till att ge några definitiva svar på hur och när avskaffandet kommer att ske. Vår undersökning ger svar på hur de olika intressenterna reflekterar över det kommande avskaffandet av revisionsplikten i Sverige samt tecknar en bild av den framtida revisionen.

På det stora hela visar vår studie att de berörda aktörerna anser det rimligt att revisionsplikten avskaffas för små aktiebolag. En viktig intressentgrupp som kommer att ha kraft för att påverka är kreditgivarna. Det framgår också att den här gruppen inte kommer att acceptera en försämrad kvalitet på den framställda finansiella informationen. Bankerna menar att det kan bli tal om utlåningsbegränsningar samt ökad fokus på säkerheter om det saknas en opartisk granskning i företaget. Företagarna anser att en plikt är onödig och att marknadssituationen är mogen för att företagarna självmant tillfredsställer intressenternas informationskrav. Revisorerna är allmänt mer konservativa i sin inställning till revisionsplikten och de försvarar denna. Samtidigt är de medvetna att de måste finna sig i den nya verkligheten.

6.1.2 Revisionsplikten- en börda för företagen?

Vår undersökning visar att de olika aktörerna har en förståelse för att revisionen kan upplevas som onödig i de allra minsta bolagen, speciellt i familjeägda bolag utan externa finansiärer. Sådana företag kan vara mer intressanta som redovisningsuppdrag. Vår studie visar att det finns en allmän uppfattning att revisionen anses vara en börda, men att bördan kan vara nödvändig för att kunna markera att man bedriver en seriös verksamhet samt att det är priset man får betala för att undkomma personligt betalningsansvar. Kreditinstituten kan förstå att revisionsplikten upplevs som en börda men värdet av revision i form av en förbättrad relation med banken torde mer än väl uppväga bördan. Företagarna i sin tur upplever revisionsplikten som ett störningsmoment som tar för mycket tid och kraft i anspråk från det dagliga arbetet. Således är det inte revisionskostnaden i kronor räknat som är huvudproblemet. Det uttrycks också från företagets sida ett missnöje mot de senaste årens ökade revisionskostnader. Revisorerna vill inte se sig som en börda utan mera som ett nödvändigt stöd i en komplicerad ekonomisk verklighet.

6.1.3 Utan plikt- risk för mer ekonomisk brottslighet

Våra intervjupersoner ser risken för en ökad ekonomisk brottslighet och framför allt att fler fel och brister kan uppkomma när revisorn försvinner. Även om revisorns huvuduppgift inte är att fungera som brottsanmälare har han en stark förhindrande roll bara genom sin blotta närvaro. Risken för ökad ekonomisk brottslighet bör dock inte överdrivas eftersom exempelvis bankerna kommer att säkerställa att det som bedrivs är en laglig och ansvarsfull verksamhet. Dessutom är revisionen ett senfärdigt och ofta ovilligt verktyg vad gäller upptäckandet av ekonomisk brottslighet. Överlag kommer inte avskaffandet av revisionsplikten medföra ökad avsiktlig ekonomisk brottslighet. Det kan dock förekomma allvarliga fel och brister som leder till att seriösa små aktiebolag oavsiktligt kan bryta mot lagen och fällas för detta.

6.1.4 Framtidens revision- frivillighet?

När plikten försvinner måste de små aktiebolagen ta ett ökat eget ansvar för att bygga upp ett förtroende gentemot externa intressenter. Det finns en tro från företagets sida att detta ansvar kommer att tas frivilligt och att företagen kommer att se värdet av att bedriva en förtroendefull verksamhet. Marknaden kommer att driva fram en sådan situation. Dessutom visar vår studie att kreditgivarna kommer att kräva att en opartisk granskning sker i de små aktiebolagen. Framför allt de stora revisionsbyråerna kommer att försöka anpassa sig till de nya förutsättningarna och tillhandahålla tjänster som kan möta intressenternas specifika behov. Förtroendeskapandet i framtiden kommer sannolikt att ske genom att intressenterna får sina individuella frågeställningar kring verksamheten besvarade, istället för som idag genom en allomfattande granskning som rör hela bolagets verksamhet. Detta kan ses som positivt, eftersom det uppmuntrar en utveckling från ett statiskt regeluppfyllande mot en ökade fokus på revisorns förtroendeskapande roll. Det är dock viktigt att tänka på att revisionsberättelsen skrivs med ett skadeståndsansvar för revisorerna om den skulle vara missvisande. Om revisorerna i framtiden utfärdar andra typer av intyg eller utför nya typer av granskningar finns det en möjlighet för dem att friskriva sig från ansvar i större

utsträckning. Företagsledning och styrelse får därmed bära en större del av risken när revisorn friskriver sig.

Denna uppsats har pekat på att svenska revisorer kan uppfattas som konservativa och de är ovilliga att gå bortom gängse praxis och därmed fungera mer som finansanalytiker. Likväl är det detta som intressenterna efterfrågar, till exempel när bankerna önskar mer aktuella granskningar från revisorns sida för att kunna ta goda kreditbeslut. En möjlig lösning på detta problem kan vara avskaffandet av revisionsplikten, i och med att revisorerna då tvingas bli mer säljande och behovsuppfyllande i sin tjänsteutövning. De kommer också att få bättre förutsättningar att ge helhetstjänster i och med att oberoendeproblematiken får en mindre roll när man inte längre utför lagstadgad revision. Genom en efterfrågestyrd revision torde möjligheten att minska förväntningsgapet bli större i och med att kreditgivarna kan ställa mer specifika krav utöver de lagstadgade krav som finns idag. Revisorerna måste uppfylla dessa krav om intressenterna ska efterfråga tjänsterna som inte längre är tvingande enligt lag. Nyttan av revisionen kan komma att upplevas som större i framtiden då företagen ser behovet istället för plikten.

Vinnarna blir de revisionsbyråer och bokföringsbyråer som lyckas sälja in de tjänster som kommer att krävas för förtroendeskapandet efter avskaffandet av plikten. Våra intervjuer har också visat att bokföringsbyråerna kan få en viktigare roll när revisorn försvinner i kraft av att de är ett löpande expertstöd i företagen. En redovisningskonsult kan vara mer insatt i företagets verksamhet än revisorn som kanske gör sin granskning en gång om året. Samtidigt har revisorn ofta högre utbildning och mer erfarenhet. Förlorarna kan bli små revisionsbyråer som inte kan ställa om verksamheten för att möta den minskade marknaden för revisionstjänster. Det allmänna förlorar på det sättet att revisorerna inte längre kommer att fungera som statens förlängda arm. Det måste komma ersättningar från statens sida men det är oklart vad sådana ersättningar kan bli. Det finns en klar risk för en ökad betydelse av skatterevisioner i framtiden, som är fallet i Danmark.

Framtidens revision har inte hunnit ta form än, men det finns tydliga indikationer på vad aktörerna förväntar sig. Stor osäkerhet råder kring vilka företag som ska omfattas av avskaffandet. Många av aktörerna har också visat intresse för att införa en ny företagsform där revisionsplikt inte finns. Denna företagsform skulle likväl kunna drivas med begränsat personligt ansvar. Det har dock framkommit att ett eventuellt införande av en ny företagsform ligger långt fram i tiden och påverkar därmed inte debatten kring revisionsplikten på kort sikt.

6.1.5 Slutsats

Den framtida revisionen kommer att skilja sig från dagens revision för de små aktiebolagen. Det framstår klart att den frivilliga revisionen kommer att vara marknadsstyrd. Genom att den uppfyller specifika behov kommer den att upplevas som mera värdefull istället för som en börda. Risken finns att det kommer att uppstå fler omedvetna fel och brister i de små aktiebolagens räkenskaper.

Vår studie har också visat att det finns en oro för att avskaffandet är ett politiskt beslut vars konsekvenser inte fullt ut har utretts. Det ser ut som att det inte kommer att finnas tillräckligt med tid för att utföra en noggrann konsekvensanalys. Därför blir studier som denna viktiga i syfte att aktörernas röster ska göras hörda och låta påverka den snabba utvecklingen på området, som annars riskerar att utvecklas alltför ensidigt.

6.2 Studiens teoretiska bidrag

Avskaffandet av revisionsplikten för små aktiebolag i Sverige är ett fenomen på regleringsområdet. Enligt Puxty (1987) kan olika fenomen angripas utifrån principerna om marknad, stat och föreningar. Varje fenomen uppvisar en unik kombination av dessa principer. Var och en av de tre principerna bidrar till att definiera och lösa de problem som uppstår till följd av fenomenet. Lösningarna kommer att favorisera och kombinera en eller flera av principerna. En eventuell

lösning kan dock bara vara tillfällig på grund av de motsättningar som finns mellan de tre krafterna. Litteraturgenomgången har beskrivit regelverkets utveckling i Sverige där Jönsson (1991) visar hur olika redovisningsfenomen i Sverige har medfört skiftningar mellan krafterna marknad, stat och föreningar. Jönsson (1991) visar att utvecklingen i Sverige de senaste 50 åren har rört sig från att vara statsstyrd till att bli allt mer marknadsorienterad. Jönssons (1991) skildring slutar dock 1989 och hans angreppssätt används för att hantera problematiken kring revisionsplikten år 2007.

Vår empiri visar att revisionen i små aktiebolag kommer att bli mer marknadsstyrd och behovsorienterad till följd av revisionspliktens avskaffande. Studien visar att företagen reagerar negativt inför det statliga tvånget att genomföra revision. Ett annat faktum är att staten har ålagt revisorerna skyldigheter att agera som samhällets väktare. Denna position uppskattas inte av professionen. Dessa faktorer har bidragit till att försvaga statens position på regleringsområdet samtidigt som marknadens ideal har fått större gehör. En sådan utveckling är enkel att förstå utifrån det ramverk som Puxty (1987) presenterar. Ramverket som Puxty (1987) betonar har dock svagheten att det inte tar hänsyn till det internationella regleringsperspektivet. Det är därför nödvändigt att modellen om marknad, stat och föreningar modifieras. Vår empiri har nämligen visat att den svenska staten är osjälvständig och påverkas framför allt av EU-direktiv. Harmoniseringsarbetet på redovisnings- och revisionsområdet som pågår i världen är en viktig faktor att ta hänsyn till. Sveriges arbete i harmoniseringsprocessen innebär att Sverige måste anpassa sig efter internationella regler. Detta innebär att revisionsplikten för små aktiebolag ifrågasätts eftersom en liknande plikt saknas i de övriga europeiska länderna. Inställningen till avskaffandet av revisionsplikten är således delvis styrd från uttalanden genom direktiv, främst från EU. Dessa uttalanden är så pass auktoritära att de blir att anse som fakta, i linje med Latour och Woolgars (1986) tankegångar. Detta är anledningen till att många av våra respondenter har gemensamma uppfattningar om att revisionsplikten per automatik är en börda eller onödig. Således är det viktigt att principerna marknad, stat och föreningar bör modifieras med specifik hänsyn till internationella krafter som i sin tur påverkar den individuella staten.

En ökad fokus på marknadsprinciper är inte oproblematiske (Puxty, 1987). Marknaden tar inte alltid det ansvar som krävs för att ta fram tillförlitlig finansiell information, varför staten traditionellt sett har ställt vissa krav, exempelvis revisionsplikten. Det finns exempelvis angett i vår empiri att revisorerna kan friskriva sig från ansvar i större utsträckning i framtiden. För att skapa en enhetlig praxis i en marknadsstyrd framtid blir det viktigt att betona den tredje kraften om föreningar. Genom att främja debatt kring gemensamma ideal och värderingar inom revisionskåren kan en gemensam praxis kring den framtida revisionen trots allt uppstå. Professionen måste utbilda sig för att anpassa sig till en marknadsstyrd revision för små aktiebolag samtidigt som den måste ta det ansvar som krävs för att tillgodose intressenternas krav på tillförlitlig finansiell information. Vårt bidrag till Jönssons (1991) beskrivning av regelverkets utveckling i Sverige är således att revisionspliktens avskaffande innebär en övergång från statlig dominans på området till en ökad fokus på marknaden. För att lösa de problem som uppstår blir principen om föreningar viktig. Anledningen varför föreningarna är viktiga är att dessa kan agera i en situation där marknaden inte tar sitt ansvar och staten har förlorat sin kontroll. Föreningar i samspel med marknaden och staten ger upphov till lösningar till de problem som uppstår till följd av revisionspliktens avskaffande.

6.3 Reflexioner över studiens slutsatser

Vår studie har som syfte att förutsäga konsekvenserna av ett framtida avskaffande av revisionsplikten. Detta är ett utforskat ämne som vi valde att angripa genom att ge en röst till samtliga berörda aktörer. Genom att göra på detta vis har vi kunnat stimulera en debatt mellan olik tänkande grupper. Vi inser i efterhand att det hade varit intressant att koncentrera sig på enbart en grupp av aktörer, exempelvis revisorer eller företag. På det sättet hade en djupare förståelse kunnat uppnås. Samtidigt hade helhetsperspektivet som vi nu kan ge gått förlorat. Vi anser att helhetsperspektivet är viktigare i detta tidiga skede då alla aktörer vill vara med och påverka hur avskaffandet skall ske.

När det gäller angreppssättet för att undersöka de små aktiebolagens inställning till revisionsplikten stod vi inför problemet att göra en representativ undersökning av de små bolagen. Vi insåg att detta hade krävt stora resurser och att det hade blivit en självständig undersökning. Därmed lät vi kunniga företrädare för småföretagen representera företagarnas åsikter kring revisionsplikten. Genom detta förfarande kan vi minska den snedvridning som hade uppstått om vi hade valt en resursmässigt försvarbar mängd små aktiebolag att intervjua.

6.4 Förslag till fortsatta studier

Vår studie undersöker ett skeende som ännu inte är avslutat. Processen kring avskaffandet är i full gång och vi har hittat en mängd aspekter som ännu inte har något svar. Exempelvis råder det stor osäkerhet kring var gränsen för att klassificeras som undantagen från revision ska ligga. En undersökning som försöker besvara denna fråga hade varit intressant.

Under arbetet med uppsatsen uppkom frågan kring vilka förutsättningar det finns för ett avskaffande i olika länder. Argumentet att Sverige bör avskaffa revisionsplikten på grund av att resten av Europa har gjort det kan starkt ifrågasättas eftersom klimatet i andra länder kan vara väsentligt annorlunda. Till exempel kan det finnas andra företagsformer och andra kontrollinstrument. En framtida studie som undersöker förutsättningarna för ett avskaffande av revisionsplikten ur något lands perspektiv hade kunnat ge en intressant inblick i situationen.

Vår studie ger ett helhetsperspektiv på revisionspliktens avskaffande. En framtida studie kan grundas på att fokusera sig på en fördjupning i en viss aktörs situation, exempelvis revisorernas.

Litteraturförteckning

Skriftliga källor

Artsberg, Kristina. (2005). *Redovisningsteori- policy och praxis*. Malmö: Liber Ekonomi

Balans 1/2007. *Slopad revisionsplikt utreds*.

Balans 2/2007. *Bankerna vill ha reviderade årsredovisningar*.

Bryman, Alan; Bell, Emma. (2003). *Business Research Methods*. New York: Oxford University Press

Brännström, Dan. (2005). *Revisorn gör stor nytta- även i små bolag*. Balans 4/2005 s 35-36

Chandler, Alfred; Daems, Herman. (1980). *Managerial hierarchies: comparative perspectives on the rise of the modern industrial enterprise*. Cambridge, mass: Harvard U.P.

Chung, Shifei; Narasimhan, Ramesh. (2001). *Perceived value of mandatory audits of small companies*. Managerial Auditing Journal 16/3 2001 s 120-123

Diamant, Adam. (2004). *Revisors oberoende- om den svenska oberoenderegleringens utveckling, dess funktion och konstruktion*. Uppsala: Iustus Förlag

Glaser, Barney. (1978). *Theoretical Sensitivity*. The Sociology Press

Grbich, Carol. (2007). *Qualitative data analysis- An introduction*. Sage Publications

Hayes, R; Dassen, R; Schilder, A; Wallage, P. (2005). *Principles of Auditing: An Introduction to International Standards on Auditing*. Andra upplagan. London: Prentice Hall

Humphrey, Christopher; Moizer, Peter; Turley, Stuart. (1993). *The Audit Expectations Gap in Britain: An Empirical Investigation*. Accounting and Business Research. Vol. 23 Nr 19 p 395-411

Häckner, Einar; Öhman, Peter; Jansson, Anna-Maria; Tschudi, Finn. (2006). *Swedish auditors' view of auditing: Doing things right versus doing the right things*. European Accounting Review vol.12, nr 1, s. 89-114

Jacobsen, Dag Ingvar. (2002). *Vad, hur och varför?* Lund: Studentlitteratur

Jönsson, Sten. (1985). *Eliten och normerna: drivkrafter i utvecklingen av redovisningspraxis*. Lund: Doxa

Jönsson, Sten. (1991). *Role Making for Accounting while the State is Watching*. Accounting, Organizations and Society, s. 521-546

Latour, Bruno; Woolgar, Steve. (1986). *Laboratory life: the construction of scientific facts*. Princeton, N.J.: Princeton Univ. Press

Loft, Anne; Humphrey, Christopher; Turley Stuart. (2006). *In Pursuit of Global Regulation: Changing Governance and Accountability Structures at the International Federation of Accountants*. Accounting, Auditing and Accountability Journal, 19 (3)

McMillan, Keith. (2004). *Trust and the virtues: a solution to the accounting scandals?*. Critical Perspectives on Accounting. 15 (2004) s 943-953

Morrison, Mary A. (2004). *Rush to judgment: the lynching of Arthur Andersen & Co*. Critical Perspectives on Accounting. 15, 335-375

Neu, Dean. (1991). *Trust, contracting and the prospectus process*. Accounting, Organizations and Society. Vol. 16, Nr. 3, s 243-256

Norberg, Claes; Thorell, Per. (2005). *Går det att försvara revisionsplikten?* Balans 3/2005

Norberg, Claes; Thorell, Per. (2005). *Revisionsplikten i små aktiebolag*. Svenskt Näringsliv

Pontoppidan, Caroline. (2007). *När revisionsplikten avskaffades i Danmark*. Balans 2/2007

Precht, Elisabeth. (2005). *Revisionsplikten var svaret på ekonomisk brottslighet*. Balans 4/2005

Precht, Elisabeth. (2006). *Revisorn är guld värd!* Balans 11/2006

Puxty, Anthony G; Willmott, Hugh C; Cooper, David J; Lowe, Tony. (1987). *Modes of regulation in advanced capitalism: locating accountancy in four countries*. Accounting, Organizations and Society. Vol. 12, Nr. 3, s 273-291

Schroeder, Richard; Clark, Myrtle; Cathey, Jack. (2001). *Accounting Theory and Analysis: text cases and readings*. New York: Wiley

Strauss, Anselm; Corbin, Juliet. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Sage Publications

Townley, Barbara; Cooper, David J; Oakes, Leslie. (2003). *Performance Measures and the Rationalization of Organizations*. Organization Studies 24 (7) s 1045-1071

Öhman, Peter. (2004). *Revisorers perspektiv på revision- en fråga om att följa upp trampade stigar*. Luleå

Elektroniska källor

Bör revisionsplikten avskaffas eller behållas? (26 april 2007)

<http://www.alltomrevision.se/2006/12/18/bor-revisionsplikten-avskaffas-eller-behallas/>

Carlson, Mikael. (2007). *Argumenten för revisionsplikt väger alltför lätt*. (26 april 2007)

<http://di.se/Nyheter/?page=%2fAvdelningar%2fArtikel.aspx%3fO%3dIndex%26ArticleID%3d2005%5c03%5c29%5c138085%26src%3ddi>

Collis, Jill. (2003). *Directors' Views on Exemption from the Statutory Audit- A research report for the DTI*. (15 april 2007)

<http://www.dti.gov.uk/files/file25971.pdf>

Förslag till regelförenklingar på skatteområdet. (2007). (26 april 2007)

http://www.nnr.se/assets/files/regelforenklingsforslag/SN_skatterregler.pdf

Macéus, Karolina P. (2007) *Slopad revision hotar ge ett B-lag*. (26 april 2007)

<http://di.se/Nyheter/?page=%2fAvdelningar%2fArtikel.aspx%3fO%3dIndex%26ArticleID%3d2006%5c12%5c16%5c214638%26src%3ddi>

Nordenström, Philip. (2007). *"Det ser mycket ljus ut"*. (28 mars 2007)

<http://www.affarsvarlden.se/artKg.jsp?article=166409&konsultguiden=1>

Regeringens kommittédirektiv 2006:128 (29 mars 2007)

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/07/40/34/fdee7fb2.pdf>

Regeringens kommittédirektiv 2006:96 (29 mars 2007)

<http://www.farsrs.se/pls/portal/docs/PAGE/FAR/NYHETSARKIV/2006/DIREKTIV%20OUTREDNING%20REVISION%202006-09-07.PDF>

Sandén, Weje. (2007). *Små aktiebolag slipper anlita revisor 2009*. (28 mars 2007)

<http://www.privataaffarer.se/newsText.asp?s=pa&a=19288>

Wong, Peter. (2004). *Challenges and Successes in Implementing International Standards: Achieving Convergence to IFRSs and ISAs*. (5 april 2007)

http://www.ifac.org/Members/Source_Files/Other_Publications/Wong_Report_Financial.pdf

Muntliga källor

Anitha Ericsson,
Besöksintervju 16/4

Stefan Hansson,
Besöksintervju 18/4

Marianne Forsström och Catharina Belsing,
Besöksintervju 18/4

Håkan Hillefors,
Telefonintervju 19/4

Annika Fritsch,
Telefonintervju 20/4

Bengt Skough,
Telefonintervju 20/4

Håkan Hägerström,
Besöksintervju 24/4

Stig Svensson,
Besöksintervju 27/4

Håkan Rylander,
Besöksintervju 2/5

Åke Christiansson,
Besöksintervju 4/5

Per Nordström,
Telefonintervju 4/5